

Uvodnik

Jurij Paljk

Zahvalne nedelje

Zahvalne nedelje stoji zapisano zato, ker so v Sloveniji zahvalno nedeljo že obhajali, pri nas pa bodo zahvalne nedelje v naslednjih tednih, nekateri jih bomo obhajali že to nedeljo, drugi prihodnji teden. "Koliko gneva proti Bogu in jeze na Boga se stalno kuha med objestnimi ljudmi, koliko pritoževanja in pozivanja na zagovor se dviga z zemlje proti nebu, proti Stvarniku sveta in veselja, proti nebeškemu Očetu in ljubitelju človeških otrok"!

In letošnja zahvalna nedelja, enaintrideseta navadna, nas še posebej nagovarja s svojim prvim berilom iz Knjige modrosti: 'Kajti ljubiš vse, kar je, in nič od tega, kar si naredil, ti ni zoprno, saj tega, kar bi sovražil, ne bi bil naredil!' (Mdr 11,24).

O, Gospod, daj nam spoznati in razumeti, da si ti naš veliki dobrotnik, da smo tvoje delo in da je vse, kar smo in kar imamo, dar tvoje očetovske roke in tvoje brezkončne ljubezni. Navdihni nas s svojo milino in daj, da se ti bomo vedno in za vse zahvaljevali", je zapisal koprski škof dr. Jurij Bizjak.

Tisto o gnevu me je prizadelo, ker je res. Na to sem pomislil, ko sem v nedeljo zjutraj nesel torbico bioloških smeti v velik zabojnik in sem otrpnil, ko sem ga odprl. Toliko odvrženega kruha že dolgo nisem videl. In me je zbolelo, kot me že dolgo ni. Zahvalna nedelja je bila včasih praznik hvaležnosti za darove zemlje, zato smo imeli lepo okrašene cerkve s plodovi zemlje. Včasih je šlo za iskreno zahvalo, danes so plodovi zemlje le še okras, žal.

Pa bi vendarle morali biti hvaležni v življenju.

Za življenje najprej, za zdravje, za kruh, za toploto naših domov, za vsak pozdrav, ki nam ga nameni sosed, za ogromno stvari.

"Danes je zahvalna nedelja in je prav, da se vprašamo, ali znamo biti hvaležni. Na to vprašanje bomo dobili verjetno zelo različne odgovore. Dokler nam gre vse gladko, se nam zdi to samoumevno. Pa v resnici sploh ni tako. Ni samoumevno, da živimo tu, v relativnem miru, da smo kolikor toliko zdravi, da imamo materialno toliko, da lahko živimo, da se razumemo z družino, sosedmi in sodelavci itd. No, marsikaj ni idealno in bi bilo lahko bolje, ampak hvaležni moramo biti tudi za to, da gremo v danih razmerah naprej. Vsak lahko zase premisli, za kaj vse je lahko hvaležen. Prepričana sem, da živi človek čisto drugače, če zna biti hvaležen, kot pa če za vsako stvar samo jamra. Poznam mnoge bolnike, ki bi imeli po svoje dovolj razloga za nezadovoljstvo, pa znajo biti hvaležni za tisto malo, kar še zmorejo. Občudujem jih", je preprosto, a zelo povedno napisala dr. Metka Klevišar v svojem vsakodnevem zapisu na družbenem omrežju Facebook, kamor je prišla, na prošnjo mnogih, šele pred kratkim.

Da, človek živi čisto drugače, če zna biti hvaležen.

Bodimo hvaležni torej in to hvaležnost delimo z drugimi!

Ni res, da ne moremo spremeniti sveta na bolje, že to, da spremenimo sebe in koga ob nas, je veliko!

Zahvalna nedelja naj bo zato priložnost, da se Bogu zahvalimo za vse, kar imamo, a tudi za to, da smo hvaležni sami drugim, tiho, nekrivčavo, a zato bolj pristno, toplo človeško!

DVS Bodeča Neža v tržaški palači Vivante

Foto Matevž Čotar

Koncert 22. novembra v KC Bratuž Dunajski dečki v Gorici!

Koncert znamenitih Dunajskih dečkov 22. novembra 2019 organizirata Kulturni center Lojze Bratuž in Združenje cerkvenih pevskih zborov Gorica. Njihovo zvoneče ime, ki zagotavlja brezhibne in navdahnjene izvedbe zborovske glasbe, skriva globoko v sebi zanimivo zgodbo, segajočo daleč v 15. stoletje, ko je zbor prvič uradno zapel v dvorni kapeli cesarja Maksimiliana I. na Dunaju. Danes se kristalni glasovi Dunajskih dečkov delijo na štiri enakovredne zборе, ki preživijo okrog devet do enajst tednov v akademskem letu na turnejah okrog sveta. Dunajski dečki niso samo znamka za zborovsko populnost, so življenjski slog in šola, v kateri mladi dečki, stari od devet do štirinajst let, odrasčajo in dobivajo vse potrebno znanje za nadaljnje šolanje na kakršnemkoli študijskem področju.

/str. 6

Izmenjava kulturnih prireditev Bogati dnevi na Koroškem

Od 21. do 30. oktobra 2019 so v raznih krajih Koroške potekali Primorski kulturni dnevi, ki jih organizirajo Krščanska kulturna zveza iz Celovca, Slovenska prosveta iz Trsta in Zveza slovenske katoliške prosvete iz Gorice. Letošnji so bili že devetnajsti. Ker se ta kulturna srečanja vrstijo izmenično, eno leto na Koroškem, drugo pa na Primorskem, bodo kmalu praznovali okroglo obletnico. O tej obletnici in o programu so se že pogovarjali predstavniki kulturnih zvez, ki so ocenili, da so bili dosednji zelo uspešni in da bi ravno ob okrogli obletnici namenili več pozornosti mladim in jim zaupali večje odgovornosti pri vsebinskem in organizacijskem poteku kulturnih izmenjav. Vsako leto se ob teh dnevih srečujejo tudi politični predstavniki in predstavniki civilne družbe, ki obravnavajo vprašanja, skupna Slovincem na Koroškem in Primorskem.

/str. 12
DP

Trst / Deželni svet Spremembe v zaščitnih normah

V deželnem svetu so konec meseca oktobra izglasovali zakon, ki je vnesel nekaj sprememb v deželne zaščitne norme za slovensko, furlansko in nemško narodno skupnost. Kar se tiče zakona za zaščito slovenske narodne skupnosti, je šlo v glavnem za posodobitve besedila in nekaj tehničnih popravkov. Glavna vsebinska sprememba se tiče 22. člena, ki določa prispevke v podporo rezijanščini in ostalim jezikovnim različicam Nediških in Terskih dolin ter Kanalske doline. Kot znano, se je na to tematiko pred meseci razveljavila burna razprava o odbornikovem predlogu, da bi se ustanovil poseben register društev, ki naj bi razvijale rezijanščino in ostala narečja. Proti temu so odločno nastopili deželni svetnik SSK Gabrovec, krovni organizacija, slovenska diplomacija in razna društva videmske pokrajine. Odbornik Roberti je naposled umaknil sporni popravek, tokrat pa predlagal bolj sprejemljivo in predhodno dogovorjeno besedilo novega člena zakona, ki torej predvideva, da bodo za finančno podporo lahko zaprosila tudi društva, ki niso vpisana v seznam slovenskih društev. Vse spremembe je predhodno odobrila posvetovalna komisija, razen tiste, ki jo je v zdajšnjem trenutku izrekel svetnik iz vrst Gibanja petih zvezd Cristian Sergio, ki je vztrajal, da je potrebno za Režijo predvideti možnost financiranja društev in ne samo občinske uprave, tako kot velja za ostale. Deželni svetnik Igor Gabrovec je Sergio zaman prepričeval, naj umakne amandma, ker za to spremembo ni bila predhodno seznanjena deželna posvetovalna komisija. Večina deželnih svetnikov je amandma podprla, opozicija se je vzdržala.

/str. 2

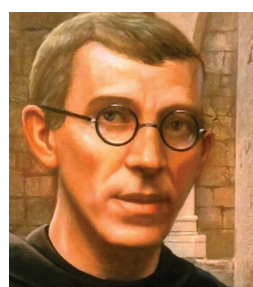
Pogovor / Franco Perazza

Psihiater Franco Basaglia in njegov popolni preustroj zdravljenja duševnih bolnikov

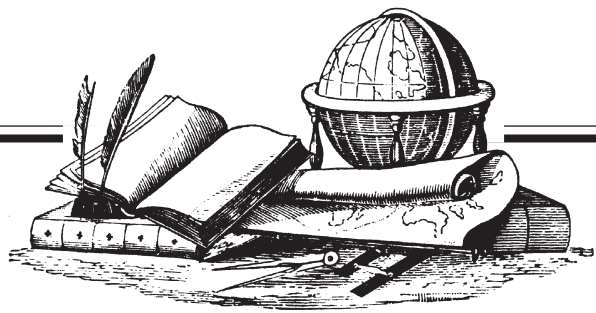
3

Spomin na človekoljubnega patra

Ob 75-letnici mučeniške smrti se bodo na p. Placida Corteseja spomnili z mašami zadušnicami in predavanji

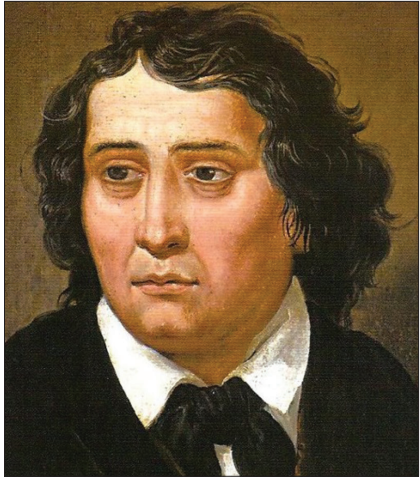
4

Ob Slovenskem kulturnem prazniku 2020

Predložitev kandidatur za priznanja SSO in SKGZ

Krovni organizaciji SSO in SKGZ sporočata, da je možna predložitev kandidatur za prejem priznanja ob Slovenskem kulturnem prazniku za leto 2020. Priznanja lahko prejmejo ustvarjalci, poustvarjalci in drugi kulturni ali družbeni delavci, ki so z vrhunskimi, umetniškimi dosežki ali s svojim življenjskim delom trajno obogatili kulturno zakladnico oziroma so s svojim delom na drugih področjih prispevali k uveljavitvi slovenske identitete, kulture in jezika. Priznanja lahko prejmejo tudi društva, ustanove ali skupine ustvarjalcev in poustvarjalcev, kadar gre za tako celovito delo, da ni mogoče prepoznati oziroma

ločiti posameznikovega prispevka. Kandidature lahko predlagajo organizacije, društva in posamezniki. Uradni predlog mora vsebovati: – življenjepis kandidata, podrobne podatke o delu oziroma opusu,

predlaganem za priznanje, z navedbo objave, razstave ali izvedbe; – tehtno utemeljitev predloga z ustreznimi dokumentacijo (knjiga, katalog, videoposnetek ...). Predlogi morajo prispeti na enega izmed dveh deželnih sedežev krovnih organizacij v Trstu. Rok za vložitev kandidatur zapade 30.11.2019. Rok za vložitev kandidatur zapade 30.11.2019. Podelitev priznanj bo potekala na osrednji proslavi ob Slovenskem kulturnem prazniku februarja 2020. Izbrane kandidature morata odobriti in dokončno izbrati SKGZ in SSO. Sklepi komisije, ki jih odobri oboje krovni organizaciji SSO in SKGZ, so dokončni in nanje se ni mogoče pritožiti. Podelitev priznanj bo potekala na osrednji proslavi ob Slovenskem kulturnem prazniku februarja 2020.

Skrb vzbujajoči podatki

Demografsko izumiranje evropskih narodov

Demografsko izumiranje evropskih narodov

Oktobra 2015 je bila na Inštitutu Jožef Stefan konferenca o temi *Soočanje z demografskimi izzivi*. Na podlagi njenih ugotovitev je dr. Matjaž Gams navedel (Delo, 13. 11. 2015), da je v razvitih državah za ohranjanje stabilnega stanja prebivalstva potrebna rodnost 2,1 otroka na žensko. Z večanjem standarda pa večinoma rodost pada pod to mejo, tudi v tretjem svetu. Po podatkih medijev (Demokracija, 18. 4. 2019) znaša stopnja rodosti v Franciji 1,8, Angliji 1,6, Grčiji 1,3, Nemčiji 1,3, Italiji 1,2, Španiji 1,1, Sloveniji pa 1,5. Po podatkih na spletu pa v Ruski federaciji 1,75, v ZDA 1,80 in v Izraelu 3,11. Medtem pa se je po podatkih medijev v muslimanskem svetu, ki obdaja Evropo, število prebivalcev v zadnjih nekaj desetletjih podvojilo. Pri dosedanjih težnjah rodosti, po podatkih študije ameriškega centra Pew, pa se bo do leta 2050 povečalo še za novih 73 odstotkov, svetovno število prebivalcev pa le za 35 odstotkov. Islam je namreč najhitrejša rastoča religija. Tudi v tretjem svetu pa se je, vključno z muslimanskimi državami, začela tranzicija iz visoke v nizko rodost. Po raziskavi neke študije naj bi namreč rodost muslimanskih žena v 49 muslimanskih državah v obdobju 1990-2015 padla s 4,3 kar na 2,9 otroka. Vendar muslimanka po podatkih navedene študije še vedno rodi največ otrok. Zaradi navedenega se je npr. delež Evropejcev v skupnem svetovnem prebivalstvu v obdobju 1950-2010 znižal z 22 na 11 odstotkov, delež Afričanov pa npr. povečal z 9 na 15 odstotkov. Afriške žene namreč rodijo v povprečju 4,5 otroka na ženo, evropske pa le 1,6. Ameriški iz-

vedenec za Afriko Stephen Smith v svoji knjigi *The rush to Europe (Naval na Evropo)* opozarja, da bo pri dosedanjih težnjah rodosti in migracij leta 2050 v Evropi 150 do 200 milijonov Afričanov, večinoma v petih velikih evropskih državah (Veliki Britaniji, Franciji, Nemčiji, Italiji in Španiji). V obdobju 2050-2100 pa naj bi se v Evropi rojevalo več muslimanskih otrok kot staroselskih in leta 2100 naj bi bile Nizozemska in Anglija že državi z večinskim muslimanskim prebivalstvom. Pri sedanjih nizki rodosti (1,5) ter sedanjih migracijah Slovencev v tujino in imigracijah tujcev v Slovenijo pa naj bi bilo Slovencev leta 2100 le še kakih 500.000. Tempirana bomba demografskega izumiranja Evropejcev in Slovencev tako že tiktaka. Dr. Gams je še povedal, da stroka opozarja politiko na te skrbi zbujajoče demografske projekcije, a naj bi bili odzivi zelo medli in naj bi pri tem dopovedovanju naleteli celo na ideološke odporne, pa čeprav bi dostojna pomoč mladim parom in velikim družinam ne terjala kakih pretiranih finančnih bremen. Še več, pol stoletja levičarskega proletarskega enoumja in z njim povezanega demoniziranja narodne pripadnosti je ljudem tako opralo

možgane, da si besede narod dolgo skoraj niso upali več izgovoriti. Vendar je mogoče opaziti, da so se Evropske države začele zavdati grožnje izumrtja lastnih narodov. Med prvimi sta madžarski predsednik Orbán in ruski predsednik Putin napovedala tako demografsko politiko, ki naj bi zaustavila in obrnila navzgor te negativne težnje. To pa ni tako enostavno, ker traja dolgo časa. Po nekaterih podatkih naj bi bilo npr. potrebnih 80 do 100 let za povečanje stopnje rodosti od 1,3 na 2,1. Nemška vlada naj bi celo javno opozorila, da se padec nemške populacije ne da več zaustaviti. Veliko pozornost je v javnosti zbudil tudi sklep nove predsednice Evropske komisije Ursule fon der Leyen, da na novo ustanovi resor "za zaščito evropskega načina življenja", ki bi naj pokrival tudi demografsko politiko, kar je že razburilo fanatične evropske in slovenske levičarje. Analitiki opozarjajo tudi na žalostno ugotovitev, da je med vzroki izumiranja evropskih narodov celo ženska emancipacija, ki je sicer prinesla ženski svobodo in enakopraven položaj v družbi, kar pa je negativno vplivalo na stopnjo rodosti.

/ str. 13
Milan Gregorič

V soboto, 9. novembra, celodnevna ekskurzija na ogled taborišč

Slovesno odkritje plošče za slovenske in hrvaške internirance v Monigu

Izid monografije zgodovinarke dr. Helene Jaklitsch iz Ljubljane *Slovenski begunci v taboriščih v Italiji 1945-1949*, ki je doživela predstavitev v Trstu in Gorici, ter fotografске razstave o tej temi, ki jih je zadnja leta pripravljala Rafaelova družba, so vzbudili veliko zanimanje, zato sta se Knjižnica Dušana Černetca iz Trsta in Rafaelova družba iz Ljubljane odločili za obisk nekaterih postaj poveljnega slovenskega begunskega vala v Italiji. To se bo zgodilo v soboto, 9. novembra. Celodnevna avtobusna ekskurzija, za katero so napovedani trije avtobusi ude-

ležencev, bo posvečena taboriščema v Višku in Monigu pri Trevisu, kjer sta bili med vojno fašistični koncentracijski taborišči, ki v prvem povojnem času pa prvi postaji slovenskega begunskega vala: iz Gorice za nekaj dni v Višku, iz osrednje Slovenije preko Koroške pa za tri mesece v Monigu, kjer so takoj nastale slovenske šole do gimnazije, kulturne in verske dejavnosti. Nato bo še postanek v Zermanu, kjer je bilo junija 1945 posvečenih sedem slovenskih begunskih bogoslovcev, med njimi tudi poznejši znani pesnik in ekumenski delavec prof. Stanko Janežič. Napovedani obisk je nekoliko

pospešil dve leti trajajoči upravni postopek za postavitve spominske in informativne plošče na zunanem obzidju nekdanjega taborišča v Monigu, kjer je še vedno dejavna vojašnica. Pobudo je dal trevižanski zgodovinski zavod ISTRESCO, ki je med drugim v preteklih dneh ponatisnil obsežno monografijo prof. Francesche Meneghetti o koncentracijskem taborišču v predmestju Trevisa. Zamisel so osvojili prejšnja in sedanja občinska uprava ter vojaško poveljstvo in v soboto ob 12.30 bo slovesno odkritje dvojne velike plošče z napisi v italijanščini, slovenščini, hrvaščini in angleščini.

Odločitev v veliko škodo slovenskim gledalcem v Italiji

Napovedana ukinitve satelitskega oddajanja TV Koper Capodistria

Član odbora komisije za programske vsebine, namenjene Slovencem v sosednjih državah, Walter Bandelj, je v pismu, naslovljenem na predsednika komisije RTV Slovenija za programske vsebine, namenjene Slovincem v sosednjih

državah, dr. Janka Malleja, generalnega direktorja RTV Slovenija dr. Igorja Kadunca, ministra za Slovence v zamejstvu in po svetu dr. Petra Jožefa Česnika in predsednika vlade Republike Slovenije dr. Marjana Šarca, opozoril na ukinitve satelitskega odda-

janja televizije Koper-Capodistria, do katere naj bi prišlo v naslednjih dneh. V njem piše tudi, da je sam na zadnji seji omenjene komisije kritično sprejel v vednost to odločitev, ki bo nedvomno v veliko škodo slovenski skupnosti v Italiji. Na italijanskem ozemlju namreč ni še kabske mreže kot v ostalih državah. Zato Bandelj ponovno prosi omenjene oblasti, naj preprečijo to ukinitve. Slovenski gledalci v Italiji bi bili ob uresničitvi napovedi izključeni iz programov koperske televizije, s katero bi izpadla tudi poročanja o splošnem delovanju slovenske manjšine v Italiji.

V Škrbini za primorske padake

Tudi letos bo 11. novembra v Škrbini pri Komnu žalna slovesnost v spomin na pobe in padle "primorske padalce". Že 22. leto zapored bo ob 11. uri srečanje pred ploščo na Fakinovi domačiji z nagovori in kulturnim programom. Letošnji slavnostni govornik bo mlajši primorski zgodovinar, strokovnjak za vojaško zgodovino dr. Blaž Torkar. Potrjena je tudi prisotnost britanske veleposlanice v Ljubljani Sophie Honey. Pred tem bo ob 10. uri v cerkvi sv. Antona maša zadušnica.

S 1. strani

Spremembe ...

Razplet razprave se ni končal dobro niti za furlansko jezikovno skupnost, saj se je temeljito spremenilo financiranje furlanskih organizacij. Doslej je imelo zagotovljeno finančno podporo osem furlanskih organizacij, zdaj pa bo obstajal deželni register za furlansko narodno skupnost, v

katerem bodo finančna sredstva razdeljena med vse, ki bodo za to imeli zadostne pogoje. Z razliko od sprememb za Slovence in Nemce so bile vse vnesene spremembe za Furlane nedogovorjene z zainteresirani dejavniki. Zaradi tega so predstavniki opozicije glasovali proti zakonu.

Povejmo na glas

Berlinski zid in novi problemi

T dni mineva 30 let od padca berlinskega zidu, verjetno največjega dogodka po koncu druge svetovne vojne. Padec zidu, ki je delil Berlin, Nemčijo in Evropo na dva dela in je bil izjemno ostra meja med dvema takratnima blokoma, padec, ki je bil napoved in znamenje velikanskih sprememb. Tako rekoč čez noč je nastal nov politični zemljevid stare celine, razpadla je Sovjetska zveza, tragično krvavo je razpadla Jugoslavija, istočasno se je sesul enopartijski sistem, ki ga je nadomestila demokratična ureditev s priznanjem različnih političnih pogledov. Slovenci smo dočakali rojstvo države, Nemčija ni bila več razdeljena, Evropa je začutila možnost povezave z vzhodnim delom, ne nazadnje se je naša tukajšnja narodna skupnost poslovila od obremenjujoče notranje delitve in stopila v novo obdobje. In bil je čas ob padcu berlinskega zidu čas velike vznesenosti in navdušenja, a tudi pretresa ob tako prelomni spremembi, enkratni čas, ki pa se je po kakšnem desetletju pričel izčrpavati, kot se pač izčrpa vsaka vznesenost, ko jo zatemnijo nove preizkušnje. Berlinski zid je zato še posebej za mlade generacije zgodovina, nosi pa v sebi mnogokrat pozabljeno vrednoto, za katero bi bilo prav, da bi bila kašipot ne samo današnjemu, ampak tudi prihodnjemu času. Vojno zagotovo večjih razsežnosti je namreč preprečil Mihail Gorbačov, tedaj prva oseba sovjetske oblasti z absolutnimi pristojnostmi, ko se je odločil, da ne bo reševal rastoče krize svojega družbenega

sistema s spopadom z zahodno demokracijo. Preprosto se ni odločil za vojno, in to je njegova veličastna zasluga, kot bi hotel reči, da ni prav, da ni bilo prav in ne bo nikoli prav posluševati se vojne za doseganje katerega koli cilja. In tako je bila spodkopana ideologija in s tem je narodnost kot vrednota spet pridobila svoj pomen, prav tako vera in prav tako možnost obstoja vsakršnih različnosti, tudi političnih. Toda padec berlinskega zidu ni mogel rešiti problemov obdobja, ki je sledilo in sredi katerega se nahajamo danes. Splošna umirjenost ni trajala dolgo in na dan je stopil tisti del človekove narave, ki je škodljiv in hoče za vsako ceno uveljaviti svojo vodilno vlogo in se dvigniti nad vse druge. Po padcu Sovjetske zveze je nastal prazen prostor in tukaj je začutil prilagoditveni zahodni sistem, da prevlada, kolikor je le mogoče, najprej s širjenjem demokracije kot takšne, kar je v osnovi plodno, potem pa z močjo velikih kapitalov in njihove miselnosti. In veliki kapitali so obsedeno tekmovalni, ustvarjajo vse večje napetosti, rušijo vse pred seboj, predvsem vrednote, in nimajo nobenega namena, da bi reševali osrednje probleme človeka današnjega časa: problem okolja oziroma podnebja, problem revščine ob vse večjem bogastvu redkih in problem migracij, ki zahtevajo etične odgovore. In tako brez prave rešitve drvim naprej in ne vidimo druge možnosti, zgodba o berlinskem zidu pa se nam že zdi srečna pravljica.

Janez Povše

Festival "Odgovornega turizma" in pomen parka Basaglia za Gorico

Poslopja v parku naj bi postala kraj srečevanja predvsem za mlade

Od 6. do 8. septembra 2019 so potekali v parku Basaglia v Gorici srečanja, gledališke predstave in glasba pod naslovom "Odgovorni turizem" (*Turismo responsabile*). Festival, ki ga je organizirala zadruga La Collina, je hotel z izrazom "odgovorni turizem" poudariti nov način turizma, pri katerem želijo ovrednotiti obmejnega in večkrat tudi sporna območja z namenom, da bi se skupnosti na tej in na drugi strani meje bolje spoznali in postali pobudniki nekega turizma, ki bi ne imel v ospredju le zaslužka, temveč tudi socialno in odgovorno solidarnost ter spoštljivost do okolja in tistih, ki tam živijo. V petek, 7. septembra, je bil vođen zgodovinski sprehod po parku; udeleženci so spoznali zgodovino stavb, življenje v njih ter zgodovinski preobrat, ki ga je začel psihiater Franco Basaglia prav tu v Gorici. Zgodbe prvih bolnikov v umobolnici, med katerimi je bilo veliko Slovencev, so udeleženci spoznali tudi ob branju pisem in poslušanju intervjujev, ki so jih predvajali iz arhiva Radia Frago-

li niso smeli ven, okna in vrata so bila vedno zaklenjena in zamrežena. Večkrat so bili bolniki po cele dneve privezani na posteljo, k mizi ali drevesu, če so bili na dvorišču. Prisilni jopič in elektrošok sta bila vsakodnevna praksa. V Gorici je dr. Basaglia videl ne samo nasilje zaprtih vrat, zadrževalnikov, uniform, ampak veliko več: v norišnici je vsakdo izgubil dostojanstvo. To je bilo tisto boleče, kar ga je nagovarjalo in razburjalo. To je bila resničnost italijanskih psihiatričnih bolnišnic, ki je nihče ni hotel videti. Basaglia se je začel spraševati o izvoru "norosti" in pomenu psihičnega bolnika. Po skoraj dvesto letih so prvič v zgodovini začeli obravnavati korenine psihične bolezni, kulture in prakse psihiatrije. Šlo je za kolumbovski preobrat: bolnik je stopil v ospredje in ne bolezen in njeno ožigosanje. Vrata bolnišnice so se začela odpirati; odpravljali so vse oblike prisile, najbolj kruta ravnanja. Interniranci so postali državljani, ljudje, svobodni posamezniki. Od takrat je bil mogoč drugačen način zdravljenja.

be in dobre prakse so se ukoreninile. Vendar psihiatričnim bolnikom še danes nista povsod zagotovljena takšna svoboda in takšen pristop, kot ga imamo v naši deželi Furlaniji Julijski krajini. Franco Perazza je prijazno odgovoril na naša vprašanja.

Ali se lahko predstavite našim bralcem?

Od leta 2002 do 2016 sem bil direktor zdravstvenega zavoda, zdaj sem v pokoju in sem tajnik goriške Demokratske stranke ter aktiven v goriškem prostoru. Sem tudi aktiven član generalnega zbora GECT-a, ki hoče pospešiti čezmejno sodelovanje med občino Gorico, Novo Gorico in Šempetrom.

Kaj imate skupnega s parkom Basaglia?

Pred kratkim mi je Dežela FJK podelila mandat za prenovo parka v zgodovinskem in kulturnem ključu v Gorici. Namen projekta je v tem, da se prenovi kraj, ki je zgodovinsko in svetovno zelo pomemben, saj se je prav tu začela revolucija v psihiatriji, ki je spremenila način razumevanja duševnih bolnikov. Za projekt sem pridobil ustanove, kot so: Dežela FJK, zdravstveni zavod, ustanova za kulturno zaščito Erpac, Fundacija Cassa di Risparmio, Goriška občina, Ustanove likovne umetnosti in Fakulteta za arhitekturo, ustanova Fai (Fondo per l'Ambiente ita-

trična bolnišnica sta nastala leta 1911 pod imenom Bolnišnica Franca Jožefa, na ozemlju, na katerem so bili goriški vrtovi. V prvi svetovni vojni so bolnišnico popolnoma porušili in jo pozneje prenovili in skušali obdržati začetni načrt. Leta 1933, pod fašizmom, je postala novo poslopje psihiatrična bolnišnica mesta Gorica. Bolnišni-

Franco Perazza

ca je bila tradicionalnega tipa, in kot smo slišali v pogovorih, so bile metode zdravljenja prisilne: uporabljali so elektrošok, prisilne strajce, privezovali so bolnike po cele dneve na postelji itd.

Koliko bolnikov je bilo tedaj v goriški norišnici?

Približni 500. Zakon iz leta 1904 je usmerjal, kdo je lahko prišel v bolnišnico. To niso bili samo psihični bolniki, ampak vsi tisti, za katere je družba menila "da so nevarni zase ali za okolico ali da so povzročili škandal v družbi". Sem so spadali tudi alkoholi, kaki posebnosti, ubogi brezdomci, čudaki itd. Večkrat je v prisilno bolnišnico

prišel tudi človek, ki so se ga družinski člani naveličali ali so se ga hoteli otresti. Človek, ki je prestopil prag bolnišnice, ni imel nobene pravice več in ni imel več upanja v vrnitev v družino. Z njim so lahko delali, kar so hoteli. Le redkim se je posrečilo, da so se vrnili. Stanje se je spremenilo s prihodom Franca Basaglia leta 1961. Pod fašizmom je Basaglia prestal nekaj časa v ječi zaradi upora režimu. Ob pogledu na stanje bolnikov

v goriški bolnišnici je sam izjavil, da je prav tako, kakršnega je sam doživel v zaporih pod Mussolinijem: podsvod umazanija, smrad, kričanje, ležanje bolnikov na tleh in strgano obleko, brez čevljev. Takoj je uvidel, da v takem okolju ni mogoče ozdraveti. Skoraj je že hotel vse opustiti, a žena ga je prepričala, naj poskuša kaj novega. In res si je Basaglia zavihal rokave in začel takoj uvajati novosti. Dolež na kliničnih dokumentih ni skoraj nič pisalo o bolniku, skoraj nič se ni vedelo o njem. Začel je najprej opisovati osebe, skupaj z operaterji je napisal zgodbo vsakega bolnika in dal tudi vsakemu dostojanstvo. Bolnik ni bil tako več številka, dobil je počasi po-

dob. V nekaj letih je popolnoma spremenil delo z bolniki, kar je povzročilo tudi nasprotovanje drugih tradicionalnih figur, ki se niso strinjali z njim in so mu začeli metati polena pod noge, tako da se je leta 1972 odločil za odhod iz Gorice in postal v Trstu glavni akter nove reforme. Moram pa poudariti, da je Basaglia prav v Gorici začel nove metode in brez tega ne bi bilo niti končnega rezultata v Trstu, ne bi bilo zakona 180, imenovane tudi zakon Basaglia, ki je odprl psihiatrične bolnišnice in spremenil odnos do psihičnega bolnika.

V medijskih občilih so pred kratkim zaskrbljeno govorili o novi reformi v zdravju? Kaj mislite vi o tem?

Da, res je. Medtem ko nam ves zdravstveni svet zavida in ceni to, kar je Basaglia dosegel v psihiatriji, nekateri pri nas (npr. izjave predsednika dežele Fedrige) bi hoteli omejiti zakon 180 in ga verjetno odpisati, češ da ni učinkovit. Nič bolj napačnega! Na mednarodnem simpoziju, ki je bil v Trstu, so zdravniki iz drugih držav jasno povedali, da edina možnost zdravljenja psihičnih bolnikov je prav ta, da jih aktivno vključimo v socialne centre, ki naj bi bili odprti 24 ur na dan, ne pa da jih zapiramo kot jetnike v poslopja. Znanost ne more več opisovati psihičnega bolnika le kot nekoga, ki je samo nevaren in nepredvidljiv. Povedali ste, da bi

morali Goričani biti ponosni na park Basaglia.

Seveda. A zgodilo se je prav nasprotno. Vodilni politični krogi na Pokrajini in Občini Gorica so se zavedali, da so po krivici napadli Basaglio in so se čutili krive. Zaradi tega so politiki "pozabili" na Basaglio in se niso nikoli hoteli "spomniti" nanj. Izbrisali so vsak spomin nanj in s tem tudi izbrisali pomen parka, v katerem je psihiatrična bolnišnica. Od lanskega leta se je nekaj spremenilo. Dežela FJK se je začela zanimati za Basaglio in prosila mene za pomoč. Takoj smo se lotili dela. Najprej smo pridobili in rešili več kot 8500 kliničnih dokumentov od leta 1933 naprej, ki so bila desetletja bila zapuščena v arhivu bolnišnice in so začela že dobesedno razpadati. Na pomoč nam je prišla zadruga La Collina iz Trsta, ki je začela urejevati arhiv in ga prenašati tudi v digitalno obliko. Zadruga Arcobaleno in Fakulteta za arhitekturo nam pomagata pri urejanju parka in čiščenju stavb ter pri organizaciji srečanj, predstav. V stavbah parka ima sedež tudi Radio Fragola, ki do zdaj oddaja le na spletu in na katerem so zaposleni univerzitetni študentje pri izdelavi in produkciji zvočnih posnetkov zanimivih zgodb in predstav.

Kako mislite nadaljevati?

Velika sramota za Goriško pokrajino je to, da je pustila park razpadati in ni nikoli hotela obnoviti in niti popraviti stavbe. V parku so bila drevesa desetletja brez nege. Novi projekt predvideva zato preddajo nekaterih stavb Deželi FJK, načrtovanje in obnovo zelenih površin in poslopj. S tem upamo, da bomo

Franco Basaglia

izboljšali zgodovinski spomin mesta, ustvarili informacijsko sprejemno točko za javnost, ki bo na voljo državljanom in ki se bo uporabljala tudi za socialne namene. Hoteli bi, da bi poslopja v parku postala kraj srečevanja predvsem za mlade, a tudi turistična točka za vso deželo. Nazadnje bi radi izbrali nekatere stavbe za laboratorije, ki jih bodo uporabljali tako mladi kot tudi bolniki. Zahvaljujem se zato Deželi Furlaniji Julijski krajini za pomoč, moram pa povedati, da je Občina Gorica do zdaj zelo malo pripomogla k temu načrtu. Smo pa v stiku z bližnjo Novo Gorico, ki kaže veliko zanimanja in dobre volje za sodelovanje.

Karlo Nanut

la. Dan se je končal z okroglo mizo, namenjeno raziskovanju novih načinov zdravljenja, umetnosti in kulture, v senci zimzelenih borov v parku. Na njej so sodelovali Alessandro Saullo, Mabel Tapia, Sara Buraya, Susana Calo, Bojana Piskur, Alba Colomo. Moderator je bil Franco Perazza, glavni pobudnik prenove parka. Tema pogovora je bila preteklo in današnje stanje goriške psihiatrične bolnišnice in njene infrastrukture. Povedali so, da je psihiater Franco Basaglia znan po celem svetu in da je vzor vsem umobolnicam v Evropi in v Združenih državah Amerike. V Gorici pa ga nečesto poznati in še danes pozabljajo na njegov veliki doprinos v zdravstvu, čeprav je preobrat začel prav tu, v tem mestu. Vodil je goriško psihiatrično bolnišnico od leta 1961 do 1972, kjer se je boril proti nečloveškim metodam tedanje tradicionalne psihiatrije in si prizadeval, da bi zaprl ta grozljivi, neizprosno nehumani način upravljanja z bolniki. Tu se je prvič v zgodovini na celovit način pokazalo, da je podoba o norosti, ki jo je imela tedanja družba, v osnovi napačna. Bolniki so živeli pred prihodom Basaglia kot v taborišču, z njimi so delali kot z živino; edino, kar so si želeli, je bila čimprejšnja smrt, da bi se končalo njihovo trpljenje. Niko-

Zaradi njegovih inovativnih idej so mu nasprotovali drugi psihiatrični inštituti, posebno pa še Goriška pokrajina, od katere je bila odvisna bolnišnica. Po umoru žene, ki ga je zagrešil bolni Miklus, ko se je vrnil domov na Oslavje, potem ko je zapustil bolnišnico, se je Basaglia moral v naslednjih letih preseliti v Trst. Česar ni mogel nadaljevati v Gorici, je nadaljeval v Trstu in res preobrazil ves ustroj in delovanje bolnišnice. Prvi je uvedel slikarske, gledališke in druge delavnice, javne govorne in glasbene nastope skupaj s psihiatričnimi bolniki. Leta 1978 je prišlo do zakona 180, ki ga je prav Basaglia predlagal v parlamentu. Zakon je kljub trdovratnemu odporu in počasnemu in napornemu prizadevanju dokazal, da je mogoče spremeniti stanje v mnogih bolnišnicah. V Italiji so se zgodile velike spremem-

liano).

V čem je pomembnost parka?

Pomembnost parka je ogromna. V parku rastejo zanimive in dragocene rastline, med rastlinami se skrivajo zanimive živalske vrste. Sredi parka je številno stavb tudi arhitektonskega pomena. Nazadnje pa ne smemo pozabiti zgodovinski pomen, ki ga ima park kot sedež nastajajočih reform, ki so dokončno spremenile pogled na psihično bolezen po vsem svetu. Park in psihi-

Papež Frančišek o odprtosti srca do bližnjega (2)

Ne gre le za migrante

“Glejte, da ne boste zaničevali katerega od teh malih! Povem vam namreč, da njihovi angeli v nebesih vedno gledajo obličje mojega Očeta, ki je v nebesih” (Mt 18,10). Ne gre le za migrante – gre za to, da nikogar ne izključujemo. Današnji svet do izključenih postaja vse bolj elitističen in krut. V državah v razvoju se še naprej izčrpavajo najboljši naravni in človeški viri v korist nekaterih privilegiranih trgov. Vojne prizadenejo le nekatere regije sveta, orožje zanje pa izdelujejo in prodajajo v drugih regijah, ki niso pripravljene nuditi zatočišča beguncem, posledicam spopadov. Ceno vedno plačujejo majhni, ubogi, najranljivejši, ki jim ne dovolimo, da bi sedeli za mizo. Njim od gostije ostanejo le “drobtine” (prim. Lk 16,19–21). Kot “potujoča Cerkev” /.../ znamo narediti prvi korak, smelo prevzamemo pobudo, gremo naproti, iščemo oddaljene in pridemo na razpotja ter povabimo izključene” (Veselje evangelija, 24). V razvoju, ki izključuje, bogati postajajo še bogatejši in revni še revnejši. Po drugi strani pa resnični razvoj vključuje vse moške in ženske na svetu, spodbuja njihovo celostno rast in skrbi za prihodnje generacije. “Kdor hoče postati velik med vami, naj bo vaš strežnik, in kdor hoče biti prvi med vami, naj bo vsem služabnik” (Mr 10,43–44). Ne gre le za migrante – gre za to, da zadnje postavimo na prvo mesto. Jezus Kristus nas prosi, naj ne popuščamo logiki sveta, ki opravičuje nepravilnost do drugih zaradi lastne koristi ali koristi lastne skupine: “Najprej jaz, potem pa drugi”! Pravi moto krščanstva je:

“Zadnji bodo prvi”! “Individualistični duh je plodna zemlja za rast brezbrčnosti do naših bližnjih, v luči katere nanje gledamo zgolj z ekonomskega vidika, premalo skrbimo za njihovo človečnost in nazadnje vodi v občutke strahu in cinizma. Ali ni res, da imamo do revnih, odrinjenih na rob in najmanjših v družbi pogosto takšen odnos? In koliko teh ‘najmanjših’ imamo v naših družbah! Med njimi mislim predvsem na migrante, ki nosijo bremena težkih socialnih razmer in trpljenja, ko vsak dan, pogosto v obupu, iščejo prostor, kjer bi živeli v miru in dostojanstvu” (Govor diplomatskemu zboru, 11. januarja 2016). V logiki evangelija bodo zadnji prvi, zato jim moramo služiti.

“Jaz sem prišel, da bi imeli življenje in ga imeli v obilju” (Jn 10,10). Ne gre le za migrante – gre za človeka v celoti in za vse ljudi. V Jezusovih besedah naletimo na jedro njegovega poslanstva: poskrbeti, da bi vsi prejeli dar življenja v njegovih polnostih, v skladu z Očetovo voljo. Osebo moramo v vseh njenih vidkih, vključno z duhovno razsežnostjo, v vsaki politični dejavnosti, v vsakem načrtu, v vsakem pastoralnem delovanju postaviti v središče. To velja za vse ljudi, kajti treba je priznati njihovo temeljno enakost. Posledično se razvoj “ne omejuje le na gospodarsko rast. Če naj bo pristen,

mora biti celosten, to se pravi, pomagati mora najprej vsakemu človeku in celotnemu človeku” (sveti Pavel VI., O delu za razvoj narodov, 14). “Potemtakem niste več tuji in priseljenci, temveč sohranjeni svetih in domačini pri Bogu” (Ef 2,19). Ne gre le za migrante – gre za gradnjo Božjega in človekovega mesta. V našem času, ki ga lahko imenujemo tudi obdobje migracij, mnogi nedolžni ljudje postanejo žrtve “velike prevare” neomejenega tehnološkega in potrošniškega napredka (prim.

vično družbo, bolj popolno demokracijo, bolj solidarno državo, bolj bratski svet in bolj odprto krščansko skupnost v skladu z evangelijem” (Sporočilo za svetovni dan migrantov in beguncev 2014).

Dragi bratje in sestre, odgovor na izzive sodobnih migracij lahko povzamemo s štirimi glagoli: sprejeti, zaščititi, spodbujati in vključevati. Ti glagoli pa ne veljajo le za migrante in begunce. Opisujejo cerkveno poslanstvo v dobro vseh tistih, ki živijo na robu preživetja, ki jih je treba sprejeti, zaščititi, spodbujati in vključevati. Če bomo te štiri glagole uresničevali, bomo pomagali graditi Božje in človeško mesto. Spodbujali bomo celostni razvoj vseh ljudi. Poleg tega bomo tudi svetovni skupnosti pomagali dosegati cilje trajnostnega razvoja, ki si jih je zastavila sama in bi jih brez takšnega pristopa težko dosegla. Pri vsem tem torej ne gre le za migrante, ampak za vse nas ter za sedanjost in prihodnost človeške družine. Migranti, zlasti najbolj ranljivi, nam pomagajo razbirati “znamenja časov”. Gospod

Hvaljen, moj Gospod, 34). Zato se odpravijo proti “raju”, ki njihova pričakovanja neizogibno pušča na cedilu. Njihova navzočnost, ki je včasih neprijetna, pomaga v pravi luči prikazati mit o napredku, ki koristi manjšini, sloni pa na izkoriščanju mnogih. Zato moramo najprej videti sami “in nato pomagati drugim, da vidijo, kako migranti in begunci ne predstavljajo le problemov, ki jih moramo rešiti, temveč da so bratje in sestre, ki naj jih sprejmemo, spoštujemo in ljubimo. Migranti in begunci predstavljajo priložnost, ki nam jo naklanja Božja previdnost, da bi gradili bolj pra-

nas po njih kliče k spreobrnjenju, nas osvobaja izključevanja, brezbrčnosti in kulture odtavavanja. Gospod nas po njih vabi, da v polnosti sprejmemo svoje krščansko življenje in prispevamo, vsak v skladu s svojo poklicnostjo, k izgradnji sveta, ki bo vse bolj v sozvočju z Božjim načrtom.

S tem pobožnim upanjem in po priprošnji Device Marije, Božje Matere, kličem obilnega Božjega blagoslova na migrante in begunce po vsem svetu ter na vse tiste, ki jih spremljajo na njihovi poti.

/konec

Misel za 32. nedeljo med letom

Gledati onkraj

Mesec november je mesec poslednjih človekovih reči, tudi zato, ker se konča cerkveno leto. Adventni čas namreč že odpre novo tovrstno leto. Ponovimo, katere so poslednje človekove reči: smrt, sodba, nebesa ali pekel. Čeprav so našete štiri reči, pa za vsakogar na koncu obveljajo tri – lahko se vse skupaj prevesi v pozitivno ali v negativno smer. Ker evangelist Luka precej bolj podrobno poroča o Gospodovem besednem dvoju s saduceji (saducej pomeni “pravični”), je mogoče precej dobro potegniti vzporednico z današnjimi časi, v katerih živimo. Ko govorimo o smrti, kar nas v teh tednih nekoliko bolj zapoljuje kot običajno, pridejo do dveh pogledov na življenje. En pogled ne predvideva nikogar in ničesar, od koder bi pač izhajalo vse, kar živi, drugi pa predvideva Stvarnika.

Srbski menih Arsenije Jovanović

Vprašanje izvora, torej, vendar pa je potem tudi vprašanje tega, kam se vse skupaj izteka. Če namreč življenje od nekdaj izhaja, se tudi nekam vrača, v nasprotnem primeru pa ne. Zato je lepo govoril srbski menih Arsenije Jovanović, da je po enem prepričanju vse, kar je, nastalo, po drugem pa je bilo ustvarjeno. Potemtakem lahko izhajamo iz tega, da smo želeni, zaželeni, hoteni, ljubljeni ali pa smo samo neki posamezniki ali individuumi. Tako lahko obhajamo 1. novembra “dan mrtvih”, lahko pa, kakor smo v katoliški veri prepričani, “dan živih”. Prav s tem vprašanjem se ukvarja evangelij, kaj je namreč vsa resničnost. Lahko je vsa resničnost namreč samo človeška, v tem čisto telesnem smislu, pa je vse skupaj namenjeno zgolj in samo ohranitvi človeka kot takšnega, zato pa se možni in ženi, da bi se ohranil človeški rod. Na podoben način bi lahko dejali, da je potrebno poskrbeti za to, da imamo dovolj “blaga”, torej živjeva in imetja. Nekdo je nekoč navedel norveškega dramaturga Ibsena, ko je govoril o tem, da do ločeni starši dajo na svet otroke, pa ne vedo, zakaj. Kakšen je smisel, namen, cilj? V tej smeri je govoril tudi Solovjev, da se dela za

čudnega, če se danes ne ženijo in možijo več? Če starši ne črpajo svoje ljubezni v Božji ljubezni, je mar čudno, da otroci nimajo prave vzgoje? Kot je lepo dejal zgoraj omenjeni menih, so starši njegovim vrstnikom dajali denar namesto ljubezni. Kaj pa lahko dajo? Nihče ne more dati, česar sam nima. Zato se tako omejeno gleda na naše življenje na tem svetu – eno ubogo bivanje je to in nič drugega. Daleč je to od celostnega življenja, o katerem govori evangelij, kjer sta tako biološka kot tudi duhovna prvina, ki sta enotni, se prepletata. Toda, če ni Boga, potem vsakdo postane bog samemu sebi, če omenimo Dostojevskega. Vse je potem zgolj in samo v človeku. Zato tudi recimo takšna norija glede podnebnih sprememb. Je res za vse kriv zgolj in samo človek ali pa je stvar narave, torej stvarstva? Stoji za vsem skupaj človek ali Bog? Če je odgovor prvi, potem so panika, norija, pregnanjava in še kaj popolnoma razumljivi, v nasprotnem primeru pa splotn. Mar nima tudi to globljega smisla? Zato je tako pomembno, kakšen je naš pogled na življenje, ker le-to sicer nima nobenega smisla.

Andrej Vončina

Po izsledkih temeljitih raziskav

V breznu pod Macesnovo gorico v Kočevskem rogu so slovenske žrtve

Komisija vlade za reševanje je vprašanj prikritih grobišč je v torek, 29. oktobra, predstavila doslej opravljena dela in raziskave na območju brezna pod Macesnovo gorico v Kočevskem rogu. Rezultati raziskav potrjujejo pričevanja nekaterih preživelih, ki jim je uspelo se rešiti, da gre za morišče in grobišče slovenskih vojnih ujetnikov. Po besedah predsednika komisije Jožeta Dežmana ni znano, da bi bile slovenske žrtve še v kakšnem drugem grobišču v Kočevskem rogu. Tako domnevajo, da bi bili lahko v jami posmrtni ostanke 1500 Slovencev, pri katerih je v popisu žrtv vojne in revolucije inštituta za novejšo zgodovino navedena lokacija Kočevski rog. V jami pa bi bili lahko posmrtni ostanke še več žrtv, za katere se ne ve, kje so končali, so pa na seznamu 13.500 domobrancev, ki so bili umorjeni po vojni.

Po navedbah Uroša Koširja, ki je vodil arheološke raziskave leta 2017, so arheologi idrijskega arheološkega podjetja Avgusta opravili detektorske preglede na štirih lokacijah morišč v Kočevskem rogu, vse najdene predmete so označili, oštevilčili in dokumentirali lokacije, kjer so jih našli. Gre za oseb-

ne predmete, dele oblačil in opreme, žice, tulce, naboje, kar jim je pomagalo tudi pri interpretaciji dogodkov. Prav tako so del predmetov našli že v terenski raziskavi, ki jo je opravil Mitja Ferenc s študenti leta 2004.

Kot je dejal Košir, so med naj-

tukaj razvilo obredno mesto, kot je nastalo pod Krenom, kjer pa ni slovenskih žrtv. A trenutno na območju še potekajo dela. Ljudem pa zaradi njihove varnosti odsvetujejo, da bi se ob bližnjem dnevu spomina na mrtve odpravili tja oz. naj ob vsakem primeru ostanejo za

denimi predmeti pri jami pod Macesnovo gorico tudi slovenski predmeti, denimo slovenske svetinje ter domobranske kokarde. Glede na to bo po Dežmanovih besedah Macesnovo gorica v prihodnje verjetno postala spominsko mesto za po vojni umorjene Slovence. Vprašanje je tudi, ali se bo

zaščitno mrežo. V letošnjem letu so naredili dostopno rampo, uredili delovno ploščad ob jami, pri strani pa se je odprl vhod v stranski rov. Po besedah Marka Kljuna, direktorja Komunale Kočevje, da bodo v teh dneh predsednika vlade Marjana Šarca vprašali, kakšne načrte ima vlada s komisijo.

trov materiala. Kot je pojasnil speleolog Andrej Mihevc, so namreč jamo - po pričevanjih v začetku 60. let prejšnjega stoletja - z miniranjem zasuli z večjo količino kamnine. Zato ne pričakujejo enotne gmote trupel, točno tudi ni jasno, ali gre le za eno brezno ali obstaja še eno v Ušivih jamah. Po Kljunovih besedah so dela začeli avgusta, 5. oktobra pa so našli na prve posmrtno ostanke. Sodelovali so tudi pripadniki posebne enote policije s kriminalističnim svetnikom Pavlom Jamnikom. Ta je dejal, da so, ko so se pojavili prvi človeški ostanke, dela ustavili, da je policija lahko opravila prvi t. i. kriminalistično tehnični pregled.

“Toliko časa, dokler obstaja vsaj teoretična možnost, da živi še kdo, ki je bil pri tem udeležen, toliko časa policija naredi na krajih teh kaznivih dejanj vse, kot na krajih drugih kaznivih dejanj, ki so se zgodila danes ali včeraj”, je poudaril. Po Dežmanovih navedbah so predmeti, ki so jih našli, trenutno v depoju, za katerega skrbi podjetje Avgusta. Upa, da jih bo prevzel kakšen muzej. Kar pa zadeva posmrtno ostanke, je po njegovih besedah letos v sporazumu med Mestno občino Ljubljana in vlado za te žrtve določeno pogrebno polje v Ljubljani. “Tukaj z zanimanjem čakamo na rešitev”, je dejal Dežman, ki je napovedal, da bodo v teh dneh predsednika vlade Marjana Šarca vprašali, kakšne načrte ima vlada s komisijo.

“Kdor pozabi smrt, je že začel umirati”

Tako je dejal papež Frančišek v video sporočilu, namenjenem udeležencem 4. mednarodnega srečanja mladih, ki je potekal v mehiški prestolnici Ciudad de México. Organizirala sta ga Scholas Occurrentes in World Ort. “Kultura, ki pozabi na smrt, v sebi umira. Kdor pozabi smrt, je že začel umirati”, je dejal papež, kot poroča portal vaticannews.va. O smislu smrti je še dejal: “Kakor se besede rodijo iz tišine in se vanjo vrnejo, medtem ko poslušamo njihov pomen, enako se zgodi z življenjem”. Morda se to lahko sliši paradoksalno, a “smrt je tista, ki omogoči, da življenje ostane živo... Konec omogoča, da se lahko piše zgodba, da se lahko naslika slika, da se dve telesi objameta. A pozor, konec ni samo na koncu. Morda bi morali biti pozorni na vsak mali konec v vsakdanjem življenju. Ne samo konec neke zgodbe, za katero nikoli ne vemo, kdaj se bo končala, če ne na koncu vsake besede, na koncu vsake tišine, vsake strani”. Samo življenje, ki se zaveda tega trenutka, je dopolnjeno in trenutek naredi za večnega. Smrt nas spominja, kako je nemogoče vse biti, razumeti in dojeti: “In to je kľofuta naši utvari vsemočnosti. Uči nas vstopati v odnos s skrivnostjo. Uči nas, da je od vedno in vedno nekdo, ki nas podpira. Pred koncem in po njem”. Obstajajo tri smrti, ki s tem, da nas izpraznijo, napolnijo naše življenje: “Smrt vsakega trenutka, smrt ega in smrt sveta, ki daje prostor novemu svetu. Če smrt nima zadnje besede, je to zato, ker smo se v življenju naučili umirati za drugega”.

Kratke

Ivanovi prijatelji na Sabotinu

Ob premiku ure na jesensko - zimski čas, zadnje nedeljo v mesecu oktobru, smo se že 21. leto zbrali ob 9.30 pri Vitotu, na Drevoredu

Foto Marko Vorigič

20. septembra in se potem skupaj podali na Sabotinu, ker je v nas, Ivanovih prijateljih, še vedno živa želja, da vsako leto obudimo spomin na dragega Ivana Sirka in s tem vse to, kar nam je dragocenega zapustil. Letos nam je bilo vreme naklonjeno in se nam je Sabotina razodel v svojih najlepših barvah s tisočeriimi otenki. Tudi družina je bila raznolika in pestra. Vsako leto se nam pridruži kakšen nov obraz in vedno se vzpostavijo vezi prijateljstva in brezpogojne sprejetosti. Trenutni občutki, ki so večno lepi. / SG

Slovinci iz Laškega so se na pokopališču poklonili g. Mirku Fileju

V sredo, 30. oktobra 2019, so se oba predsednika društev Jadro in Tržič ter Ženski pevski zbor iz Ronk v Štaranu poklonili duhovniku, glasbeniku in zagnanemu kulturniku g. Mirku Fileju (1912-1962), ki po želji sorodnikov počiva na tamkajšnjem pokopališču, potem ko je bil dolgo let pokopan na goriškem pokopališču.

Marilka Koršič in Julijan Čavdek pri občinskem odborniku Ceretti

Goriški občinski odbornik in podžupan Stefano Ceretta je pred kratkim sprejel občinsko svetnico SSK Marilko Koršič in pokrajinskega tajnika SSK Julijana Čavdka. Tema srečanja je zadevala delovanje občinskega dvojezičnega urada in zaposlenega osebja. Na sestanku sta bila prisotna še funkcionarka dr. Erika Schiro' in vodja urada za slovenske manjšine, dr. Fabio Vizintin. Med srečanjem je bilo pojasnjeno, kako poteka postopek prevajanja različnih upravnih aktov in dokumentov v slovenski jezik, pa tudi kakšni so nameni za dodatno okrepitev urada v letu 2020. Svetnik Ceretta je z zadovoljstvom potrdil dobro delovanje urada, ki je med najbolj aktivnimi v sklopu občinske strukture in na ravni dvojezičnih okenc. Odgovorni Vizintin pa je pojasnil uporabo prevajalskega sistema Trados, ki poteka v sodelovanju z Deželnim centralnim uradom za slovenski jezik. Ker so čezmejni odnosi vse bolj pomembni in vsakodnevni, je še bolj utemeljena prisotnost Urada za slovensko manjšino pri goriški občini. Svetnica Marilka Koršič in tajnik Julijan Čavdek sta izrazila zadovoljstvo s predstavljenim delom omenjenega urada in predlagala vključitev poznavanja slovenskega jezika tudi za druge razpise kot dodatno kompetenco, ki prispeva h končni oceni. Svetnica Koršičeva je izpostavila pomanjkanje kadra z znanjem slovenskega jezika za goriško farmacevtsko podjetje. Za obe vprašanji je odbornik Ceretta izrazil pripravljenost preveriti različne možne rešitve.

Ob letošnjem 1. novembru

Vrsta svečanosti na naših pokopališčih

V petek, 1. novembra 2019, so vsepovsod potekale spominske svečanosti, ki so se jih udeležili predstavniki naše politične in civilne družbe. V Gonarsu so bili poleg naših predstavnikov prisotni tudi zastopnika Dežele FJK, podpredsednik Riccardo Riccardi in predsednik deželnega sveta Piero Mauro Zanin, ter minister RS za Slovence v zamejstvu in po svetu Peter Jožef Česnik. Svečanosti so se vrstile tudi po vseh naših goriških vaseh in mestu. V Števerjanu je pred spomenikom na trgu, kjer so položili venec predstavniki občine, prosvetnega društva F. B. Sedej, KD Briški grič in SSK, spregovorila županja Franca Padovan. Poudarila je, da si vsakdo izmed nas želi živeti v miru, zato lahko prav vsak prispe-

Foto MC

va k ustvarjanju svobodne in sočutne družbe. Prof. Jurij Klanjšček je v Podgori povedal, da se moramo spominjati in se učiti od zgodovine ter to zavest pre-

našati novim rodovom. V doberdopski in sovedenjski občini so položili vence na vse spomenike padlim v prvi svetovni vojni in NOB. V Pevmi je zapel moški pev-

Trgovski dom v Gorici / Io leggo perche' - Berem, ker ...

Učenci nižje šole Ivan Trinko so učinkovito predstavili Ivana Cankarja

Prilicni prostor Trgovskega doma v Gorici se je v soboto, 26. oktobra 2019, dopolnje napolnil do zadnjega koticika, ko so v njem tretješolci nižje srednje šole Ivan Trinko iz Gorice v italijanščini izoblikovali prikupen dogodek - namenjen je bil namreč predvsem italijanskim staršem - v sklopu načrta *Io leggo perche' - Berem, ker...*, ki je potekal na vsedržavni ravni od 19. do 27. oktobra, da bi spodbujal kulturo branja. Pod naslovom *Chi vuole essere Ivan Cankar?* so mladi z mentorico prof. slovenščine, zgodovine in zemljepisa Slavico Radinja, zavzeto koordinatorko in referentko tega bralnega projekta, ter v sodelovanju z drugimi profesorji slovenščine in italijanščine v lepo zamišljenem besedilu predstavili našega največjega pisatelja, predstavnika moderne, Ivana Cankarja (1876-1918). Najprej so prebrali dve črtici, *Majsko veselje* in *O vojski*, iz dvojezične zbirke *Na otoku Sull'isola*, ki je izšla l. 2018 pri Založništvu tržaškega tiska. Občuteno so interpretirali Cankarjeve misli. Njihovo branje je dopolnil 50-članski šolski zbor, ki je v zgornjem prostoru pod vodstvom prof. Nede Sancin in ob klavirski spremljavi prof. Davida Bandlja uglašeno zapel tri pomembne pesmi. Uvo-

doma se je oglasila igriva *Dežela branja*, na besedilo Toneta Pavčka in glasbo Lojzeta Krajinčana, potem pa še *Cercando le stelle* in *We move the world*, ki jo je spisal in uglašil Branko Stark. Učenci so želeli jasno opozoriti na to, da s pomočjo glasbe, knjig in kulture nasploh lahko naredimo marsikaj za boljši svet. Po branju Cankarjevih del so dijaki, tudi na hudo mušen način, postavili prisotnim v obliki kviza, z možnostjo izbire med tremi odgovori, vprašanja o Ivanu Cankarju in njegovem življenju in delu. Gledalci so z radoovednostjo sodelovali, ugibali in večkrat tudi zadeli pravilni odgovor. Vse je potekalo v res prisrčnem vzdušju in ob odobravanju navzočih, ki so pridnim nastopajočim in mentorici namenili iskreno pljuskanje. Dogodka, ki so ga soorganizirale Feiglva knjižnica in knji-

garni Faidutti in Ubik, se je udeležila tudi ravnateljica šole Trinko Elisabetta Kovic, ki je lahko ponosna na svoje učence in učni kader. Ob koncu so nižješolci prisotne napotili v omenjeni knjigarni, da bi tam kupili kakšno knjigo za njihovo šolo. Naj povemo še, da so plakat s portretom Ivana Cankarja izdelali dijaki med urami likovne vzgoje s prof. Marto Lombardi.

IK

S 1. strani

Dunajski dečki ...

V Kulturni center Lojze Bratuž prihaja tako imenovani Haydnov zbor - vsak zbor nosi namreč ime po enem izmed najpomembnejših avstrijskih skladateljev v glasbeni zgodovini, poleg Haydna, zbori nosija imena še po Brucknerju, Mozartu in Schubertu. Vsak od zborov ima svojega zborovodjo in dva spremljajoča mentorja. Haydnov zbor sestavlja 25 članov. V tem šolskem letu se jim je pridružilo šest novih članov ra-

nina Dvoráka, Rossinijev *Duetto buffo per due gatti* in več latinskih liturgičnih pesmi, med njimi tudi *Haec dies* našega Jacobusa Gallusa.

Zbor poje pod vodstvom hongkongskega dirigenta Jimmyja Chianga, ki je Magister Artium Univerze za glasbo in upodablja joče umetnosti na Dunaju ter laureat uglednega mednarodnega zagrebškega dirigentskega tekmovanja Lovov von Matičič. Za vrhunske izvedbe Dunajskih

zličnih narodnosti; v zboru pojejo dečki iz Avstrije, Nemčije, Hong Konga, Japonske, Madžarske, Poljske, Romunije, Singapurja, Sirije, Srbije in ZDA. Haydnovi zboristi se pogovarjajo in pojejo v raznorodnih jezikih, kar bomo lahko slišali tudi na koncertu v Gorici. Zazvene bodo skladbe v nemščini in angleščini pomembnih avstrijskih, nemških in angleških skladateljev, poleg teh pa bo tudi češka pesem *Když mne stará matka zpívat učívala* Anto-

dečkov pa skrbi od leta 2013. Gorica je za Dunajske dečke le ena od postaj na obsežni jesenske turneji po Kitajski in Nemčiji. Vključuje pa še gostovanja na Češkem, v Švici in Liechtensteinu. Njihov repertoar bo vključeval še dela Schuberta, Mendelssohna-Bartholdyja, Schumanna, Josefa in Johanna Straussa ter Aarona Coplanda in Dana Dismasa Zelenke. Koncert bo ob 20.30 v Kulturnem centru Lojze Bratuž.

KULTURNI CENTER LOJZE BRATUŽ

vljudno vabi na odprtje likovne razstave

Rudi Skočir

POKLON LJUBEZNI

Umetnika in njegova dela bo predstavila umetnostna zgodovinarica dr. Verena Koršič Zorn

Glasbeni poklon gojencev SCGV Emil Komel

TOREK
12. NOVEMBER 2019
OB 18. URI

GALERIJA KULTURNEGA CENTRA LOJZE BRATUŽ

Kulturni center Lojze Bratuž Fundacija Pot Miru

CON - FRONT

multimedjska predstava umetnikov iz petih držav

ZGODBA O VOJNAH IN BEGUNCIH PRED 100 LETI IN DANES

ČETRTEK, 14. NOVEMBER 2019, OB 20.30
KULTURNI CENTER LOJZE BRATUŽ

KCLB Koncert Združenega zbora Tabora mladih pevcev Primorske

Briljanten nastop cveta mladih primorskih pevcev

Poln mladostne svežine je bil koncert Združenega zbora Tabora mladih pevcev Primorske, ki je potekal 30. oktobra v veliki dvorani Kulturnega centra Lojze Bratuž v sezoni 2019-2020, ki jo prireja goriški kulturni hram in Združenje cerkvenih pevskih zborov Gorica, slednjič v soorganizaciji z Zvezo slovenske katoliške prosvete in SCGV Emil Komel.

Med mladimi priljubljeni izobraževalno-počitniški tabor je letos potekal že tretjič zapored, tokrat med 25. in 30. avgustom v Tolminu. Iz leta v leto raste in se nadgrajuje programsko in po številu. Letos se ga je namreč udeležilo kar 90 mladih pevcev in pevk med 11. in 16. letom starosti iz vse Slovenije in zamejstva. Letošnji pevski teden so vsebinsko dopolnili tudi z dvodnevnim izobraževanjem za zborovodje otroških in mladinskih pevskih zborov, na katerem so lahko pridobivali

praktično znanje z opazovanjem dela mladinskega zbora. Pod strokovnim vodstvom izjemnih glasbenih mentorjev Petre Grassi, Stojana Kureta, Martine Burger, Barbare Kovačič, Mete Praček in Monike Fele je bilo delo na taboru v Tolminu zelo intenzivno, mladi so pa vseeno imeli še čas za druženje, pohode, kopanje v Idriji, tako da so preživeli lep, glasbeno obarvan počitniški

eden. Goriški večer, ki ga je povezovala Ilaria Bergnach, je ponudil različne skladbe različnih slogov in obdobjev ter različnih (pretežno slovenskih) avtorjev. Seveda gre za letošnji program, ki so ga ob koncu tabora predstavili v Tolminu, decembra pa bo na vrsti še Koper. Na odru KC Bratuž so 70-glavo zasedbo izmenično vodile zborovodkinje Petra Grassi, Barbara Kovačič,

Meta Praček in Monika Fele, pri klavirju jo je spremljala Nika Kovačič. Koncert je uvedel srednjeveški napev Polorum Regina iz kodeksa Libre Vermell de Montserrat iz 14. stol. Sledil je psalm Laudate, pueri, Dominum mladega, uspešnega in tudi v širšem okolju vedno bolj priljubljenega skladatelja Patricka Quaggiata. Nato se se zvrstila Žabja Hugolina Sattnerja po besedilu Marije Grošeljeve, novost mladega Aneja Černeta, doma iz Lokavca, ki je za letošnji tabor uglašil Večerno pravljico na besedilo Gregorja Strniše, znana v gozdu Marija Kogojca, ljudska izštevanka Ekate pekatate v priredbi Tine Bec, pesem Hiše, ki jo je Ambrož Čopi napisal za tabor in je bila v Gorici prvič izvedena; prav tako je nalašč za tabor napisala pesem o metli The broom Tadeja Vulc, ki je mlade pevce v Tolminu tudi obiskala. Zbor je sklenil koncert s pesmima This song švicarskega skladatelja Iva Antogninija in čudovito Moja dežela Janija Goloba na besedilo Dušana Velkaverha. Zbor se je posebno razživel z moderno pesmijo Jima Papoulisa Kusimana/Stand tall, ki se gleduje po afriških motivih in so jo mladi ob koncu večera zapeli tudi kot dodatek.

DD

In memoriam

Paola Bertolini Grudina

Po daljši bolezni je 30. oktobra 2019 v 56. letu starosti umrla Paola Bertolini Grudina, žena, mama, nona, mnogim prijateljica in priznana ilustratorka.

Rodila se je februarja 1964 v na Goriškem znani trgovski družini s sedmimi otroki. Slovenske šole je obiskovala v Gorici, kjer je opravila tudi učiteljske; dve leti je študirala v ZDA. V mladih letih je bila dejavna v slovenskih društvih in organizacijah. Še zelo mlada je leta 1985 stopila na skupno pot z Walterjem Grudino, tržaškim grafičnim oblikovalcem in veroučiteljem. Dom sta si ustvarila v Ločniku. V zakonu se jima je rodilo pet otrok, v zadnjih letih sta okusila tudi veselo družbo dveh vnučkov. Skupaj sta veliko let vodila škofijske tečajne priprave na zakon in bila dejavna v škofijski družinski pastoralni. Kot globoko veren par sta mnoge prijatelje in mlajše pare v družinskih skupinah, na raznih srečanjih, s pogovori, zgledom in molitvijo podpirala na poti vere. Odkar sta se spoznala pa vse do zadnjega trenutka sta ostala neločljivo povezana; Paola in Walter sta za mnoge bila pravi "pojem": ni bilo Paole brez Walterja, ni bilo Walterja

brez Paole. Soprogu je od vsega začetka stala ob strani tudi pri njegovem ustvarjalnem delu. Ko so otroci nekoliko odrasli, je na možovo prigovarjanje začela resneje vstopati v svet risb in barv. Svoj talent je namreč kot mama več let pustila ob strani. S svojo prirojeno žilico in delavnostjo je tudi sama našla svojo umetniško govorico ter uspešno in profesionalno stopila na to pot. Kmalu se je uveljavila kot ustvarjalna in plodna ilustratorka z razpoznavnim osebnim slogom ne le v otroški reviji Pastirček, temveč tudi v širšem okolju, saj je opremila več knjig - namenjenih v prvi vrsti mlajšim bralcem - za različne slovenske in tuje založbe. V glavnem je šlo za knjige z versko oz. biblično vsebino: v tako delo, ki sporoča veselje do življenja, se je rada poglabila iz hvaležnosti za vse dobro, ki ji ga je Gospod življenja hotel darovati. Začela je pri Goriški Mohorjevi družbi in Zadrugi Goriška Mohorjeva, saj je s svojimi barvanimi junaki popestrila marsikatero mladinsko delo in publikacijo iz Pastirčkove knjižnice. Več del so ji zaupale italijanske, angleške, nemške, francoske, španske, nizozemske in druge založbe. Njene knjige v več

kot 20 jezikov se najdejo po vseh celinah. Posebno zadoščeno ji je prinesla knjiga, ki se je leta 2008 na natečaju v organizaciji združenja Catholic Press Association uvrstila na drugo mesto med najbolje ilustriranimi knjigami z versko vsebino v ZDA in Kanadi. S svojo materinsko nežnostjo, občutljivostjo in prefinjeno uporabo barv je znala na poseben način približevati svetopisemske zgodbe otrokom, v njih vzbujati radovednost in čudenje ter jih nagoovarjati za lepoto in dobroto. Ločniška cerkev, kjer je bil pogreb v ponedeljek, 4. novembra, je bila premajhna za vse, ki so se ga udeležili. Žalni obred je vodil župnik iz Mariana Michele Tomasina, z njim je somaševalo več kot 15 duhovnikov; med njimi so bili tudi Paolin brat Franček ter bratranca Ivan in David Bresciani. Po evangeliju o blagih je g. Tomasin v

homiliji spregovoril o križu in trpljenju, ki omogočata, da gledamo na življenje z drugačnimi očmi, o pokojnici, njenem iskanju resnice in lepote, o tem, kako se je pod težo križa zavestno pripravila na srečanje z Bogom, o njenih zadnjih besedah "Jezus, usmili se me!" in sveti smrti. Dve primerni pesmi so na koro zapeli slovenski pevci, druge pesmi je v apsidi ob zvokih kitare s svojim angelskim glasom odpela družinska prijateljica Valeria Baldan. Njen mož Giovanni Ziberna, režiser in prijatelj, s katerim sta zakonca Grudina v zadnjih letih prehodila pomembne trenutke globlje duhovne rasti, pa je na koncu prebral pismi, ki so ju ženi in materi v slovo napisali mož in otroci; v slovenščini je ganljive poslovilne besede prebral Mauro Leban. Na pokopališču v Ločniku so ji zapeli skavtsko Pesem slovesa. S svojim klenim in neposrednim značajem je bila Paola iskrena, vztrajna in nemirna bogoskokateljica. Iz srca ji želimo, da je v Božjem objemu končno le našla vse odgovore na svoja vprašanja o resnici in mir, po katerem je tako hrepenela. Možu Walterju, otrokom Janu, Juriju, Kimu, Nini in Petru ter drugim svojim izražamo občuteno sožalje v upanju, da bodo še naprej ohranili živ spomin na vsem nam drago Paolo.

Ne premoremo besed, ki bi lahko omilile vašo bolečino ob hudi izgubi ljubljene žene
PAOLE

Naše misli so z vami.
Dragi učitelj Walter, prejmite
naše globoko in iskreno sožalje.

UČENCI IN STARŠI OŠ V. ŠČEK IZ NABREŽINE

Obvestila

P. Ivan Bresciani bo imel v petek, 8. novembra, ob 20. uri v Močnikovem domu v Gorici drugo lectio divina. Udeleženci naj s sabo prinesejo Sv. pismo! Ob 19.45 bo v bližnji cerkvi sv. Ivana molitev rožnega venca za mlade.

Združenje cerkvenih pevskih zborov - Gorica vlijudno vabi otroke in mlade na predstavitev orgelskega sveta v obliki glasbene pravljice "Živalski karneval" v soboto, 9. novembra 2019, ob 15. uri v cerkvi sv. Andreja ap. v Štandrežu. Predstavitve bo vodila priznana organistka prof. Renata Bauer.

Iščemo gospo, usposobljeno za socialno zdravstveno oskrbo starejših oseb za polovični urnik za zaposlitev v Gorici. Zaželjeno je znanje slovenskega in italijanskega jezika. Tel. št. 0039335 1395483.
Javni razpis - 16. Priznanje Kazimir Humar: Zveza slovenske katoliške prosvete, Kulturni center Lojze Bratuž in Združenje cerkvenih pevskih zborov Gorica podeljuje priznanje društvom in organizacijam ali posameznikom na osnovi utemeljitve predlagateljev in po presoji organizacij, ki priznanje podeljujejo. Predloge za priznanje zbira Zveza slovenske katoliške prosvete na podlagi javnega razpisa. Priznanje se praviloma podeli za ustvarjalne dosežke, za pomemben prispevek k razvoju ljubiteljskih kulturnih dejavnosti, za publicistično

delo in za izjemne dosežke pri organizacijskem delu na kulturnem področju. Priznanje lahko prejmejo tisti, ki delujejo v goriškem prostoru. Predloge za priznanje je treba oddati do 31. decembra 2019 na naslov: Zveza slovenske katoliške prosvete - 34170 Gorica-Gorizia, Drevored 20. septembra 85, s pripisom na ovojnicici: "Predlog za priznanje". "Male oglase" najdete na našem portalu www.noviglas.eu.

Sožalje

Paola, hvala ti za vse, kar si naredila kot odbornica Sončnice, nas vzpodbujala s svojo prijaznostjo in veseljem, predvsem pa, da si nam bila zgled ljubeče žene in matere. Walterju in družini izrekamo sožalje in jih izročamo v Božje varstvo. SD Sončnica.

Ob Paolinem preranem prehodu v večnost iskreno sočustvujemo s svojim odbornikom Walterjem. Njemu, njenim otrokom in vsem najbližjim želimo, da bi jim draga Paola, ki zdaj počiva v Božjem naročju, v teh težkih trenutkih izprosila veliko tolažbe in notranjega miru. Vodstvo Mladinskega doma - Gorica

Darovi

V spomin na Paolo Bertolini Grudina, tenkočutno ilustratorko z nežno otroško dušo, daruje za revijo Pastirček 50 evrov I. K.

RADIO SPAZIO
vrata proti vzhodu

(od 8. 11. 2019 do 14. 11. 2019)
Radijska postaja iz Vidma oddaja na ultrakratkem valu s frekvencami za Goriško 97.5, 91.9 Mhz; za Furlanijo 103.7, 103.9 Mhz; za Kanalsko dolino 95.7, 99.5 Mhz; za spodnjo dolino Bele 98.2 Mhz; za Karnijo 97.4, 91, 103.6 Mhz; na internetu www.radiospazio103.it. Slovenske oddaje so na sporedu vsak dan od 20.00 do 21.00. Spored:
Petek, 8. novembra (v studiu Niko Klanjšček): Zvočni zapis: posnetki z naših kulturnih prireditev - Glasba iz studia 2.
Sobota, 9. novembra (vodi Ezio Gosgnach): Okno v Benečijo: oddaja v benečanskem, terskem, rezijanskem in zijskem narečju.
Nedelja, 10. novembra ponovitev oddaje Okno v Benečijo.
Ponedeljek, 11. novembra (v studiu Ilaria Bergnach, Miha Kovic in Jakob Leopoli): Mihec in Jakec show.
Torek, 12. novembra (v studiu Matjaž Pintar): Utrinki v našem prostoru - Glasbena oddaja z Matjažem.
Sreda, 13. novembra (v studiu Danilo Čotar): Samotni pastir: Slovenske pridige škofa Attemsa 2. del. - Izbor melodij.
Četrtek, 14. novembra (v studiu Andrej Bavcon): Četrtno večer z glasbo - Zanimivosti, obvestila in humor.

Delavnice na kmetiji Devetak Sara na Vrhu

Na kmetiji Devetak Sara na Vrhu Sv. Mihaela so imeli 5. novembra v sodelovanju s Karin Tommasi jesenske delavnice. Odrasli so izdelovali dekorativno buč s suhim cvetjem in stabiliziranim listjem. V soboto, **9. novembra**, bo od 14. ure dalje dveurna delavnica za otroke, ki bodo pripravili jesensko okrašeno tablo za risanje s kredami. Ves material bodo prejeli na kmetiji. Poskrbljeno bo za malico "Hiše okusov". Predhodni vpis: Sara Devetak (tel. 338 1395941), število mest je omejeno, cena 13 evrov. V torek, **26. novembra**, bo delavnica božičnih vencev iz smreke in naravnih okrasov za odrasle (material bo na razpolago). Poskrbljeno bo tudi za topel in sladek odmor. Predhodni vpis: Sara Devetak (tel. 338 1395941), cena 17 evrov. Otrokom bo **30. novembra** ob 14. uri namenjena delavnica, na kateri bodo okrasili božično nogavico. Poskrbljeno bo za malico "Hiše okusov". Predhodni vpis: Sara Devetak (tel. 338 1395941), število mest je omejeno, cena 13 evrov.

Odšla je v Božji objem naša draga žena, mama in umetnica

PAOLA BERTOLINI GRUDINA

Žalostno vest sporočamo možu Walter, sinovi Jan z Matejo, Juri z Mašo, Kim in Peter, hči Nina z Raffaelejem, vnučka Julija in Erik.

Zahvaljujemo se vsem, ki ste nam bili ob strani in molili zanjo, posebna zahvala pa gre dr. Simonu Spazzapanu za vso podporo v času bolezni.

Ob smrti dragocene sodelavke in prijateljice PAOLE BERTOLINI GRUDINA

izrekamo možu Walterju, otrokom in vsem sorodnikom iskreno sožalje

PASTIRČEK, GORIŠKA MOHORJEVA DRUŽBA, NOVI GLAS in ZADRUGA GORIŠKA MOHORJEVA

Pogovor / Katja Canalaz Za ovrednotenje območja

Nadaljujemo pogovore z mladimi študenti v Kopru; tu študira devetnajstletna Katja Canalaz. Videmčanka prihaja iz slovenske družine; mama je iz Kobarida, oče pa beneški zamejec. Glede prihodnosti ima zanimive sanje, ki predvidevajo ovrednotenje domačih krajev.

Kaj študiraš?

Obiskujem Fakulteto za humanistični študij v Kopru, smer Komuniciranje in mediji.

Kaj točno pomeni smer "Komuniciranje in mediji"?

Komuniciranje in mediji je študij, pri katerem raziščeš vse možne komunikacijske kanale v sedanjem svetu in odkriješ celotno zgodovino komuniciranja. Poleg tega pa se naučiš, kateri so cilji medijev in strategije za učinkovitost le-teh. Študij je res specifičen, kljub temu pa so predmeti precej raznoliki (od psihologije, filozofije in komunikologije do angleščine).

Kje se lahko zaposliš po končanem študiju?

Po končanem študiju (tri leta) nisi komunikolog, pač pa diplomant komuniciranja in medijev. S tem se lahko zaposliš v najrazličnejših krajih, kot npr. v podjetjih v vlogi svetovalca na področju medijskega managementa ali specialista za tržno komuniciranje ali odneseš na javnostjo, lahko pa postaneš tudi novinar, publicist, urednik itd.

Kje pa bi se ti želela zaposliti? Moje največje sanje so služba, ki bi mi omogočila delo na ob-

močju. Rada bi ovrednotila domače kraje z različnimi programi na radiu ali televiziji. Poleg tega pa bi organizirala različne pobude v domačih vaseh, promovirala bi domače navade in

šege. Rada bi na čim bolj učinkovit način predstavila naše območje tujim gostom, ki ga ne poznajo.

Imate med študijem tudi kaj prakse?

Ja, v drugem letniku imamo 90 ur obvezne študijske prakse, ki jo lahko opravimo v različnih ustanovah, od televizije in radija do časopisov ali arhivov in muzejev. Takrat imamo priložnost, da vse teoretično znanje postavimo v prakso.

Tvoja študijska pot je precej pestra. Katere šole si obiskovala?

Osnovno in nižjo srednjo šolo

sem opravila na večstopenski dvojezični šoli v Špetru, potem pa sem tri leta obiskovala znanstveni licej S. Gregorčiča v Gorici, zadnji dve leti pa opravila na splošni gimnaziji Poljane v Lju-

bljani. Kako bi opisala študijsko izkušnjo v Ljubljani? Izkušnja v Ljubljani je bila precej intenzivna. Iz Gorice sem šla v glavno mesto, v katerem je veliko ljudi in življenje je bolj pestro. Poleg tega sem bila v kraju, v katerem nisem poznala nikogar, tako v domu kot v šoli. Ko sem po prvih tednih spoznala sošolce in prijatelje v domu in ko sem se privadila na nov vsakdan, je bilo vse lažje. Takoj sem se zavedela, da so razlike med mano in slovenskimi sošolci precej velike. Oni so poznali dolocene stvari, za katere jaz ni-

sem imela pojma, niso pa poznali zamejskega sveta in naše realnosti, kar je bilo zame pravo presenečenje. V dveh letih sem se veliko naučila od svojih nekdanjih sošolcev.

Če pa se povrnemo v sedanost, zakaj si izbrala ravno smer Komuniciranje in mediji?

Vedno sem si želela izvedeti kaj več o medijih in komunikaciji nasploh, nikoli pa si nisem mislila, da obstaja tako specifična smer. Osredotočala sem se vedno na bolj poznane študije in smeri. Ko pa je lani prišel čas za izbiro, mi je mama svetovala Fakulteto za družbene vede v Ljubljani, na kateri imajo smer Mednarodni odnosi, ki je bolj osredotočena na delo v diplomaciji. Takrat sem na dnevu odprtih vrat v Ljubljani videla, da obstaja tudi specifičen študij o medijih. Ko sem se bolje seznanila pa sem spoznala, da je podobna smer tudi na Primorski fakulteti.

Kako to, da si se vpisala v Koper in nisi nadaljevala študijske poti v Ljubljani?

Po dveh letih v Ljubljani sem si spet zaželela spremembo. Poleg tega pa je Koper bližji domu in si laže poskrbim prevoz. Na Univerzi na Primorskem je na splošno manj študentov, zato profesorji lažje sledijo posameznikom, jim pomagajo in odnos profesor-študent je bolj osebni.

Razpoložljivih mest ni veliko. Imate za vpis v prvi letnik tudi kak pogoj?

Letos je v prvem letniku 19 študentov, razpisanih pa je bilo 33 mest. Povpraševanja po takem

študiju ni veliko. Posebnih pogojev pa ni; kot za večino slovenskih fakultet pripravijo seznam študentov na podlagi dosežkov na višji šoli oziroma gimnaziji, od teh pa sprejmejo najboljše.

Na splošno je prestop s slovenske višje šole v Italiji na univerzitetni študij v Sloveniji precej drastičen. Kako si ga doživela ti, ki poznaš bodisi slovenski kot italijanski sistem?

Razlike med slovenskim in italijanskim šolstvom so res velike. Na splošni gimnaziji imajo npr. matematiko na precej visokem nivoju. Jaz nisem imela težav, ker imamo na znanstvenem liceju dobre profesorje, ob katerih pridobiš solidno bazo; opa-

zila pa sem, da so drugi sošolci, ki so prihajali z drugih višjih šol, imeli velike težave pri matematiki in naravoslovju. Na začetku sem kljub dobri pripravi imela nekaj težav, ker sem se morala prilagoditi novemu načinu dela (postopki, definicije, poimenovanja so različna). Prestop na slovensko univerzo je bil zame verjetno lažji, ker sem bila že dve leti navajena na ideje in način razmišljanja, ki ga imajo profesorji slovenskih šol v Sloveniji. Tako kot sem se jaz po nekaj tednih pred tremi leti navadila na slovenski način dela, se tudi študenti po nekaj dneh na slovenski fakulteti lahko privadijo na novo okolje, brez večjih težav.

Giulia Černic

Učenci SCGV Emil Komel v gosteh v Avstriji

V sklopu 19. Primorskih kulturnih dnevov na Koroškem, v organizaciji KKZ, SPD Borovlje, ZSKP Gorica in SP iz Trsta, je v petek, 25. oktobra, v Mestni hiši v Borovljah potekala prireditev "Dober večer sosed! / Guten Abend, Nachbar!", na kateri so sodelovali učenci SCGV Emil Komel, Glasbene matice in Slovenske glasbene šole dežele Koroške. Prijetno glasbeno srečanje je uvedel otroško/mladinski zbor

Veseljaki pod taktirko Lucije Lavrenčič, nato so se številni publik predstavi solisti, med katerimi so za šolo Komel nastopali violinistke Lucia Vrtovec in Zala Flospergher iz razreda profesorja F. Tavčarja, Barbara

Devinar pod mentorstvom profesorice D. Bon ter harmonikar Rok Šuligoj, učenec profesorja Mirka Ferlana.

Koncert sta sklenila goriški MOPZ Mirko Filej pod vodstvom Zdravka Klanjščka ter domači Komorni zbor SPD Borovlje, ki ga vodi Roman Verdel; Verdel je tudi ravnatelj GŠ na Koroškem in hkrati predsednik SPD Borovlje.

Sledilo je družabno srečanje pri Cingelcu na Trati v prostorih Hranilnice in Posojilnice Glinje, ki je v septembru obeležila pomemben jubilej, 130-letnico ustanovitve.

DROBICI DOMAČE ZGODOVINE (86)

Dimitri Tabaj

Škof Anton Mahnič in Gabriele D'Annunzio (6)

O Mahničevem pogrebu je poročal časopis Slovenec 19. decembra 1920: "V najveličastnejši katedrali Jugoslavije, kjer so se pod mračnimi gotiškimi svodi zbrali žalujoči, zastopnik regenta general Tucakovič, v imenu vlade podban dr. Rojc in prezidialni šef dr. Markovič, v imenu armade šef generalnega štaba polkovnik Jurišič, častniki zagrebške posadke, vse vojaške in civilne oblasti Hrvatske ter katoliška društva z zastavami, se je poslovil škof sarajevski dr. Šarič od krste z dragim truplom, pri kateri so kot častna straža stala dva "Domagojca" in 6 slovenskih Orlov. Sveto pokojniško mašo je bral nadškof zagrebški dr. Bauer. Nato je križevški škof dr. Njaradi po grško-

vzhodnem obredu truplo blagoslovil ter mu zapel "Večnaja pamjat". Odgovarjal je po staročestitem obredniku vzhodne Cerkve kor, koje ga petje je seglo globoko v dušo. Saj smo se ločevali od onega, ki je tako zvesto stal na braniku staroslovenskega jezika!" Hrvati so o škofu Mahniču rekli: "Mahnič je Sloveniji dao mnogo, a Hrvatskoj je dao sve!"

12. septembra 1919 - dobro leto pred Mahničovo smrtjo - je D'Annunzio krenil iz Ronk s svojimi "legionarji" (uradna Italija še danes - brez nobene zadrege - imenuje ta kraj "Ronchi dei Legionari") in okupiral Reko. Kasneje je bil nezadovoljen z Rapalsko mirovno pogodbo, saj je trdil, da je z njo Italija dobila premalo ozemlja, in je z lastnimi vojaškimi silami nadaljeval okupacijo nekaterih krajev, ki bi jih redna italijanska vojska morala postopoma zapuščati v skladu s pogodbo.

Tako je o dogodku poročal ljubljanski Slovenec 13. septembra 1919: "Na Reki je v imenu in s podporo oblasti prevzel D'Annunzio upravo v svoje roke. Izvršil je vstajo z reškim "Consiglio Nazionale" ter poveljnikom reške legije. Došel je v gubernijalno palačo ter zapovedal generalu Petalugu, naj preda oblast v njegove roke. General Petaluga je interniran v gubernijalni palači. D'Annunzio je proglasil aneksijo Reke v imenu Italije. Arditi, italijanski vojniki in oboroženi prostovoljci podpirajo D' Annunzija". Vedno Slovenec je 17. septembra poročal o zločinih proti domačinom:

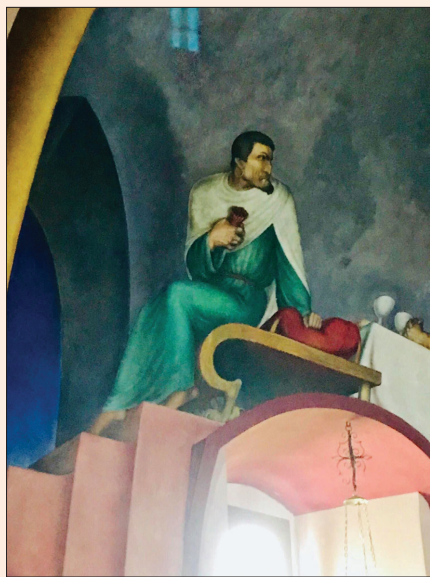

Skupina D'Annunzijevih vojščakov, "arditov".

"Na Reki vlada še vedno italijanska anarhija v popolnem obsegu. Po mestu love naše ljudi in jih zapirajo ter zlostavljajo na razne načine. Po napadu na Sušak so se italijanske čete umaknile na Reko ter stražijo na mostu. Na Sušak in obratno nikogar ne puste. /.../ Naših ljudi je mnogo interniranih v gledišču, kjer so izpostavljeni najbrutalnemu postopanju. Razen tega silijo naše ljudi po ulicah, da morajo nositi italijanske zastave in da morajo klicati "Živela italijanska Reka". Ententne oblasti so izročile Italijanom ultimatum, da se morajo odstraniti z Reke". 22. decembra 1920 - bližal se je konec krvavega pohoda razpitega italijanskega pesnika/vojaka - ljubljanski časopis Slovenec poročal o hudi moralni in gmotni škodi, ki jo je v resnici našemu narodu prinašala Rapalska pogodba: "Usodni udarec, ki nam je bil zadan v Rapallu, kjer nam je "mirovna" pogodba z Italijo odtrgala nad pol milijona našega naroda, je še posebno občuten na narodnogospodarskem polju. Železniška proga Št. Peter na Krasu do Reke, ki naj bi nagradila izgubo izhodišča Slovenije na morje - Trst, ne samo, da nam ni bila priznana, temveč je tudi grajenje nove proge, vzporedno odvzeti progi, vsled prevelike bližine meje postalo nemogoče. Slovenija bi na ta način bila obsojena na počasno hiranje, ki bi ji nazadnje prineslo gospodarsko smrt kljub vsem njenim prirodnim bogastvom".

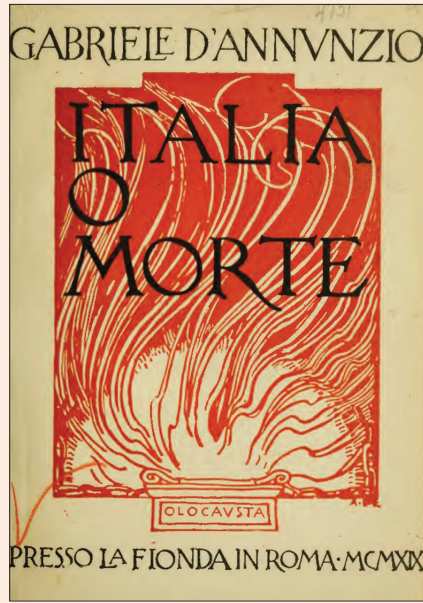
Spominska plošča kriškega škofa Mahniča pri cerkvi sv. Danijela v Štanjelu.

Slikar Tone Kralj je v župnijski cerkvi sv. Mihaela v Lokvi na Krasu upodobil D'Annunzija kot Judeža Iškarijota (v italijanskih narodnih barvah) pri Zadnji večerji. Na sliki, detajl.

Mahničev grob v krški katedrali Marijinega vnebovetja (foto Massimo Selva Mirizzi).

Na zidu škofijske palače na Krku se je pojavil napis "O Italia o morte" ("Italija ali smrt"), ki je tudi naslov tega D'Annunzijevega dela.

PIKA NA (PESMI)I Majda Artač Sturman

Iz svoje
stopim
mimo
hiš,
velikih in takoj majhnih,
vse so skoraj zaprte,
tako da zabredem vanje
kot v knjigo
zgodb,
noter in takoj ven,
ker samo noter ne morem.

Marija Kostnapfel

Vsako branje poezije je subjektivno, prav tako njeno razumevanje oziroma interpretacija. To velja še posebej za poezijo skopih zamahov in besed, zreduciranih na minimum. Take so pesmi zbirke, za katero je Marija Kostnapfel izbrala nadvse enostaven naslov *Pesmi (Mladika 2016)*. Če ta izbira po eni strani ohranja vez s tradicijo klasičnih pesniških zbirk, z Jenkovo *Pesmi* ali Murnovno *Pesmi in romance* (pesniku avtorica tudi posveča pesem), po drugi napoveduje, da v izrazno okleščanih verzih ne bo ničesar preveč. Nič čudnega torej, da večina pesmi nima naslova.

V prvi vrstici je izpuščena beseda *hiša*, ki jo razberemo šele kasneje. Izrazna ekonomičnost se odraža tudi v enobesednosti naslednjih verzov, kar ustvarja napetost, ki se nato zrcali v miselnem prestopu (*enjambementu*): *tako da zabredem vanje / kot v knjigo / zgodb*. Zdi se, da v pesmi ni nič nerazumljivega, saj so izbrane besede preproste, vsakdanje, a za okrnjenostjo pesniške govorice se odpira brezno eksistencialnih iskanj v odnosu do sočloveka in življenjskega smisla. Ob branju se mi na nevidnem zaslonu pojavljajo stilizirane podobe vegastih hišic kot v kaki risanki ali v ilustracijah *Dunje Jogan* – očitno moj (literarni) pogled blaži otroška op-

tika. V verzih začetim energijo zvočnosti in opazim, da se pesniška igra opira na mehko *no-snikov (m, n)* in *r*-ja, melodija se pretaka skozi prve verze iz aliteracije *svoje / stopim / do* pojavitve nosnika *stopim / mimo*. Na izpostavljenem mestu sledi eden redkih samostalnikov (*hiš* z izstopajočim šumevcem), na katerega se antitetično vežeta pridevnika *velikih – majhnih*. Prvi prireditelji del besedila se težko uravnovežajo z odvisnikoma (uvajata ju *tako da* in *ker*), saj kompleksnejša stavčna struktura drugega dela odraža zapletenost gibanja, lirski subjekt zabrede v hiše *kot v knjigo / zgodb*, dogajanje pa se odvija hitro (*takoj*).

Raba prislovov oziroma členkov *skoraj, takoj, noter, ven, samo* daje vtis, da se pesnica igra z besedami in pomeni: na ta način ji uspe omiliti bivanjsko "sprehaganje" (*stopim, zabredem*) in se rešiti zaprtosti prostora. Njena "nemoč" je v dejstvu, ker *samo noter ne morem*. Gre za klic po svobodi in odprtosti, čeprav so upodobljene hiše lahko neobljudene in o njihovih stanovalkah ter stanovalcih ne zvezo ničesar, navsezadnje so del *knjige zgodb*, zato fantazijsko neresnične. V zbirki *Pesmi* se pojavljajo glagoli in podobe, povezani z zaprtostjo in odprtostjo, recimo prispodoba omare, *prav v vseh omarah me*

boš iskal, ali druge *bi razbila / vse stare omare in vaze ledene*, in *še dan (...)* odprt kot omara, */ ki je ne moreš več zapreti*. Kot izziv k razmisleku o neomejenosti gibanja in iskanju osebnih svobode navajam še nekaj verzov: *Ko ni nikogar več / tam zunaj / odprem / vsa vrata / in vsa okna / in grem, pa naj me iščejo / potem*. V poeziji Marije Kostnapfel je kljub razpiranju temnih stanj zasluhliti svetlobo v iskanju prostosti, obarvano s kančkom igrivosti.

Foto dd

V hvaležen spomin na Marijana Breclja Velik prijatelj in izredno dragocen sodelavec GMD

Dragi in spoštovani gospod Marijan Breclj, žal zaradi službenih obveznosti danes, v ponedeljek, 4. novembra, nisem mogel priti na Kostanjevico in zato sem poklical prof. Marijo Češčut, ki mi je po telefonu povedala, da je bila vaša pogrebna maša naravnost 'vstajenjska', in to me zelo veseli. Ob vesti, da vas je Vsemogočni v petek, 29. oktobra, poklical k sebi, me je zapekla vest, saj sem si velikokrat želel, da bi vas obiskal v domu, kjer ste preživljali zadnja leta, a se ni nikoli izšlo. Hvala Bogu, da je bila Češčutova zvesta in vas je dokaj redno obiskovala in tako potrjevala prijateljsko vez, ki vas je povezovala z našim zamejskim prostorom in še zlasti z Goriško Mohorjevo družbo, ki ste ji že konec šestdesetih let prejšnjega stoletja namenili svoje najboljše duhovne moči.

Z našo založbo ste sodelovali pri številnih publikacijah kot urednik in tudi kot prevajalec. Popolnoma se strinjam z Marijo, ko pravi, da ste z izdajo Izbranih pesmi Ljubke Šorli, ki ste jo uredili leta 1973, dejansko umestili to našo pesnico v slovenski Parnas. To so bila leta velikega duhovnega vrenja na Goriškem in tudi naša GMD se je prenavljala. V tem blagoslovljenem času ste v svojem širokopoltnem, a stvarnem gledanju na

možnosti uresničitve načrtov, že leta 1971 predstavili odboru GMD predlog *Primorskega slovenskega biografskega leksikona* in zanj sestavili geslovnik. Dr. Klinec in odbor sta navdušeno podprla to zamisel, na osnovi katere se je leta 1974 z izidom prvega zvezka začel ta skorajda neverjetni podvig, ki se je srečno končal leta 1994 z 20. snopičem. V res težkih razmerah, ko so vas tudi šikanirali zaradi tega čezmejnega sodelovanja z ustanovo, ki je 'smrdela po virhu', ste uredili prvih šest snopičev, nato pa je uredništvo prevzel prof. Martin Jevnikar, ki ga je tudi uspešno končal. Skozi vsa leta pa je PSBL objavljala tudi vaša podpisana in nepodpisana - uredniška gesla, saj ste jih napisali več kot 400. Radi ste tudi sodelovali z našim Koledarjem in zanj sestavili celo vrsto tehtnih člankov, zlasti s področja bibliotekarstva oz. predstavitve mnogih primorskih osebnosti, ob 50-letnici pa ste tudi poskrbeli za bibliografijo GMD. Vsakokrat ko sem se z vami pogovarjal, tako ob predstavitvah naših vsakoletnih knjižnih zbirk, ki ste jih vedno radi obiskovali, kakor včasih pri vas doma, ko sem se znašel v vaši sobi, od tal do vrha polni knjig in delovnih map z najrazličnejšim gradivom, je bilo to zame vedno zelo lep dogo-

Foto dd

dek. Občudoval sem vaše obsežno znanje in še bolj neizčrpno ustvarjalno energijo, ki je npr. snovala slovensko katoliško enciklopedijo, 'kot jo imajo tudi drugi narodi', ste rekli, in za katero ste mi pokazali ne le geslovnik, ampak tudi že mape razporejene po abecednem redu, v katerih so bila že mnoga izdelana gesla. 'Za tako izdajo je treba nujno v sozaložbo', ste rekli, 'pogovorite se s Celjsko in Celovško Mohorjevo družbo, to bi bil imeniten večletni podvig'. A tudi mnogih drugih podvigov ste se lotili in jih izpeljali, naj med mnogimi omenim le sestavo brziško-slovenskega slovarja, ki je izšel leta 2015, ali deset let prej furlansko-slovenskega slovarja. Prav v zvezi s Furlani se verjetno spominjate, kako sva ob prelomu tisočletja prišla k vam s prof. Harejem, da bi vas prosila, ali bi za Zvezo cerkvenih pevskih zborov v slovenščino prevedli besedilo 14 furlanskih pesmi različnih sklada-

Narodna galerija gosti izbor iz znamenite zbirke iz Trevisa Slovenija na plakatih Zbirke Salce

Ferdinando (Nando) Salce (1878-1962) je bil rojen v Trevisu, in sicer v premožni družini trgovcev s tekstilom. Že kot mladenič je začel zbirati plakate: pri sedemnajstih letih je kupil prvega (*Societa' Anonima Incandescenza a Gas brevetto Auer*), delo Giovannija Marie Matalonija (1869-1944), ki dokazuje, da je bil Nando že v rosnih letih dober poznavalec tovrstnega gradiva. Prek celotnega življenja je zbirka narasla na 24.580 kosov, ki jih je leta

1961 z volilom namenil italijanski državi. Danes bogata zbirka domuje v specialnem muzeju v Trevisu (Museo Nazionale Collezione Salce), ki je leta 2017 dobil prostore v cerkvenem kompleksu San Gaetano, nedaleč od Nandovega doma. Pričujoča razstava predstavlja izbor 52 plakatov, ki geografsko pokrivajo ozemlje današnje Republike Slovenije in ki so nastali med letoma 1910 in 1960. Vsebinsko jih moremo razdeliti na več skupin; na turistični plakat, ki promovira Slovenijo, njene naravne lepote, zdravilišča in letovišča; naslednjo skupino predstavljajo prireditveni plakati, ki so poskrbeli za oglaševanje sejmov, kulturnih in športnih prireditev ter različnih kongresov in interesnih srečanj; zadnjo skupino pa predstavljajo komercialni plakati, kot so reklame za klobuke, pralni prašek, pivo, mineralno vodo, časopis ipd. Izbrani razstavljeni plakati prek svojih podob odsevajo široko paleto slogovnih izrazov - od libertyja do fauvizma, od odmevov kubizma do ekspresionizma ter od nove stvarnosti do konstruktivizma. Plakati so opremljeni z napisi v različnih jezikih, še posebej ti-

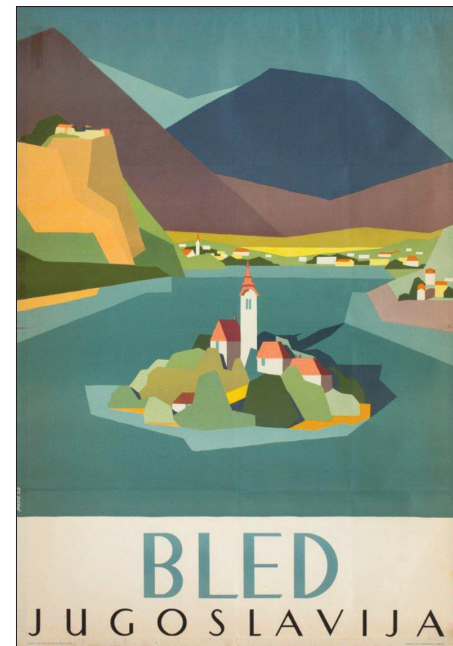

Ferdinand (Nando) Salce (Treviso 1878-1962)
© Museo Nazionale Collezione Salce, Treviso

sti, ki so bili namenjeni oglaševanju ljubljanskega Velesejma in različnih letoviških krajev; zanimivo je slediti predstavljanju Slovenije, ki je bila tedaj del Kraljevine Jugoslavije oz. Socialistične federativne republike Jugoslavije, pa vendar njeno ime na plakatih nastopa samostojno, mestoma pa je jasno zapisano, da sodi v okvir jugoslovanske države; spet drugače pa je videti zapise imen krajev, ki so med obema vojnama sodili pod italijansko oblast (ime Postojne najdemo na plakatih zapisano kot Adelsberg, Postoina in Postumia). Nazadnje moramo omeniti še ustvarjalce plakatov: najstarejši so delo treh še secesijsko navdahnjenih Tržačanov Argia Orella (1884-1942), Uga Flumianija (1876-1938) in Glauca Cambona (1875-1930) ter v Italiji naturaliziranega Avstrijca Franzja Lenharta (1898-1992), imenitnega

oblikovalca in promotora znamenitih gorskih letovišč v Dolomitih (Cortina d'Ampezzo, Madonna di Campiglio). Med slovenskimi oblikovalci razstavljenih plakatov pa izstopajo Ivan Vavpotič (1877-1943), slikar, ilustrator in scenograf, ki sodi v generacijo Glauca in Flumianija, ter nekoliko mlajši Peter Kocjančič (1895-1986), tudi znameniti slovenski fotograf pa tiskarski mojster Evgen Šajn, arhitekta - učenca Jožeta Plečnika (1872-1957) - Herman Hus (1896-1960) in Janko Omahen (1898-1980), slikar in grafik ter prvi dekan ljubljanske Akademije za upodabljajoče umetnosti Božidar Jakac (1899-1989), vsestransko nadarjeni Ivan Pengov (1906-1975), slikar Rudi Gorjup (1916-2001) ter imenitni predstavnik uporabne grafične umetnosti Janez Trpin (1908-1973).

Avtor razstave *Slovenija na plakatih Zbirke Salce* je dr. Luca Caburlotto, direktor ustanove Polo museale del Veneto; 30.

Ratomir Pešič Bled Jugoslavija, 1958
© Museo Nazionale Collezione Salce, Treviso

oktobra 2019 jo je odprl nj. eksc. Paolo Trichilo, italijanski veleposlanik za Slovenijo. Razstava bo odprta do 12. januarja 2020.

Mojca Jenko

teljev in napisali spremno besedo pesmarici *Pesmi naših sosedov*, ki jo je ZCPZ leta 2002 izdala v sodelovanju z Mestno občino Nova Gorica. S Harejem sta se dobro poznala in ni slučaj, da je ta naš potrditveni Dornberčan za devinski dekliški zbor uglasbil vašo božično pesmico *Jezušček na zemljo gre*, ki je izšla v tržaški Mladiki leta 1968. To je bilo sočasno, ko je Mladika izdala tudi vašo pesniško zbirko *V času odmaknjena sidrišča*, z imenitnimi ilustracijami Pavla Medveščka. Harej je rad izbiral besedila domačih pesnikov in mislim, da so ga še zlasti nagovarjali verz: *Temna je božična noč, / mraz in veter okrog koč, / v meni melodija, // ki jo poje mi srce, / potopljeno v misli te: / Jezušček, Marija...*, saj je pesem razvil prav ob teh verzih. Tisti slabo uro trajajoči pogovor je bil zame nepozabno doživetje srečanja dveh velikih duhov, ki sta se pogovarjala o skupnih poznanstvih med Furlani in med slovenskimi primorskimi duhovniki

in izobraženci, ki so vsi zrasli iz istega izobraževalnega humusa, ki sta ga predstavljala goriško malo semenišče in bogoslovje, seveda. Ob tistem pogovoru sem jasno spoznal, kaj misli prof. Tavano, ko govori o 'goriškem duhu'. Ob vaju sem to očitno videl in doumel. Izražala sta notranji mir, ki ga daje zavest pripadnosti prostoru in nazorskemu prepričanju, kazala sta svetovljansko širino pogleda v svet, tudi v prostor druge kulture ali drugače mislečega, brez negativnosti in očitanja, bila sta previdna v sodbah, ob samozavesti, ki jo daje temeljito znanje. Jasno je bilo, da je za vaju goriški prostor enoten in nedeljiv in da je vedno v ospredju človek, ki ga seveda zgodovinski dogodki pogujejo, meje delijo, ideologije razdvajajo, a bistva medčloveškega sožitja ne smejo zatrepati ali izničiti.

Dragi gospod Marijan, marsikaj bi lahko še napisal, naj se od vas poslovim z obžalovanjem, da vas nisem obiskal v domu, a ob pre-

pričanju, da nas boste spremljali tudi iz novega doma, tam v nebeškem Jeruzalemu, kjer boste prav gotovo dragocen posrednik ob vseh ostalih mohorjanjih, da bo Goriška Mohorjeva družba še dolgo lahko odgovarjala vlogi, ki ste jo v intervjuju v Katoliškem glasu leta 1973 tako lepo označili: "Če v skladu in v okviru s svojimi krščanskimi pogledi na življenje ohranjuje, poživlja in brani slovenstvo in duhovnost v človeku, če stremi po narodni enotnosti tudi ob različnosti mišljenj; če s strokovnim, znanstvenim, leposlovnim ali umetniškim prispevkom bogati najprej manjšino, potem pa tudi posredno matično sredino, katere del so zamejski Slovenci, mislim, da je opravila vse, kar bi si morala čutiti kot dolžnost. Njen pomen bo zrasel sam od sebe in iz vsega gornjega". Dragi gospod Marijan Breclj, hvala za vse in z bogom!

**Vaš Marko Tavčar
Devin,
na god sv. Karla Boromejskega**

Slovenski pastor dr. Aleksander Erniša v Društvu slovenskih izobražencev

Bog se v določenih okoliščinah odloči zate

I menovanje Slovenca na čelo tržaške evangeličanske Cerkve je v slovenskem zamejstvu takoj vzbudilo zanimanje in presenečenje. Vendar pa – po prvih krajših komentarjih – temu pomembnemu dogodku v letu in pol – od nastopa službe v Trstu – mediji in širša javnost večinoma niso namenili večje pozornosti. Zanimanje zanj je ponovno naraslo, ko je bilo v evangeličansko-luteranski cerkvi v Trstu, izjemoma – a prvič v njeni zgodovini – nedeljsko bogoslužje zgolj v slovenskem jeziku. Društvo slovenskih izobražencev je iz tega razloga in obenem zaradi bližajočega se praznika reformacije, ki je v Sloveniji državni praznik od leta 1992, na tradicionalni ponedeljkov večer povabilo kot gosta slovenskega pastora tržaške protestantsko-evangeličanske Cerkve.

Dr. Aleksander Erniša je doma iz Murske Sobote, je poročen (žena Maja je pravajalka) in ima dva otroke, je na začetku povedala moderatorka večera Maja Lapornik. Od nje so poslušalci izvedeli tudi ostale glavne podatke o življenju in o študijski ter službeni poti mladega pastora. Po končani osnovni šoli je nadaljeval šolanje na Slovaškem, kjer je začel študij teologije, ki ga je pozneje nadaljeval na Dunaju. Postal je duhovnik evangeličanske skupnosti v Sloveniji, a se je odločil za posebno vejo duhovniške službe: leta 2005 je namreč nastopil službo vojaškega kurata in jo opravljal do odločitve, da sprejme službo v Trstu. Vmes je nadaljeval študij na podiplomski šoli Znanstvenoraziskovalnega središča Slovenske akademije znanosti in umetnosti v Ljubljani, kjer je doktoriral z disertacijo o primerjavi prevoda in izvornika v delih slovenskih protestantskih piscev 16. stoletja.

Večer je potekal v obliki pogovora; na vprašanja voditeljice in publike je gost odgovarjal z veliko mero iskrenosti. Šlo je za zanimivo srečanje med obiskovalci DSI, kamor zahajajo zavedni pripadniki katoliške vere, in pa predstavnikom evangeličanske Cerkve, ki izhaja iz globoko verne družine. Za poslušalce je bilo zanimivo dobiti vpogled v zanje nekoliko nenavadno situacijo, in sicer v položaj poročenega duhovnika, pastora, sina visokega pripadnika evangeličanske cerkvene hierarhije. V zvezi s tem je gost sproščeno razkril marsikaj v zvezi s svojim odnosom do očeta, ki ga seveda vidi predvsem kot starša in ne kot škofa. Doma je bil Giza Erniša vedno predvsem oče in s svojimi tremi otroki ni govoril o teoloških vprašanjih, pač pa o čisto vsakdanje človeških. Za svoje otroke je želel, da so popolnoma svobodni v svojih življenjskih odločitvah. Po besedah predavatelja pa je pustil zanje "velike stopinje". Po njih je krenil trinajstletni deček, sin Aleksander, ko se je odločil za svoj poklic. Ko ga je pred časom njegov sinko (podobno kot on sam v otroških letih očeta) spraševal, zakaj je izbral poklic pastora, mu je odgovoril: "Bog se v določenih okoliščinah odloči zate". Erniša je govoril tudi o tem, kako težko je usklajevati tak poklic z družino. Med anglikanskimi pastori je kar precej takih, ki se odločijo za ločitev, saj je pritisk družbe s svojimi potrebami zelo velik in to negativno vpliva na družinsko življenje. Pastor Aleksander Erniša pa dobro usklajuje oboje: z ženo Majo se posvetuje o vseh svojih odločitvah. Tako se je z njo

posvetoval tudi, ko se je nudila priložnost za mesto v Trstu, najprej z razpisom, nato pa z odhodom duhovnice, ki je opravljala to funkcijo pred njim. Pastor Erniša je tudi odkrito povedal, da evangeličani doživljajo krizo duhovniških poklicev prav tako kot katoličani, kljub temu da zanje celibat ni obvezen. Mimogrede je dr. Erniša razkril tudi nekaj zanimivih pogledov na materni

Foto damj@n

jezik, ko je povedal, kako se mu je v tržaškem okolju razodel ne le kot sredstvo za sporazumevanje, ampak tudi kot globoko čustven del notranje biti ali celo kot duhovna povezava z domom in slovenstvom. To je občutil na začetku, ob prihodu v Trst, ko še ni znal italijansko in so ga nekateri Tržačani (Slovenci in tisti, ki so znali le nekaj slovenskih stavkov) reševali iz zadrege, tako da so spregovorili z njimi v slovensčini. Glede odnosov vernikov evangeličanske skupnosti, kjer deluje, pa je rekel, da ni občutil nobenega zadržka ali celo odpora do slovensčine, obratno. Predlog za slovensko mašo, ki je vzbudila tako zanimanje, je prišel z njihove strani, on sam pa ga je uresničil.

O ekumenizmu je bilo iz ust predavatelja slišati več zanimivih in izvornih misli, npr. to, da ekumenizma ne razume kot združevanje različnih ver v eno, pač pa kot povezovanje in medsebojno spoznavanje in sprejemanje. Pri stapljanju v eno vero bi šlo po njegovem za ubožanje: izgubila bi se velika pestrost in bogastvo drugačnosti in specifičnosti. Slovenskih protestantov je v vseslovenskem merilu le en odstotek, italijanskih v Italiji pa samo 0,001 odstotka, a obe Cerkvi živita, kljub svoji majhnosti. Bistvo ekumenizma med krščanskimi verami je v dialogu in medsebojnem spoznavanju. To

zbliževanje pa bi po mnenju dr. Erniše moralo potekati najprej na čisto človeški, medosebni ravni; stskati bi morali medsebojne prijateljske vezi, tako rekoč "ob kavici", in razumeti drug drugega; teologijo samo in razprave bi postavil v drugi plan. Seveda moramo biti Trubarju in slovenskemu protestantizmu vsi Slovenci hvaležni, saj nam je dal prvo slovensko knjigo. Po njegovi zaslugi nismo "mali narod", ampak smo se že v 16. stoletju uvrstili med "velike narode", saj smo prevod Sv. pisma dobili že med prvimi trinajstimi narodi na svetu! Velikega Trubarja so jezikoslovci in zgodovinarji že temeljito obdelali in ga analizirali. Toda po mnenju Erniše se je treba predvsem zavedati, da je bila gonilna sila zanj njegova močna vera v Boga, ki pa je izhajala iz katoliške tradicije (tega vidika se v preteklosti analitiki niso dotikali). Od vseh krščanskih Cerkva sta si katoliška in luteranska najbolj blizu, saj si je Luter prizadeval za reformo katoliške Cerkve in ne za odcepitev. Zato je luteranski ni nastala nobena druga vera (z razliko od npr. švicarskega kalvinizma, iz katerega je v Angliji nastala aglikanska Cerkve, iz te

pa mnoge druge vere v ZDA, npr. metodistična ali baptistična itd.). Vsekakor je Erniša menil, da je sodelovanje med temi zgodovinsko reformacijskimi Cerkvami zelo dobro. Izviren je bil tudi odgovor na vprašanje, ali tudi njihova Cerkve doživlja krizo in kako se z njo sooča oz. kaj stori, da bi pritegnil mlade. Priznal je, da prav tako kot druge tudi njegova Cerkve doživlja stiske in da število vernikov, ki hodijo v cerkev, pada. O tej krizi pa misli, da je posledica napak, storjenih v preteklosti. Cerkve se je oddaljila od svojega primarnega poslanstva in pozabila, da je njena prva naloga karitativnost. S tem si je pripravila zaupanje in take napake se drago plača. Izredno težko bo ponovno pridobiti zaupanje in pot bo po njegovem zelo dolgotrajna. Kriza je Cerkve streznila in vrnilo so se "iz nepremičnin" v duhovnost. Odslej se mora po njegovem Cerkve ukvarjati z realnimi problemi ljudi, npr. z osamljenostjo, lakoto, revščino. O papežu Frančišku, ki poziva, naj se vrnemo k ljubezni, ni mnenja, da je katoliška Cerkve z njim veliko pridobila. Po njegovem hoče papež povedati le to, kar bi vsi morali čutiti. Z njim so bili narejeni ogromni pozitivni koraki in tega se moramo veseliti. Obžaluje pa, da se mnogi kleriki z njim ne strinjajo. Tako kot drugi tudi Erniša išče poti do mladih. Posveča se jim z malimi, neobremenjujočimi projekti, ki ne zahtevajo od njih veliko časa. Otrokom želi z raznimi pobudami, npr. povezanimi s športnimi dejavnostmi, pokazati, "da so več kot meso", tako da premišlujejo in občutijo osebno vero. Za odrasle pa organizira razne karitativne dejavnosti, npr. projekt "bolnišnične postelje" ali dom za starejše ali ekološki "dan čebel". Lahko bi rekli, da je bil zanimiv večer konkreten primer ekumenskega zbliževanja med obema verama. Predvsem pa so prisotni že takoj iz prvih besed predavatelja začutili, da se prava, iskrena vera ne ustavlja pri razlikah, pač pa prekaša zunanje razdvajanje in gre k bistvu evangelija samega.

P in

TKS Predstavitev knjige Bojana Brezigarja Pogled izza meje

Prodoren pogled v bistvo

V torek, 29. oktobra, so v prostorih Tržaškega knjižnega središča v Trstu predstavili zadnjo knjigo Bojana Brezigarja, ki nosi naslov *Pogled izza meje*, v kateri so zbrane avtorjeve kolumne za mariborski dnevnik Večer od leta 1997 do 2016. S politologom, časniki in odličnim poznavalcem manjšin v Evropi in po svetu sta se pogovarjala časniki Sander Tence in Ervin Hladnik Milharčič. Srečanje, ki sta ga priredila TKS in Slovenski klub, se je pričelo z uvodno mislijo Sanderja Tenceja, ki je z zadovoljstvom dejal, da je krstna predstavitev knjige v Trstu ne le, ker je Brezigar Tržačan, ampak tudi, ker se v svojih kolumnah večkrat dotika Trsta in vprašanj slovenske narodne skupnosti v Italiji. Tenceja med drugim preseneča, da so te kolumne, ki jih je pisal Brezigar, še vedno zelo aktualne, kot npr. odnosi med Slovenijo in Hrvaško, slabo stanje železnice, katalonsko vprašanje itd. Podobno je povedal tudi Ervin Hladnik Milharčič; knjiga namreč ni le zelo prijetno branje, ampak tudi razmislek o časih, ki smo jih že skoraj pozabili. "Branje Bojanovih kolumn zbuja in vznemirja. On

zna pritisniti na nevrogične točke in zadeti v bistvo", je povedal Milharčič. Bojan Brezigar je prisotnim najprej obrazložil, kako je sploh začel pisati te kolumne. V tistih časih je bil odgovornik urednik Primorskega dnevnika in kot tak si ni mogel

povedati v svojih zapisih. O Kataloniji ni govoril na široko, saj je argument, o katerem politolog večkrat predava in piše ter je o tem vprašanju tudi napisal zelo uspešno knjigo (*Šest dni v Kataloniji*). Povedal je samo, da je bilo pred desetimi leti v Kataloniji

Foto MČ

privoščiti napisati vse, kar bi si želel. Moral je biti previden in se izogibati kritik na račun politike, kar ne pomeni zamolčati, ampak jih "odeti v svileni jopico". Tega problema z dnevnikom Večer ni bilo in zato, kar je pisal za Večer, ni kopija tistega, kar je pisal za Primorski dnevnik. Govor se je nadaljeval o Evropi in Kataloniji, o kateri je Brezigar preroško na-

le 12 % independentistov, in če se ne bi takrat španska ljudska stranka tako grozno uštel, da je dosegla, da je ustavno sodišče razveljavilo 43 členov njihovega statuta, bi bila danes Katalonija mirna španska regija z istim odstotkom glasov independentistov. Glede tega je povedal, da Evropa danes ni tista, ki sta jo vodila Jacques Delors in Romano

Prodi, in sicer skupnost držav in narodov z evropskim parlamentom, ki je zastopstvo evropskega ljudstva. Dve veliki stranki sta ugrabili Evropo in jo spremenili iz zveze narodov v lobi interesov velekapitala. V Evropi petnajstih držav, spominja Brezigar, je bila samo Grčija proti manjšinam in delno Francija, ki pa ni nikoli ovirala zaščite manjšinskih skupnosti. Po širitvi leta 2004 so nastali problemi, kajti od vseh novih članic imata le Slovenija in Madžarska pozitiven odnos do manjšin. Napako je naredila Evropska unija v Kopenhagnu z deklaracijo, ki je postavila pogoje za članstvo. Preden so postale članice, so nekatere države sprejele nekatere dokumente o zaščiti manjšin, potem pa so na vse to pozabile. To je velik problem, na katerega nismo bili pripravljeni in za katerega v tem trenutku ne vidimo rešitve, je dejal Brezigar, ki ni militarist in je tudi skeptičen glede članstva Slovenije v zvezi NATO, v kateri v trenutku, ko se nekaj zgodi, ukažejo tisti, ki so večji in močnejši, in manjši morajo samo izvajati ta določila. Na koncu je bil govor še o lažnih novicah, o katerih pravi časniki, da so velik problem, saj ljudje verjamejo vsemu in ne preverjajo resnice (osebno vedno preverja informacije do zadnjega trenutka pred publikacijo). Omenil je tudi odnose med Slovenijo in Italijo. Odnosi so dobri in bodo taki ostali, ker Italija nima nobenega interesa, da bi jih poslabšala, je prepričano poudaril izvedenec, ki pa je kritičen do slovenske politike, ki ne razume, da bi lahko

dosti bolj izkoristila Italijo, če bi jo znala pravilno obravnavati in če ne bi bilo v Sloveniji - predvsem osrednji - toliko omalovaževanja Italijanov in Italije. Bojan Brezigar zelo ceni italijansko diplomacijo in meni, da je Italija veliko naredila za našo slovensko narodno skupnost, predvsem če primerjamo, kaj imajo Slovenci

v Avstriji. Res je, da so potem zmeraj problemi in težave, da se je treba pogajati, ker je treba pač delati tako, kot je navada v italijanski politiki. "Vsako leto je treba kaj zahtevati, da boš nekaj dobil, morda ne vsega, ampak nekaj se boš vendarle dogovoril", je ob koncu povedal Brezigar.

MČ

Gabrovec: Družinski zdravniki so temeljni člen zdravstvene oskrbe

Skorajšnja upokožitev slovensko govorečega zdravnika na območju dolinske občine in posledična zaskrbljenost domačinov, da bi naposled zazijala vrzel, je bila deželnemu svetniku SSK Igorju Gabrovcu povod za sestanek z izrednim komisarjem tržaškega zdravstvenega podjetja dr. Antoniom Poggiano. Deželnega svetnika so spremljali župan Doline Sandy Klun, občinska odborica za socialno skrbstvo Franca Žerjal in njena predhodnica dr. Milenka Rustja. Rustjeva je deželnega svetnika SSK prva opozorila na problem in v tednu dni tudi zbrala zajeten sveženj podpisov pod peticijo, s katero domačini zahtevajo jasna jamstva, da ne bo prišlo do prekinitve prisotnosti družinskega zdravnika v Boljuncu. Komisar Poggiano je zagotovil, da bodo odhajajočega zdravnika nemudoma nadomestili in v tem smislu sta sogovornika slovenskih upraviteljev izrazila razumevanje za potrebo, da bi v doglednem času evidencialni tudi zdravnika z znanjem slovensčine. Glede tega sta zdravstvena funkcionarja opozorila na pomanjkljivost v konvenciji med Deželno FJK in zdravniški splošne medicine, saj pri sestavljanju lestvic za razporeditev zdravnikov po ozemlju poznavanje zaščitnih jezikov ni upoštevano kot prednostni pogoj. Deželni svetnik SSK Gabrovec se je zato obvezal, da bo nemudoma posegel pri pristojnem deželnem odborniku, saj bo v prihodnjih mesecih prišlo do obnovitve dogovora, ki mora nujno upoštevati pravice slovenske in drugih zaščitnih skupnosti v naši deželi.

V kratkem bo deželna uprava po sprejetju novega zakona na področju zdravstvenih storitev prilagodila tudi splošno pogodbo za upravljanje zdravstvenih storitev. V tem smislu je Gabrovec vodjo tržaškega zdravstvenega podjetja posebej opozoril na odprta vprašanja Slovenske socio-psiho-pedagoške službe, ki računa na krovsko okrepitev, na širitev delokroga na celotno slovensko naseljeno območje ter na potrditev upravne avtonomije.

Stolnica sv. Justa / Praznik tržaškega zavetnika

Naše izbire morajo sloneti na jasnih moralnih načelih

Foto MČ

stolnici sv. Justa spregovoril vernikom nadškof Giampaolo Crepaldi, ki je nagovoril tudi slovenske vernike v mestu, saj je na začetku pozdravil z besedami "Carissimi fratelli e sorelle, predragi bratje in sestre". Nadškof je v homiliji prosil vernike, naj se spomnijo na krščanske korenine in naj jih spoznajo. Del teh korenin sestavljajo veliki ljudje, svetniki, kot je tudi sv. Just, zavetnik Trsta; on je verjel in ljubil Kristusa

do konca. Sv. Just je govoril, da se ne smemo bati tistih, ki ubijajo telo, saj nimajo moči,

da bi ubili dušo. Moč so mu dajale Kristusove besede: "Tisti, ki me bodo priznali pred ljudmi, jih bom tudi jaz priznal pred Očetom" ("Chi mi riconoscerà davanti agli uomini, anch'io lo riconoscerò davanti al Padre mio che è nei cieli"). Med vsakodnevnim spopadom med lučjo in temo, s katerim se vsak od nas srečuje, nam lahko pomaga prav misel na tržaškega zavetnika sv. Justa, ki je lahko spodbuda za gojenje in ohranjanje njegove dragocene duhovne dediščine. Biti in živeti kot pravi Kristjani, ostaja resna zadeva, je ob koncu povedal nadškof. Naše izbire morajo sloneti na jasnih moralnih načelih, kot so npr. razlikovanje med dobrim in zlom ter pogum pri ohranjanju vrednot, kot sta življenje in družina, ki ne smejo biti predmet barantanja.

MČ

Obvestila

Društvo Rojanski Marijin dom vabi v nedeljo, 10. novembra, ob 17. uri na predavanje Zdravilna moč rastlin. O učinkovitosti nekaterih rastlin na človekovo zdravje bo govorila zeliščarka Kristina Rednar. Predavanje bo v rojanskem Marijinem domu (ul. Cordaroli, 29).

Občina Dolina sporoča, da je do petka 15. novembra 2019, možno predložiti prošnje za dodelitev denarnega prispevka za povračilo stroškov, v š. l. 2019-20, za nakup učbenikov, individualnih učnih pripomočkov v korist učencev nižjih srednjih šol in/ali za nakup vozovnic za lokalni javni prevoz v tržaški pokrajini v korist

učencev nižjih srednjih šol in prvih dveh razredov višjih srednjih šol, s stalnim bivališčem v občini Dolina. Obrazec za predložitev prošnje navaja pogoje, ki jih je treba izpolniti za uživanje predvidenih ugodnosti in je na razpolago na občinski spletni strani www.sandorligo-dolina.it. **Združenje "AUSER" - Università delle Libere** v sodelovanju z Občino Dolina bo v drugem tednu novembra začelo tečaje slovenskega jezika v prostorih osnovne šole Fran Venturini v Boljuncu. Tečajji bodo potekali okvirno ob ponedeljkih od 18. ure dalje. Za vpisovanja in informacije e-mail: uniliberetauser@libero.it (info tudi na 040-8329.245).

12. novembra bo pri Sv. Ivanu orgelski koncert

Pri Sv. Ivanu v Trstu bo v tamkajšnji cerkvi, na krasnih Oberlingerjevih orglah, v torek, 12. novembra 2019, ob 20.30 orgelski koncert. Nastopil bo mlad avstrijski organist Martin Riccabona, ki je prejel veliko pomembnih nagrad.

Koncert, ki ga organizira Primorsko orgelsko društvo v sodelovanju z župnijo sv. Ivana in društvom Marij Kogoj, je del čezmejnega festivala za mir med narodi "Kaiser Karl Festival". Festival, ki je že četrti po vrsti, je posvečen blaženemu cesarju Karlu Avstrijskemu, ki si je toliko prizadeval za mir in sodelovanje med različnimi narodi. Koncerti tega festivala, predvsem cerkvene in orgelske glasbe, so priložnost za sodelovanje največjih izvajalcev in mladih talentov iz Italije, Slovenije, Avstrije in drugod. Poleg glasbe so tudi priložnost za srečanje in sodelovanje med različnimi kulturami ter za skupne molitve za mir med narodi.

Na sporedu bodo orgelske skladbe J. S. Bacha, D. Buxtehudeja, J. Pachelbla, W. A. Mozarta. Toplo vabljeni!

Koncert DVS Bodeča Neža v palači Vivante Glasbeni biseri pravi užitek za poslušalce

večer še toliko bolj poseben in doživet. Kot je na začetku obrazložila predsednica ZCPZ Rossana Paliaga, je načrt za palačo izdelal arhitekt Domenico Corti leta 1844. Fortunato Vivante, uspešen tržaški judovski podjet-

ku. Z izbruhom prve svetovne vojne se je Vivante zatekel na Dunaj in njegova palača je 18 mesecev postala dom Emanueleja Filiberta. Po koncu vojne je bila v eni izmed sob v zgornjem nadstropju pisarna tržaškega župana Giannija Bartolija. Don Edoardo Marzari jo je kasneje izbral za sedež Dobrodelne ustanove Figli del Popolo, kateri palača pripada še danes. Bombardiranje je močno prizadelo stavbo; od nje se je ohranil le del, v katerem so prisluhnili koncertu. Ohranjenih je med drugim pet alegorično-mitoloških slik dunajskega slikarja Aloisa Hansa Schrama, ki je naslikal tudi vežo dunajskega Parlamenta. Na freskah je veliko ženskih figur, zato se je organizatorjem zdelo toliko bolj zanimivo privedi koncert dekljiške skupine s takim programom prav v teh prostorih.

MČ

Dekliška vokalna skupina Bodeča Neža je v nedeljo, 3. novembra 2019, ponudila v poslušanje in pogled "scensko-glasbeni" koncert *V elementih* tudi v Trstu. Koncert, ki ga je dekljiška skupina pripravila ob petnajstletnici delovanja in je doživel krstni nastop septembra 2019 v goriškem Kulturnem centru Lojze Bratuž, prikazuje žensko kompleksnost v metaforah narave. Večer v organizaciji Zveze cerkvenih pevskih zborov iz Trsta so pripravili v posebno lepem prostoru, v Palači Vivante. Ta je pravi biser tržaške umetnosti in zgodovine in je odprta le

Foto MČ

ob določenih priložnostih. Zato je bil za poslušalce, ki so do kraja napolnili dvorano, glasbeni

nik, je leta 1904 kupil palačo in jo dal prenoviti priznanemu dunajskemu arhitektu Rudolfu Dic-

V spomin v kulturi in župniji dejavnega Slovenca Boris Slama se je poslovil

Na praznik vseh svetnikov, 1. novembra, se je tiho poslovil Boris Slama. Rodil se je 5. maja 1931 pri Sv. Jakobu v Trstu, kjer je tudi živel celo življenje, v zavedni slovenski družini. Vrednote, kot sta slovenstvo in krščanstvo, so mu bile vse življenje nadvse pomembne in zanje se je zavzemal v domači župniji, pri pevskih zborih, v katerih je pel, v kulturnih sredinah ter v politični stranki, v kateri je deloval. V šentjakobski mestni četrti, pa tudi v širši tržaški okolici je bil vedno izredno aktiven, altruistično se je razdal in vedno rad priskočil na pomoč vsakomur, ki je je bil potreben, pa naj bo to domači dušni pastir, kolega v politični stranki, sopevec, sokrajan ali le bežni znanec. V šentjakobski verski skupnosti je bil večkrat vezni člen med verniki in njihovim dušnim pastirjem. Ivan Omerza, Silvij Suligoj, Jože Prešeren, Marij Gerdol, Klemen Zalar so vedno vedeli, da lahko

računajo na Borisovo pomoč. Od nastanka je bil tudi član župnijskega sveta pri Sv. Jakobu. Tesno je sodeloval in rad pomagal tudi italijanski verski skupnosti, tako da so ga tudi italijanski domači verniki, predvsem pa italijanski duhovniki dobro poznali in so lahko vedno računali na njegovo pomoč in sodelovanje. Leta 1972 je bil med graditelji in ustanovitelji šentjakobskega kulturnega društva, ki mu domačini pravijo kar "naš dom". Vsako nedeljo je po sveti maši zahajal v dom, kjer se slovenski verniki redno zbirajo na nedeljski kavi, in večkrat je tudi sam poskrbel za nedeljsko druženje ob kavi. V domu je sproti skrbel za najnujnejša popravila, obenem pa se je tu rad družil s prijatelji in v dobri družbi preživel marsikatero nedeljsko jutro, družabno srečanje ob posebni priložnosti, pustno družabno popoldne in še marsikaj. Ob razdajanju za župnijo je našel čas tudi za sodelovanje pri

Slovenskem pastoralnem središču na ulici Risorta, od mladih nog je prepeval pri cerkvenem zboru pri Sv. Jakobu in kasneje istočasno tudi pri cerkvenem pevskem zboru pri Novem sv. Antonu v Trstu, moškem pev-

Boris Slama postavlja venec na pročelje Narodnega doma v Trstu ob obletnici požiga 13. julija 1997

skem zboru in Združenem zboru Zveze cerkvenih pevskih zborov.

Bil je aktiven tudi v politiki. Čutil je namreč potrebo, da tudi s političnim delovanjem skuša ohranjati slovensko besedo v svojem okraju, zato je bil pravi steber pri stranki Slovenska skupnost (kjer je bil dolgoletni član pokrajinskega odbora stranke) in večkrat je bil izvoljen v rajonski svet za Sv. Jakob in Staro Mitnico, kjer je vedno odločno stopil v bran za katerikoli pravico Slovencev. Tudi politični nasprotniki so spoštovali njegovo vztrajnost in načelnost. Ob vsem delu za slovensko tržaško skupnost, ki se ji je neutrudno razdal, je rad skrbel tudi za družino in se ljubezljivo posvečal ženi, hčeri in sinu, kasneje pa je izredno rad imel svoje vnuke. Po značaju je bil ob svoji načelnosti tudi izredno ljubezljiv in duhovit, tako da je bil izredno prijeten sogovornik. Svojcem iskreno sožalje ob izgubi velikega človeka v prepričanju, da mu je Vsemogočni pripravil večno plačilo v nebesih.

Dva razpisa natečaja za študente "Mihael Flajban" in "Irena Srebotnjak"

V spomin na javnega delavca in mecena **Mihaela Flajbana** Slovensko dobrodelno društvo v Trstu tudi letos, 33. leto zapored, razpisuje natečaj za študijske nagrade, namenjene univerzitetnim študentkam in študentom slovenske narodnosti iz Furlanije Julijske krajine.

Redni razpis za nagrado "Mihael Flajban":

Maturantu ali maturantki, ki se je letos vpisal oz. vpisala v prvi letnik univerze, bo SDD podelilo nagrado, ki se bo ponavljala vsa leta študija, če bo dobitnik redno študiral. Komisija bo o tem odločala na podlagi potrdirila o zahtevanih in opravljenih izpitih.

Prosilci morajo do 31. decembra 2019 poslati po navadni pošti ali predložiti na sedežu Slovenskega dobrodelnega društva (uradne ure so ob četrtkih od 16. do 18. ure) naslednje dokumente:

- a) prošnja, naslovljeno na Slovensko dobrodelno društvo, ki naj vsebuje osebne podatke, število družinskih članov, izčrpano sliko o opravljenem študiju, o kulturnem in športnem udejstvovanju ipd.;
- b) potrdirilo ISEE;
- c) potrdirilo o vpisu na univerzo;
- d) potrdirilo o opravljenem zrelotnem izpitu z oceno;
- e) navedbo lastne telefonske številke in elektronskega naslova.

Prejemniki nagrade iz prejšnjih let morajo do 31. decembra 2019 predložiti potrdirilo o predpisanih in opravljenih izpitih ter fotokopiji prve strani univerzitetne knjižnice (indeksa) in potrdirilo o plačilu univerzitetnih pristojbin za leto 2019-20.

Enkratne nagrade:

Poleg glavne nagrade bo SDD v mejah svojih možnosti podelilo eno ali več enkratnih nagrad

("una tantum") tudi drugim prosilcem vseh letnikov, pri čemer bo upoštevalo njihove zasluge in potrebe. Prosilci za enkratne nagrade, ki niso vpisani v prvi letnik univerze, naj prošnji, ki jo morajo oddati do 31. decembra 2019, priložijo potrdirilo o predpisanih in opravljenih izpitih, potrdirilo ISEE, fotokopiji prve strani univerzitetne knjižnice (indeksa) in potrdirilo o plačilu univerzitetnih pristojbin za leto 2019-20.

Nagrada "Irena Srebotnjak":

V spomin na svojo dolgoletno odbornico je Slovensko dobrodelno društvo tudi v akademskem letu 2017-18 razpisalo natečaj za enkratno študijsko nagrado "Irena Srebotnjak", ki je prednostno namenjena študentom ali študentkam likovne ali glasbene umetnosti in se podeljuje vsa leta študija (največ pet), če dobitnik redno študira.

Tudi dobitnik te nagrade mora do 31. decembra 2019 predložiti potrdirilo o predpisanih in opravljenih izpitih ter fotokopiji prve strani univerzitetne knjižnice (indeksa) ter potrdirilo o plačilu univerzitetnih pristojbin za leto 2019-20.

Upravni odbor SDD bo imenoval ocenjevalno komisijo, ki bo pregledala vse predložene prošnje ter na podlagi dokumentov in notranjega pravilnika sestavila prednostno lestvico. Upravni odbor bo na podlagi prednostne lestvice določil dobitnike nagrad. Odločitve upravnega odbora so dokončne in brezprizivne.

Za akademsko leto 2019-20 znašata glavna nagrada in nagrada "Irena Srebotnjak" po 1500 evrov za prvi letnik in 1500 evrov za vsak poznejši redni letnik.

Enkratne nagrade "una tantum" znašajo 500 evrov.

Upravni odbor SDD

Abonmajnska sezona SSG v Gorici / Briljantina

Sanje, ljubezenska drhtenja in pahljača čustev v cvetu mladosti

Ob mladostni zagnanosti, polni močnih čustev in sanj o lepi prihodnosti se je v torek, 22. oktobra 2019, v Verdijevem gledališču v Gorici s slovensko inačico legendarnega muzikala *Grease - Briljantina* začela nova sezona 2019 /2020 Slovenskega stalnega gledališča Trst, ki jo kot tržaškimi tudi goriškimi abonenti naše gledališče ponuja pod vabljivim naslovom *Nedvomno čudovita*. Uvod v novo sezono je bil gotovo spodbuden, saj se je v največji goriški mestni dvorani – v kateri je nekoč ob množici gledalcev potekala cela goriška sezona SSG! – zbralo okrog dvesto gledalcev različnih starosti. Na ta prvi letošnji stik z gledališko umetnostjo so namreč prišli tudi številni dijaki, ki se gotovo najbolj prepoznava v protagonisti tega znamenitega muzikala, ki sta ga l. 1970 napisala Jim Jacobs in Warren Casey o življenju odrasčajočih, kot sta ga sama spoznala v šolskih klopeh. Muzikal je premiero doživel l. 1971 v nočnem

klubu Kingston Mines v Chicagu, naslednje leto pa še na Broadwayju. Tudi po zaslugi filma režiserja Randal Kleiserja iz l. 1978, v katerem sta glavni vlogi igrala John Travolta in Olivia Newton John, je *Briljantina* doživela svetovni uspeh in spada med pet najbolj popularnih muzikalov vseh časov. To velja tudi za glasbo iz filma in slikovite koreografije. Muzikal, ki se dogaja v petdesetih letih prejšnjega stoletja in v katerem so protagonisti mladi dijaki iz različnih družbenih okolij, ki pa imajo enake želje po prijateljstvu in sanjajo o trajni ljubezni, je pritegnil tudi slovenskega producenta Jurija Franka. Ta je s krogom živahnih ustvarjalcev, mladih igralcev, pevcev in plesalcev ter glasbenikov pod taktirko režiserja Juga Radivojevića l. 2018 poskrbel za drugo izvedbo razgibane in prepričljive slovenske *Briljantine* (prva slovenska različica je nastala v Šentjakobskem gledališču l. 2005 s koreografijami Mojce Horvat). Muzikal odlikujejo tudi imeniten prevod pe-

sni glasbenika in pevca Tomaža Domicelja ter dialogi, ki jih je v duhovitem ključu poslovenil Boštjan Gorenc – Pižama. Glasbeni vodja je Patrik Greblo, slikovite koreografije so delo Milice Corović, scenografijo, v kateri najbolj izstopa bleščeč rdeč športni starodobni avtomobil, si je zamislil Aleksandar Denić. Bogati kostumi v pisanih barvah so delo kostumografinje Tatjane Radišić. Ob vsem tem je nastala prikupna – le mestoma bi lahko imela še hitrejši dogajalni ritem – predstava, ki navdušuje mlajšo in starejšo publiko. Tisti gledalci, ki so bili sami najstniki, ko je nastal muzikal, se z rahlo otožnostjo spominjajo tistih časov, ko so še sami sanjali marsikaj lepega, kar pa se je žal razblinilo v trdi realnosti. Mladim pa verjetno se ni težko zživeti v dogajanje, saj se zlahka poistovetijo z nastopajočimi liki. Mladostniške sanje se porajajo tudi v tem drugačnem, tehnološkem in v potrošništvu usmerjenem času.

Slovenska *Briljantina* je "glasbena igra v igri", saj uvodoma vidimo nekdanje dijake – zdaj betežne starčke in ostarele ženske, ki udarjajo s hoduljami ob tla poudarjajo ritem svoje nekdanje študentske himne, ko proslavljajo šestdesetletnico mature. Z njimi je tudi v svoj svet zasajana nekdanja profesorica an-

glasovoma in gibkimi plesnimi koraki. Ob njiju je vrsta drugih igralcev, pevcev in plesalcev, ki izvrstno opravljajo svoje vloge. Goriški abonenti so nedvomno preživeli prijeten večer z všečnim uvodom v novo sezono SSG, ki bo morda res "čudovita".

Iva Koršič

DOLENJE Prireditev v prostorih nekdanje osnovne šole

Doživeta predstavitev knjige o toponomastiki vasi Idarske doline

Povsem očitno je, da ljudi zanima zgodovina krajev, kjer živijo, in da radi spoznajo tudi izvor in pomen domačih krajevnih imen. To dejstvo se je potrdilo tudi v petek, 25. oktobra, v prostorih nekdanje osnovne šole v Dolenjah, kjer so se zbrali ljudje širše okolice, da bi se udeležili predstavitve dvojezične knjige *Starodavna prafara v Praprotnem, Toponomastika in onomastika - L'antica pieve di Prepotto, Toponomastika in onomastika*, ki sta jo izdala Zdrženje don Eugenio Blanchini in Zdruga Most iz Čedada v sodelovanju z Občino Brda, saj sta avtorja Maurizio Puntin in Lauro Iacometti vzela v poštev tudi kraje, ki so danes v Sloveniji. Večer je uvelinjal povezoval odbojnik za kulturo občine Dolenje Fabrizio Mascarin, ki je pozdravil dogodek kot pomemben trenutek odkrivanja korenin za celotno skupnost. V imenu izdajateljev pa je Giorgio Banchig obrazložil, da gre za publikacijo, ki z navajanjem krajevnih imen zaselkov, vasi, potokov in obdelovalnih površin izrisuje jezikovno mejo med Slovenci in Furlani in izpričuje zgodovinsko stanje v vaseh

jo, da je zemljiški gospodar iz teh krajev imel pravico kovati svoj denar, in sicer 'slovensko liro', ki je tako gotovo najstarejši slovenski denar. Maurizio Puntin pa je v svojem posegu zelo nazorno pojasnil, kako sta z zgodovinskega vidika v tem prostoru brez hujših konfliktov dolga stoletja sobivala furlanski in slovenski človek. Kako so slovenski pastirji, v prvem naseljenem valu okrog leta 700 - 800, in nato kmetje po vdoru Avarov, se pravi že okrog leta 1000, ustvarili celo vrsto slovenskih otokov globoko v Furlaniji vse do sedanjega San Vita al Tagliamento. V srednjem veku in vse do konca 18. stoletja je bila zato jezikovna meja med Furlani in Slovenci veliko bolj južna in proti zahodu, kot je danes. Vasi v Idarski dolini pa so dejansko postale vse bolj furlansko govoreče šele v 20. stoletju, v vaseh, ki so na gričevnatem področju, pa je še prisotna slovenščina. Vsekakor je Puntin z vrsto primerov povedal, kako nam imena vasi, a tudi mikrotoponimi, jasno povedo, da so mnogim krajem dali ime Slovenci. Izvajanje obeh govornikov je vzbudilo veliko zanimanja in tudi zato so mnogi prisotni radi vzeli knjigo, da jo bodo lahko doma brali in preučili. Organizatorji so posrečeno povabili k oblikovanju večera dva pevka zbor, ki sta nastopila ob koncu vsakega sklopa. Po Banchi-

Številno občinstvo v dvorani

doline Idrije. Predstavil je glavne zgodovinske dogodke, ki so vplivali na cerkveno in tudi civilno jurisdikcijo teh krajev. Šlo je za enoten zemljepisni prostor, ki je bil sicer prej odvisen od opatije v Rožacu in kasneje od čedadjskega samostana Svete Marije v dolini, vsekakor pa so ti kraji spadali pod oglejski patriarhat, in to vse do leta 1751, ko je bil ukinjen z znamenito papeško bulo "Iniuncta nobis". Naslednje leto je bila ustanovljena videmska nadškofija in leto kasneje še goriška, obenem pa je reka Idrija postala tudi mejna reka med deželami, ki so pripadle habsburški kroni, in onimi, ki so pripadle Beneški republiki. Pri tem je Banchig poudaril, da, čeprav se je ozemlje prafare v Praprotnem zmanjšalo, je ta podeželska prafara ohranila svoj večjezični značaj do današnjih dni. Kot zanimivost je še povedal, da srednjeveški dokumenti izpričuje-

govem zgodovinskem uokvirjanju vsebine je nastopil MoPZ Fantje izpod Grmade iz Devina, ki je pod vodstvom Hermana Atoniča zapel pet slovenskih pesmi. Med temi Lavrenčičevo priredbo ljudske *Kje so tiste stezice*. Venturinijevo *Nesrečno ljubezen* in Pračkovo *Predraga, lahko noč* ter Vodopivčevi *Na poljani* in za konec *Pobratimijo*. Po posegu Maurizia Puntina je nastopil mešani zbor Lis vós dal Nadison iz kraja San Giovanni al Natisone, ki je pod vodstvom Marie Francesce Gussetti zapel pet furlanskih pesmi. Večer se je nato nadaljeval v bolj sproščenem tonu, ob zakuski, klepetu in petju v sosednjem razredu. Ljudje so pozitivno ocenili sam dogodek, ker je gotovo dvignil njihovo zavest pripadnosti krajem in kulturni tradiciji.

MT

S 1. STRANI Izmenjava raznolikih prireditev med rojaki

Bogati Primorski kulturni dnevi na Koroškem

Letošnji dnevi so se začeli z omizjem med predstavniki Narodnega sveta koroških Slovencev, Enotne liste, Sveta slovenskih organizacij in Slovenske skupnosti. Izhodišča vsebina je bila volilna zakonodaja, ki naj omogoča izvolitev slovenskega predstavnika v deželna in državna zakonodajna telesa. Predvajali so tudi dokumentarec, ki je nastal v sklopu projekta *Zastavimo skupne moči za skupne cilje* ob 10-letnici smrti dr. Mirka Špacapanu; projekt je finančno podprla Dežela FJK in vsebuje pričevanja kratkih akterjev dežele in slovenske narodne skupnosti. Dokumentarec je poklon dr. Mirku Špacapanu, ki se je uspešno udeleževal na političnem, športnem, glasbenem in poklicnem področju. Predstavljena je bila tudi publikacija *Boj za narodne pravice in demokracijo*.

Zelo natrpan je bil program 25. oktobra. Zjutraj je bila v Tischlerjevi dvorani v Celovcu predstavitev dveh publikacij, ki sta jih izdali založbi Mladika iz Trsta in Goriška Mohorjeva družba. Nadia Roncelli je spregovorila o komaj izdani dokumentarni monografiji o Alojzu Rebuli, ki jo je pripravil France Pibernik in v kateri se razpleta življenjska pot misleca, globokega kristjana, velika slovenske književnosti in intelektualca evropskih razsežnosti. Umetnostna zgodovinarica Verena Koršič Zorn pa je predstavila, kot avtorica, monografijo o poslikavah velikega umetnika Toneta Kralja, ki zaobjema v lepih fotografijah sedem cerkva; te se nahajajo na območju od Sv. Višarj v Kanalski dolini do tržaškega Krasa, ki danes spada pod Italijo. Več teh poslikav je nastalo v obdobju fašizma, kjer je umetnik s svojo likovno govorico vplival vero in upanje v boljše čase. V popoldanskih urah so na sedežu av-

strijske radiotelevizije ORF spregovorili predstavniki treh kulturnih osrednjih organizacij o poteku in pomenu kulturnih izmenjav. V dvorani Mestne hiše v Borovljah so se srečali mladi pevci in glasbeniki pod geslom *Dober večer, sosed*. Pevsko glasbeni večer so oblikovali gojenci Slovenske glasbene šole iz Koroške, Slovenskega centra za glasbeno vzgojo Emil Komel iz Gorice in Glasbene mati-

Foto DP

ce FJK. Večer so obogatili mladinski zbor Veseljaki iz Doberdoba, Moški zbor Mirko Filej iz Gorice in Komorni zbor SPD "Borovlje". Gledališče je prišlo na vrsto 25. oktobra v farnem domu v Selah, kjer so nastopili člani dramskega odseka Prosvetnega društva Štandrev. Hvaležni publiko so uprizorili komedijo Neila Simona *Bosa v parku* v režiji Janeza Starine. V nedeljo, 27. oktobra, je cerkveni zbor iz Ukev pel pri sv. maši v farni cerkvi v Ziljski Bistrici. Primorski kulturni dnevi so se končali 30. oktobra z odprtjem razstave izjemno zanimivega preučevalca slovenskega jezika in jezikoslovja patra Stanislava Škrabca. Razstavo so pripravili v Šolskem centru Nova Gorica v okviru Škrabčevega leta, saj je lani minilo 100 let od smrti največjega slovenskega jezikoslovca 19. stoletja, ki je deloval kot gimnazijski učitelj v samostanu na Kostanjevici pri Gorici. Njegovo ogromno delo obsega 1200 strani; predstavili sta ga prof. Vasilija Rupnik in Ernesta Dejak Furlan. Razstava bo odprta do 28. novembra v prostorih univerzitetne knjižnice v Celovcu.

Kmalu obravnava odškodninske tožbe Janeza Janše zaradi sojenja v zadevi Patria

Premier Marjan Šarec napovedal, da v Sloveniji ne bodo izvajali reform!

V dneih spominjanja na mrtve, okrog 1. novembra, so znova potekale razprave, tudi polemike, o tem, kdo je tvorec našega planeta in življenja na njem. Da je to Bog, zatrjujejo versta, da gre za dosežek znanosti, pa trdijo v drugih okoljih. Navajam pričanje Petra Peršeta, časnika in avtorja oddaje o življenju in smrti, ki jo je nacionalna TV predvajala 3. novembra. On zagotavlja, "da je Bog gospodar zgodovine, saj se je v preteklosti pogosto zdelo, da je konec sveta, a svet se je vedno izvlekel iz težav. Zato sem prišel do spoznanja, da je vera v Boga tolažba in upanje. Močno sem prepričan, da sedanja stvarnost, v kateri živimo, ni edina in dokončna. Ljudje živimo za nekaj več, zato se bo življenje po smrti nadaljevalo".

Takšna razmišljanja in spoznanja so vedno aktualna, uporabna v življenju, pomenijo pa tudi iztočnico v razmišljanjih in ravnanjih naših politikov in voditeljev države. Premier Marjan Šarec v svojih posegih, ki se vrstijo kot po tekočem traku, sicer pogosto navaja publice, vendar v zadnjem času vzbuja

odločnejše ugovore in ravnanja, na katera nima vpliva. Zaradi tega se zateka k populizmu, všečnosti, s tem da pritrjuje mnenjem in bojaznim t. i. običajnim ljudem. Na POP TV je sporočil, da zaradi različnih mnenj in negotovega obstoja sedanje manjšinske vlade ta ne bo

Janez Janša

gre torej za dober namen nekaj spremeniti na bolje, op. a.)

V gospodarski družbi Petrol so domnevno brez vednosti in mnenja predsednika vlade zamenjali upravo, v Banki Slovenija pa uvedli nova strožja merila in postopke pri odobravanju posojil v slovenskih bankah. To je prizadelo okoli 300.000 ljudi iz najbolj ranljivih in prizadetih slojev. Nastali so burni odzivi, ki še trajajo, predsednik vlade pa se jim je pridružil z izjavo, "da na Banki Slovenija nimajo stika z realnostjo in z ljudmi". Guverner slovenske centralne banke Boštjan Vasle se na polemično ost premiera ni odzval.

V Sloveniji je nastalo vzdušje, v katerem so razni vplivni posamezniki, pa tudi t. i. običajni ljudje, čedalje bolj ostri in zahtevni v svojih kritikah o delovanju in ukrepih vlade, to je najvišje izvršne oblasti. Zgodovinar dr. Stane Granda poudarja, "da se mora slovenski narod v veliki meri še razstrupiti od nekdanje totalitarne ideologije". Podpredsednik državnega zbora Jože Tanko je v govoru poslancem ob dnevu suverenosti opozoril, "da nam migranti, torej tuji, ne morejo in ne smejo vsiljevati pravil, po katerih bomo živeli,

sicer to ne bo več naša domovina". Finančni minister v drugi Janševi vladi dr. Janez Šušteršič poudarja, "da bi podkupovanje medijev moralo postati kaznivo dejanje. Ko kaj berem, vidim, da je članek kupljen, a kaj mi to pomaga, saj ne morem ukrepati. Sicer pa v državnih podjetjih kradejo vsi, ki lahko". Časnikar

Gašper Blažič je v reviji Demokracija zapisal, da Slovenija je država, ki izhaja iz umorov, a te "podaljšane preteklosti" noče biti konec. V vsaki normalni državi bi bili zločinci že zdavnaj kaznovani, žrtve dostojno pokopane, zgodovinski učbeniki pa bi dogajanje prikazovali v duhu resnice. Pri nas v Sloveniji pa se ni zgodilo nič od tega. Teolog dr. Andrej Poznič poziva, "naj ne sodelujmo s svojim glasom s takimi, ki ne priznavajo naravnega reda in nam delajo škodo. To so tisti ljudje, ki ne priznavajo Boga. Na volitvah oddajmo svoj glas vrednejšim". Jože Biščak, glavni in odgovorni urednik revije Demokracija, pa je prepričan, "da so kljub zamegljenju primeri korupcije in zlorabe oblasti prebudili javnost. Zato še ni izgubljeno upanje na dan, ko bodo ljudje spet postali vladarji slovenskega naroda". Teolog in filozof, sicer tudi župnik na Frankolovem pri Celju, pater Branko Cestnik, je v tedniku Družina ocenil papeže, ki so delovali v preteklosti, pa tudi sedanjega papeža Frančiška. Piše: "Doživeli smo neslutene novosti. Leta 2013 je bil za papeža izvoljen argentinski nadškof Jorge Mario Bergoglio, ki si je dal preprosto ime Frančišek. Periferija je stresla center, Cerkev se je zgodil papež, ki se ga je iskreno in močno veselil tudi zunanji svet. Te dni smo

doživeli sinodo o Amazoniji, po kateri bo Cerkev zakorakala na nove poti. To pri kom vzbuja nelagodje, če ne celo strah. Nekateri spet na glas rovarijo zoper papeža Frančiška. Toda pogled nazaj, tja do leta 1958 in še dlje, ne dovoli razlogov za nelagodje in strah. Sveti Duh ve, kaj hoče. Venomer se nam dogajajo papeži, ki so sveži in pogumni, ne da bi rušili svoje predhodnike. Frančišek je eden izmed njih. Pomenljiva je njegova izjava na generalni skupščini Papeških misijskih družb, preteklega oktobra. Dejal je: "Vedno se je treba prenavljati, prenavljati srce, prenavljati dela, prenavljati organizacije, kajti sicer bomo vsi skupaj končali v muzeju".

(V zvezi s papežem Frančiškom je bila omenjena Amazonija, kar je naziv za območje v Južni Ameriki, kjer je največje sklenjeno ozemlje tropskega deževnega gozda na svetu, op. a.) Obravnava kot posledica zadeve Patria. Po skoraj dveh letih odlaganja se bo 14. novembra začela obravnava odškodninske tožbe predsednika Slovenske demokratske stranke, Janeza Janše, v znani zadevi Patria. Uperjena je zoper takratno tožilko Branko Zobec Hrastar in sodnike Barbaro Klanjšek, Milana Štruklja, Vesno Žalik in Branka Masleša. Primer bo vodila okrožna sodnica Metka Turk. Kljub temu da je Ustavno sodišče odločilo, da bi v končnem razpletu zadeve Patria morali priti do oprostilne sodbe, so odgovorni poskrbeli, da je primer zastaral.

Janez Janša, ki je moral po krivici v zapor, od odgovornih, med njimi tudi države, zahteva 901.119 evrov odškodnine.

Marijan Drobež

Podatki iz sredine leta 2019

Med prebivalstvom prvič v zgodovini več moških kot žensk

Sredi leta je bilo prvič v več kot 160-letni zgodovini, odkar imamo zanesljive podatke o prebivalstvu sedanjega ozemlja Slovenije, med prebivalci Slovenije več moških kot žensk. Prebivalstvo Slovenije je tako 1. julija 2019 sestavljalo 1.045.835 moških in 1.043.475 žensk, so zapisali v Statističnem uradu RS (Surs). V prvem polletju letos se je število prebivalcev Slovenije povečalo za več kot 8400. Državljanov Slovenije je bilo skoraj 1600 manj, tujih državljanov pa 10.000 več kot v enakem obdobju lani. Med

slovenskimi državljani je bil delež žensk 51,2 odstotka, med tujimi državljani pa 33,7 odstotka. Tujci so 1. julija 2019 predstavljali 7,1 odstotka vseh prebivalcev Slovenije, poroča Surs. V drugem četrtletju 2019 se je v Slovenijo priselilo 27 odstotkov več prebivalcev kot v enakem obdobju leta 2018. Priselilo se je 7711 oseb, odselilo pa se je 2787 oziroma 19 odstotkov manj kot v istem obdobju leta 2018. Odselilo se je manj državljanov Slovenije kot tujih državljanov. Selitveni prirast tujih državljanov je bil pozitiven za 5185, selitveni prirast

državljanov Slovenije pa negativen. Iz države se je namreč odselilo 261 državljanov Slovenije več, kot se jih je vanjo priselilo. V drugem četrtletju letošnjega leta je zakonsko zvezo sklenilo 2423 parov ali 227 manj kot v istem obdobju lani, razvezalo pa se je 711 parov ali 85 več kot v enakem obdobju lani. V tem obdobju se je rodilo 4827, umrlo pa je 4742 prebivalcev. Število rojenih je bilo za 58 oz. 1,2 odstotka nižje, število umrlih pa za 24 oz. 0,5 odstotka nižje kot v enakem obdobju leta 2018. Naravni prirast je ostal nespremenjen.

na 60.000. Mediji pa nam sporočajo skrb zbujujoče vesti, da je npr. v Belgiji in na Nizozemskem že danes

50 odstotkov novorojenih otrok iz muslimanskih družin, čez 15 let pa naj bi bila polovica vseh prebivalcev teh dveh držav muslimanov. Pri dosedanjih težnjah naj bi bil v Franciji do leta 2030 vsak četrti prebivalec musliman. V Nemčiji pa naj bi ob dosedanjem tempu priseljevanja muslimani postali večina leta 2050. To odpira možnost, da postopoma lahko prevzamejo oblast in vsilijo drugim prebivalcem svoj vzorec mišljenja in svoj način življenja. Naj še za ilustracijo navedem, da je že danes v Evropi okrog 10.000 mošej (Nemčija 2.800, Francija 2.100, Velika Britanija 1.500, BiH 1.900 itd.). Vendar glede na to, da pri muslimanih, ki se preselijo v Evropo, pada rodnost, so gornje projekcije negotove, ker je v zraku še precej neznank.

SNG NOVA GORICA Predstava Tutošomato

"Tutošomato, ta svet je šou prou ven z glave!"

Tako se glasi eden izmed pomenljivih verzov songa, ki se oglašva v zadnji predstavi iz izvirmim tekstom Iztoka Mlakarja *Tutošomato*, ki je kot koprodukcija uprizoritev z Gledališčem Koper krstno izvedbo ob popolnoma zasedeni dvorani doživela v Slovenskem narodnem gledališču Nova Gorica, 10. oktobra 2019, v režiji Vita Tauferja. Taufer, ki z Mlakarjem sestavlja res enkratno umetniški duo, je bil tokrat še posebno pozoren na detajle in na to, da ni predstava sama zašla na pot cenenege smehe in da niso liki v njej zdrseli v karikature. Sodeč po razprodanih ponovitvah, stopa tudi *Tutošomato* po sledih ostalih Mlakarjevih uspešnic *Duohtar pod mus!*, *Sljehrnik* in *Pašjon*, ki so krepko presegle več kot sto ponovitev in s svojim zbadljivim humorjem, ki vabi k treznemu razmišljanju o človeku in njegovih zablodah pa tudi o poslednjih stvareh, neposredno nagovarjajo gledalca.

Kot je povedal sam Mlakar, mu je predstava navdihnila Shakespearjeva *Trmoglavka*, pa morda tudi *Kralj Lear* ali še kakšno drugo delo angleškega dramatika, a je v njej kljub temu vse "mlakarjansko". Iz nje vejeta Mlakarjev razpoznavni humor in kritična ost na račun tega našega norega sveta, pri katerem lahko le čakamo, kdaj ga bo zadela tista prava iskra, ko bo vse skupaj "šlo v maloru", kakor se zgovori protagonistu dela *Tutošomato* Baptistu Minoli v sklepnem prizoru predstave. Le-ta ima

vse značilnosti Mlakarjevega podajanja pogleda na svet, kjer so seveda središčne figure ženske in moški, v večnem boju med spoloma. *Tutošomato* je manj enovita uprizoritev kot preostale Mlakarjeve, saj se je tekst spreminjal med samim studijem, ker je tako narekovala nadgradnja likov, ki so jo z zagnanostjo in navdušenjem opravljeni igralci ob dodeljenih vlogah. Tako se je tokrat Mlakar še bolj trdno opiral na njemu tako priljubljeno *commedio dell'arte*. V predstavo *Tutošomato* (če odvezamemo "So" lahko beremo *Tutomato* oz. *tutto matto*, vse noro!)

Urška Taufer, Tjaša Hrovat, Iztok Mlakar, Patrizia Jurinčič Finžgar (foto SNG Nova Gorica/Peter Uhan)

je Mlakar strnil to, kar za človeka gotovo ni častno: kriminalna dejanja, grabežljivost, laž, nasilje, streženje po življenju, uporniška drža, pretvarjanje, pohlep, avtoritarni patriarhalni odnosi v družini... Svet, ki nam ga orisuje Mlakar, je vse prej kot rožnat in kaže na splošno propadanje družbe, ki drvi v pogubo, a se tega noče zavedati. Vse to in še marsikaj drugega lahko izluščimo iz predstave *Tutošomato*, ki tudi tokrat v duhovitem slogu izzvenja izredno barviti jezikovni pahljači, izvirno Mlakarjevi, v kateri je pre-

poznavno solkansko narečje s primesmi briške, vipavske, pa še drugih primorskih narečnih govorov. Vmes pa odzvanjajo še furlanski in beneški dialektalni izrazi. Vse to ustvarja še večjo komično podstat, na kateri so igralci znali imenitno zgraditi svoje like in seveda celotno uprizoritev, ki je, kot rečeno, tokrat malce bolj eklektična in zazrta v trdo realnost. Središčna figura je ostareli, godrnjav mafijec Baptista Minola, ki brez vsakih etičnih pomislekov svoje "sovražnike" spravi s poti in jih dobesečno zacementira. Ta lik je z vso njegovo grdobijo kot brezsrčnega, ne ravno bistrega, a z vitega in v denar zaljubljenega stiskača pa še ženskarja plastično upodobil Iztok Mlakar in mu dal obrise slavnega "Botra" iz istoimenskega Coppolovega filma. Minola ima tri hčerke, ki bi jih rad omožil. A najstarejša Katarina

je zagrozena feministka in v domači hiši z veliko zagnanostjo opravlja vsa groba moška dela in prav nič ni mar. Če pa se ona prva ne poroči, se ne moreta niti ostali dve. Posebno Bianca, domača lepota, hrepeni po moškem, da bo prav kmalu minila njena "biološka ura". Najmlajša Chiara, na videz najbolj ljubeča, v resnici pa zelo zlobna, bi rada - in to poskusi na najrazličnejše načine - spravila s tega sveta očeta, da bi se polastila vsega njegovega premoženja. Tudi zaradi tega se v Minolovo domovanje z različnimi razlogi prithotapijo moški, seveda preoblečeni v žensko. Tako se začne, še posebno za enega, nevarna travestitska igra, ki se konča celo s posilstvom.

/str. 15
Iva Koršič

Z 2. strani

Demografsko izumiranje ...

Islamizacija Evrope

Nizko rodnost spremljajo staranje ljudi, pomanjkanje delovne sile, pešanje gospodarstva in z njim državnih blagajin, to je predvsem proračuna, pokojninske in zdravstvene blagajne. Zaradi tega so morale razvite evropske države že pred sedanjo migrantsko krizo na široko odpreti vrata ekonomskim migrantom iz edinega bližnjega naravnega bazena s presežkom delovne sile, to je iz sosednega muslimanskega sveta. Tako ima Evropa že danes okrog 50 milijonov muslimanov, od tega 25 milijonov staroselcev, predvsem na Balkanu in na kavkaškem območju, ter okrog 25 milijonov novih muslimanskih priseljenec. Teh je po podatkih medijev (Demokracija 18. 4. 2019) v Nemčiji 4.760.000 (5,2% prebi-

valstva), v Franciji 4.710.000 (7,5%), Združenem kraljestvu 2.960.000 (4,8%), Italiji 2.220.000 (3,7%), na Nizozemskem 1.000.000 (6%), v Španiji 980.000 (2,1%), na Švedskem 430.000 (4,6%), v Belgiji 630.000 (5,9%), v Ruski federaciji 20.000.000 (14%), v glavnem staroselcev s področja Kavkaza, v Sloveniji pa 60.000 (3,5%), tudi staroselcev z Balkana. Le v skupini višegrajskih držav in v Romuniji znaša število muslimanov pod pol odstotka. Ugotavljanje števila muslimanov v Evropi pa postaja težko, ker so nekatere države nehale objavljati podatke glede narodnosti, rase in veroizpovedi ali pa jih celo prirejajo. V Sloveniji se je po podatkih popisa število muslimanov v obdobju 1991-2015 povečalo za okrog 30.000

Katja Ferletič

STARE JEDI V NOVIH LONCIH (59)

Nekje proti koncu 19. stoletja so se v Gorici prikazala prva kolesa. Meščani so z začudenjem in nezaupanjem opazovali odrasle moške, "bratrate otroke", ki so navdušeno, a okorno kolesarili po mestnih ulicah. Da bi se izognili blatni in cestnemu prahu, so najraje drveli mimo pešcev na njim rezerviranih uličnih predelih in s tem ustvarjali veliko nelagodje, saj se je večkrat zgodilo, da so trčili ob kakega naglušnega, nič hudega slutečega, starejšega občana. Koles je bilo v kratkem času vedno več in prav tako nespretnih, nevarnih kolesarjev, ki so ob vseh mogočih urah, za potrebo ali za zabavo, zasedali prostor pešcev, mamic, ki so se rade sprehajale s svojimi otročki v vozčkih, obrtnikov, katerim se je mudilo po opravljenih, in mestne buržoazije. Bil je čas elegantnih cilindričnih klobukov, oprinetih hlač, zametnih telovnikov, romantičnih, s svilenim cvetjem okrašenih ženskih oblek in klobučkov, čas za neizogibno modernizacijo, ki je privedla do tega, da se je moralo skeptično meščanstvo sprijazniti z novim prevoznim sredstvom. Tako so prvo nedeljo v juniju leta 1902, v bližini železniške postaje, uradno predali namenu nov prostor, cementno dirkalno kolesarsko progo. Na odprtju čudovite, moderne strukture so se slovesno zbrali vsi Goričani, predstavniki javne uprave, ustanov in preprosti ljudje. Vsi so bili navdušeni nad umetno osvetljeno progo s tribunami in nad množičnimi kioski ter stojnicami s hrano in pijačo. Ob strani sta stala paviljona v rimsko-grškem stilu - v enem je bil pihalni orkester, v drugem so se mudili prostovoljci mestnih dobrodelnih organizacij, ki so zbirali prispevke za svoje delovanje. Na progi so potekale amaterske in profesionalne kolesarske dirke - nihče ni pričakoval, da bodo privabljal tako veliko število navdušencev, ki so ob vsakem krogu mahali s svojimi robcami in metali klobuke v zrak.

Kolo je kmalu postalo tudi na vaseh pomembno prevozno sredstvo. V petdesetih letih prejšnjega stoletja je bilo najbolj zaželen predmet za starejše in mlajše "športnike", bilo pa je drago, tako da si ga je večina srečnežev, ki si ga je lahko privoščila, plačevala na obroke. Največkrat so imeli ljudje le eno kolo v hiši: bratje so si ga delili, vsak ga je imel na razpolago vsako drugo nedeljo - na "štango" je posedel "ljubo" in šla sta pohajati. Ženske so s kolesom vozile svoj pridelek na tržnico ali kosilo možem v tovarno. Moj tast mi je pripovedoval, kako so bili nekoč karabinjerji posebno strogi s kolesarji: ustavljali so jih, podrobno pregledovali kolesa in preverjali, ali so luči in zvoncec v redu. Še danes se spominja, kako se je kot dvajsetleten deček s prijatelji odpravil v smetnjak po stara, neuporabna kolesa: z žago in rudimentarno napravo za varjenje so s pomočjo obrtnika iz odpadnih kosov ustvarili popolnoma delujoč tandem. Bili so neizmerno veseli in zadovoljni, tako kot tudi teta iz Gabrij, ki je peš hodila v Podgoro, kjer je bila za-

poslena v tovarni, in je nekega jutra v "grapi", obcestnem jarku, zagledala staro, razbito, zapuščeno moško kolo. Po enem tednu je bilo kolo še tam, tako se je le odločila, ga izvlekla iz grape in peljala v Gorico na popravilo "k Slavcu" - Sovodenjcu, ki je v svoji obrtniški delavnici popravil in prodajal kolesa. Njena mama se je doma sicer hudo razjezila, češ da si je prilastila kolo nekoga drugega, teta pa je bila s svojim "novim" kolesom vseeno zelo zadovoljna, še bolj pa, ko ji je Slavc v zameno za njeno dal žensko kolo.

Presrečna je bila tudi moja tašča, ko je dobila prvo kolo, ki je bilo nekoč za otroke na vasi skoraj nedosegljiv cilj: od časa do časa so se lahko vozili z maminim kolesom, a samo za "en gir", samo potem, ko je bila posoda oprana, v vrtu "plevel oplet" in hiša pospravljena. Kolo je bilo velika nagrada za dobro opravljeno delo ali za uspešno izdelan peti razred osnovne šole - prav za to priložnost je

moji tašči tata kupil kolo. Posedel jo je na "štango" svojega kolesa in zapeljala sta se v mesto "k Slavcu". Moja tašča se spominja, da so bila kolesa lepo, urejeno razporejena, med vsemi pa je takoj zagledala "svoje". Bilo je čudovito, živo zelene barve. Odločno ga je pokazala tati, ki je z veseljem izpolnil njeno željo. S kolesoma sta se neizmerno vesela odpravila proti domu. Deklica je vozila spredaj, tata ji je sledil. Bala se je in tati ji je kričal: "Ne tako! Pojdi daleč od pločnika, da ne boš padla"! Doma jo je potrpežljivo naučil, kako je treba ravnati z dragocenim prevoznim sredstvom: primerno ga je bilo treba namazati, zamenjati luč, če se ta prežge, zvoncec popraviti, "napompaj žlauf s pompu", "zabljeket črevo", če se kolo prepušča. Za to operacijo ji je tata pokazal, kako se "črevo" vzame iz pnevmatike in potopi v vodo. Pri tem je treba pazljivo opazovati, kje se bodo prikazali značni mehurčki - tam je luknja, ki jo je treba z "bljekom zabljekati". Moja tašča je zelo dobro poslušala, kar jo je tata učil, potem pa je še s krpo skrbno čistila svoje kolo, da je bilo lepo.

Zanimivo, kako lahko samo pogled na preprosto prevozno sredstvo, predmet, prebudi v človeku sladke in tople spomine iz otroštva, misli in podoče, ki so v srcu še tako žive in otipljive. Moji tašči so se med najinim pogovorom oči orosile ob spominu na njeno zeleno kolo, na dragocene trenutke, ki jih je preživela s svojim tatam, na tisti dan, ko sta skupaj preživela cel popoldne in sta zvečer, utrujena in zadovoljna, stopila v hišo, kjer se je lepo vzdušje nadaljevalo ob zlatem, sladkem in dobrem, ob maminim praznični jabolčni torti.

JABOLČNA TORTA

Sestavine:

250 g sladkorja, 100 g masla, 250 g moke, sol, limonina lupina, vanilija, 1 vrečka pecilnega praška, 4 jajca, 4-5 jabolčk, sladkor v prahu za potresanje.

Priprava: Rumenjake in sladkor penasto vmešamo, dodamo maslo, limonino lupino, vanilijo in ščepec soli. Moko s pecilnim praškom dodajamo počasi in dobro premešamo. Beljake stepemo v trd sneg, ki ga narahlo dodamo v testo. Testo damo v model. Jabolka olupimo, razrežemo na rezine in razporedimo pokončno po testu. Pečemo približno 45 minut na 175-180 stopinj Celzija.

Dve neznani ali malo poznani državi Srednje Azije (2)

Osupljiva Kazahstan in Kirgizija

Po izjemno slabi makadamski cesti so nas nato izkušeni kazaški vozniki pospremili do meje s Kirgizijo, čez katero smo se podali kar peš, saj so nas na kirgizijski strani čakali kirgiški vozniki in vodiči. Prehod meje ni bil neboleč, saj to ni šengenska meja,

mosvojo in tradicionalno deželo pod vrhovi štiritisočakov in drugih višjih in nekoliko nižjih gora, ki pa še vedno krepko presegajo 3000 m, ki sploh nimajo imena (marsikateri pohodnik lahko sam brez težav pride na kak štiritisočak, ampak ne more poveda-

prelepi višinski planjavi, ki ji ni videti konca. V bistvu smo sredi ničesar, nikjer nobenega naselja, vasi, mesta so oddaljena stotine kilometrov, telefonske povezave ni, vsenaokoli vlada popolna tišina. Na planoti domujejo v poletnih mesecih nomadi, ki postavijo tu jurte zase in za turiste, ki želijo v miru preživeti nekaj dni v objemu še nedotaknjene narave. Turistom so na voljo sprehodi, trekingi na tritisočake, raziskovanje okolice ali pa ježa s konji. Po tridnevem postanku na planoti smo se nato odpravili preko Sussaymirske planote še v lično mestoce Kočkor, kjer so zanimive trgovine s spominiki in obrtniški izdelki, in čisto za konec še do glavnega mesta Biškek, ki se ponaša s širokimi bulvarji in modernimi palačami, na drugi strani pa še vedno izstopajo sivi sovjetski bloki.

Potovanje v Kazahstan in Kirgizijo je bilo kljub začetni skepsi odkritje neverjetne lepote Osrednje Azije v neposredni bližini Zahodne Kitajske, doživetje enega izmed najbolj

ampak meja med "nekdanjima" socialističnima državama, kjer so natančni pregledi z izvežbanimi psi rutina. Pot smo nadaljevali po prav tako slabi makadamski cesti skoraj do mesta Karakol (ta se kiti z rusko pravoslavno cerkvijo, mošejo in velikim bazarjem). Razdalje so ogromne, primerne azijskim, tako da smo se vsega skupaj samo po prašni cesti vozili kakih 150 km.

Kirgizija je poglavje zase:

manjša država, za tretjino manjša od Italije, se prav tako kot severna sosedica (Kazahstan) nahaja na t. i. svilni poti, njen BTP je v primerjavi s kazaškim bistveno manjši, vendar je vsa država en sam naravni biser. Gre za sa-

ti, kje je bil, ker gore - razen najbolj popularnih in najvišjih, nimajo imena!). Velika atrakcija so v Kirgiziji, poleg že omenjenih gora, predvsem jezera. Tu

izstopa predvsem Issyk Kul, kamor je zahajal včasih na počitnice ruski politični vrh. Kljub temu, da se jezero (dolgo 180 km in široko do 60 km) nahaja na nadmorski višini 1600m in ga obkrožajo štiritisočaki, je to-

odmaknjenih koticov našega planeta, kjer k sreči še ni prevladala pridobitniška in potrošniška miselnost. Upajmo, da bo tako tudi ostalo.

/konec
Adrijan Pahor

Erika Brajnik

NATUROPATSKI NASVETI (266)

Zanositev in naturopatski pristop (1)

V svoji 10-letni karieri sem imela srečo in priložnost svetovati več kot 15.000 ljudem, veliko je bilo tudi žensk, ki niso mogle zanositi zaradi razlogov, ki jih uradna medicina ni znala razložiti.

Spominjam se primera iz letošnje pomladi: 33-letna gospa si je s partnerjem prizadevala zanositi že štiri leta, a ji ni uspelo. Zdravnik jo je usmeril na umetno oploditev. Z njo naj bi bilo fizično vse v redu, s partnerjem tudi. S temi podatki je prišla na naturopatski pregled. Med pregledom sem opazila, da nima velikih telesnih težav, menstruacije je imela redne, brez vnetij, vitalna energija je bila dobra, gospa se je kot športnica zelo pazila pri prehrani; skratka, vse je bilo optimalno. Potem sem pa pogledala njen iris (oko); na njem so se kazali znaki strogosti, trdnosti, neomajnosti, znaki trdne vzgoje, strogih načel (natrijev obroč: ura 12.00). Začela sem jo spraševati o njenem poklicu, o hobijih in o tem, kako preživlja dan. Vse mi je povedala, nato pa sem

ugotovila, da z možem nista še poročena, čeprav živita skupaj že 7 let. Takrat sem razumela in ji rekla: "Imeli ste strogo vzgojo, napeti ste oziroma krivo se počutite, ker niste poročeni, sram vas je pred starši, zato ne morete zanositi". Gospa je osupnila in potrdila, da je res tako, da ji je res hudo, da so starši strogi "po stari šoli" in da vedno, ko gre k njim na obisk, se počuti bedno.

Svetovala sem ji poroko, vranični jedilnik, rmanov čaj, masažo. Po dveh mesecih sem prešla sporočilo: "Kot dogovorjeno, sem se poročila in zanosila"! Kot ste lahko razumeli, z opisom tega primera želim povedati, da je težave z zanositvijo potrebno iskati v telesu, duhu in duši, individualno.

Velik del mojih strank, ki so imele težave z zanositvijo, je imelo dejansko emocionalne bloke, vendar se emocija vedno kaže tudi na fizični ravni kot neravnovesje telesa, v tem primeru hormonskega neravnovesja med estrogenom, progesteronom, kortizolom, testosteronom itd.

/ dalje
www.saeka.si

NOVI
GLAS

ODGOVORNI UREDNIK Jurij Paljk, e-mail paljk@noviglas.eu
Izdajatelj Zadruga Goriška Mohorjeva - Predsednica Franka Žgavec
Registriran na sodišču v Gorici 28.1.1949 pod zaporedno številko 5 - št. ROC 3385

Uredništvo v Gorici: Piazza Vittoria-Travnik 25, 34170 Gorica, tel. 0481 550330, faks 0481 548808, e-mail gorica@noviglas.eu

Uredništvo v Trstu: Ulica Donizetti 3, 34133 Trst, tel. 040 365473, faks 040 775419, e-mail trst@noviglas.eu

Uprava: Piazza Vittoria-Travnik 25, 34170 Gorica, tel. 0481 533177, faks 0481 548276, e-mail zadruga.gm@gmail.com

www.noviglas.eu

TISK: Centro Stampa delle Venezie Soc. Coop. a.r.l., Via Austria, 19/B - 35129 Padova PD, tel. 049 8700713 - faks 049 8073868; e-mail cdascv@libero.it

LETNA NAROČNINA: Italija 50 evrov, Slovenija 50 evrov, inozemstvo 100 evrov - Poštni tekoči račun 10647493

PODPORNA LETNA NAROČNINA: 100 evrov

Bančni podatki: IBAN: IT 61 H 0892812400013000730643, SWIFT ali BIC koda: CCRTIT2TV00

naslovljen na: Zadruga Goriška Mohorjeva - P.zza Vittoria/Travnik 25 - 34170 GORICA.

OGLAŠEVANJE: tel. št. 0039 0481 533177 - e-mail gorica@noviglas.eu

Jamčenje zasebnih podatkov: v smislu zakonskega odloka št. 196/03 (varstvo osebnih podatkov) jamčimo največjo zasebnost in tajnost za osebne podatke, ki so jih bralci posredovali Novemu glasu. Bralci lahko brezplačno zaprosijo za spremembo ali izbris podatkov, ki jih zadevajo, kakor tudi izrazijo svoje nasprotovanje rabi le-teh.

Novi glas je član Združenja periodičnega tiska v Italiji USPI in Zveze katoliških tednikov v Italiji FISC

Izdajanje našega tednika Novi glas podpira tudi Urad Vlade Republike Slovenije za Slovencev v zamejstvu in po svetu

Tednik Novi glas prejema neposredni državni prispevek v skladu z zakonom 7.8.1990 št. 250

Novi glas prejema javna sredstva za medije.

Novi glas je kot član združenja FISC tudi v inštitutu IAP (Istituto dell'Autodisciplina Pubblicitaria) in spoštuje njegov kodeks

To številko smo poslali v tisk v torek, 5. novembra 2019, ob 13. uri

V iskanju sreče

Vsi verjamemo v sanje

Zgodilo se je pred tednom dni v obzoru Kanalske doline. Odpravljali smo se v Avstrijo, v pokrajino Nockberge; za jesenski izlet je bilo seveda že zelo pozno. Nisem jutranji tip. Vse prej. Če gledamo na splošno razširjeno mnenje, da se mladina zjutraj težko prebujajo pa se ob svitu, sem še vedno najstnica. Zjutraj pač ne gre. Najprej sem se navadila, da preslišim budilko, ki jo imam ob postelji, nato mi je uspelo, da preslišim celo dve budilki. Glasno zvonjenje mi ni prišlo več do živnega, tako da sem budnico vsakič prespala. Ravno razmišljam, da bi si kupila radio in nastavila funkcijo bujenja, ker je telefonska budilka vsekakor predraga.

No, in ravno zaradi tega svojega neozdravljivega nagnjenja k jutranjemu spanju sem se tudi tokrat, v krasnem, svežem in prijetno modrem jesenskem jutru, prepoznano odpravila proti najvišjemu pogorju v Krških Alpah. Ko je pozno, postanem seveda živčena, jezim se zaradi vsakega zamujenega trenutka, hitim in seveda pozabim doma pohodne palice, zemljevide in jope. Ampak navzlic vsemu mi je tokrat uspelo, vozim se že po Kanalski dolini, ki je meni vedno lepa ... Dežuje, lahko že uporabim preteklik, deževalo je, jasni se. Nenadoma me začara mavrica, na levi strani ceste, nad hudournikom Belo. Fella v italijanščini. Take mavrice še nisem videla, tako čiste, tako živih barv. Tako blizu je, da se je lahko dotaknem z roko. Tako velika je, da se lahko skrivam v barve ... Ob mavrici pozabim na izlet, na naglico, na gore, ki me čakajo. Tudi drugi, predvsem avstrijski vozniki, upočasnijo

vožnjo, eni se ustavijo ob robu ceste, drugi hitijo na most, od koder se mavrica najlepše vidi. Popoln lok od Dveh Špic čez Belo do zvonika male cerkvice v Senkatiriji. Že na poti slikam, utapljam se v barve, krasne so. Takoj nato zapeljem čez most, kradem trenutke, ujete med sonce in oblake, poskušam, da bi se mavrice dotaknila, da bi videla, ali je nežna kot sanje. In tam, pri zvoniku, se konča. Mavrica. Nekje, nekoč, menda ko sem bila še čisto majhna, sem brala, da je tam, kjer se mavrica konča, skrit zaklad. Torej je zaklad tu, za cerkvenim zvonikom, na gorskem travniku. Zaklad je lahko vse. Včasih sem ga enačila s skrinjo, tako, kot so jo imeli gusarji, polno denarcev, zlata, ogrlic. Menda sem bila v tistih časih srečnejša, kot sem zdaj, bogata nisem bila nikoli in še vedno nisem.

Ko z mosta gledam mavrico, si zaželim, da bi res našla zaklad. A ne skrinje z dragulji. Zaklad mi pomeni srečo. Uresničitev skritih sanj. Zdravje. Vsaj nekaj od tega. Vsaj sanje. Pa naj bodo sanje o sreči, o zdravju, o miru v srcu. Ko gledam mavrico in sem skoraj sredi nje, verjamem, da je ta dan morda res pravi, da

bom našla tisti zaklad, ki mi bo pričaral nasmeh na lica. Tisti otroški nasmeh, ki smo ga odrasli že davno izgubili. A vendar vanj še verjamemo. Odrasli ... Pa saj odrasli ne tekajo za mavrico.

Ljudje v mavrice, ki prinašajo srečo, in v vsakovrstne vraže verjamemo. Verjamemo, ker menda moramo verjeti. Sama sem hitela proti goram, a sem ob

in sanjamo, ker so sanje nujne kot vsakdanji kruh. Eni verjamemo v zaklad, ki je skrit na koncu mavrice, drugi verjamemo v loto listek teden za tednom. Cilj je isti: zaklad, ki bo spremenil vsakdan. Zaklad, ki nam bo prinesel uresničitev sanj. Tistih najlepših, najbolj drznih, najbolj skritih. Pa ne govorim o denarju. Nikjer ni napisano, da je na koncu mavrice denar. Sama upam, da je na koncu mavrice sreča.

Menda vsi ljudje v nekaj verjamemo. Tudi tisti, ki so najbolj racionalni. Moj oče se ni nikoli ločil od nepomembnih predmetov, za katere je verjel, da mu prinašajo srečo. Vedno jih je imel s seboj, v avtu, na poti. Mama, ki je bila nesrečna, nezadovoljna duša, mi je vedno govorila o sreči. Tisti ---- ah, ko bi ... kateremu je sledil še bolj globok vzdih. Kot sanje na koncu mavrice. Spominjam se, da me je učila, kje iskati štiriperesno deteljico.

Ko sva bili v naravi, sva jo vedno iskali skupaj. Potem sem jo dala v knjigo, da se je tam sušila, in sem jo hranila dolge mesece. Štiriperesna deteljica nosi srečo. Vedno sem verjela, da mi jo bo prej ali slej prinesla. Menda so moje deteljice še neke v mojih starih knjigah. Sreče pa še vedno ni. Še vedno jo čakam. Ali pa je že šla mimo. Včasih je ne vidimo. Spolzi nam iz rok, poleti mimo nas. Utrne se kot zvezda in izgine v nebo. Tudi mavrica izgine in vse je tako, kot je bilo pred njo. Zvezde. Zvezdni utrinki. Letos je menda

prvič, ko jih na dan sv. Lovrenca nisem iskala na nebu. Bilo je oblačno. Lani je bilo sicer jasno, a utrinkov ni bilo. Vsaj videla jih nisem. V zvezdne utrinke verjamemo skoraj vsi. Menda ker so lepi in ker so redki. Kot biseri. Tudi svetli so kot biseri. Ko sem bila še najstnica, smo s prijateljicami hodile na obalo, kjer smo ležale na čerih in zrle v nebo. O vsem smo si pripovedovale, samo o najbolj skritih sanjah ne. Želja mora ostati skrita, če hočeš, da se uresniči. In utrinka ne smeš nikomur omeniti. Ravno tako kot ne smeš od otroštva, da imaš po naključju v žepu čudežno praprotno seme. Pa smo vendarle vedele za vse želje. Vedele smo za skrivnosti prijateljic, vedele smo za sanje, vedele smo za ljubezni. In ko so utrinki padali v morje, smo bile tiho kot pri molitvi in smo verjele, da je sreča za vrati. Srečo smo tedaj iskale v ljubezni, prijateljstvu, dogodivščinah... Srečo smo iskale v zvezdnatih nočeh ob morju.

Mislil, da večina ljudi verjame v naključja, ki prinašajo srečo. To ostane od otroštva, to je v naši podzavesti. Kot daljna dediščina tistega prastarega instinkta, ki nas je povezoval z nezemeljskim. Življenje je dandanes kruto resnično, golo, ponavljajoče se kot matematična izštevanka ... Še sreča, da se včasih izza oblakov prikaže mavrica in nam prekriža pot. Še sreča, da so na nebu utrinki. Še sreča, da je v nekaterih izmed nas preživel otrok. Še sreča, da znamo še sanjati in da nam ni bilo odvzeto upanje ...

Ravno pred dnevi mi je prijatelj Igo Radovič pokazal pesem, ki jo je sam napisal. PO DOLGEM SEM ČASU SPET PROSIL BOGA, NAJ PAMET MI VZAME IN SANJE PUSTI. Koliko resnice je v teh verzih, dragi Igo, in kako potrebni smo tega vsi. Sanj namreč ... da jih svobodno izsanjamo do konca.

Suzy Pertout

Končuje se sezona moto-športnih tekmovanj Hamilton in Marquez potrdila nadvlado

Včasih se zgodi, da preko teh stolpcov izjemoma presežemo meje naše krajevne športne srenje. Pri koncu je sezona v moto-športih oziroma v najbolj

Lewis Hamilton

gledanih tekmovanjih, formuli ena in motociklističnem razredu MotoGP. V nedeljo se je v Teksasu šestega naslova v bogati karieri veselil 34-letni avtomobilski voznik Britanec Lewis Hamilton, prva violina moštva Mercedes. Prvak je tretjo sezono zapored, še prej pa je bil na svetovnem prestolu že v letih 2008, 2014 in 2015. Letos je osvojil kar deset od dosedanjih 19 dirk, do konca sezone manjkata še dve, v Braziliji in Abu Dabiju. Pred njim je na večni lestvici zdaj s sedmimi naslovi samo še Nemeč Michael Schumacher. Hamilton že leta dela sive lasice zlasti ferrarijevcem, ki dejansko tudi letos, kljub

uspešnemu krstnemu nastopu mladega Monačana Charlesa Leclerca, niso bili prepoznavni. Avtomobilska hiša iz Maranella je na lestvici konstruktorjev druga daleč za

neulovljivim Mercedesom, to pa se odraža tudi na lestvici posameznikov, saj si je Hamiltonov moštveni sotekmovalec Finec Valtteri Bottas z nedeljsko zmago v ZDA zagotovil drugo mesto. Leclerc je tretji, Nemeč Sebastian Vettel pa tvega celo končno peto mesto, potem ko ga je v Austinu v skupnem seštevkju prehitel tudi Nizozemec Max Verstappen na Red Bullu. Formula ena, roko na srce, še

Marc Marquez

zdaleč ni več tako privlačna, kot je bila nekoč, v časih Senne, Prosta, Mansella in morda Schumacherja. Vse bolj pomembna je tehnologija,

manj je prehitovanja, tudi plačljive televizije so menda odvedle širšo publiko od spremljanja dirk. Z Valentinom Rossijem je bolj spektakularen postal motociklizem, MotoGP, zadnja leta pa je že nekoliko dolgočasen monolog Španca Marca Marqueza. Star je komaj 26 let, od leta 2013 pa je osvojil šest od sedmih svetovnih naslovov v kraljevem razredu, spodletelo mu je le v sezoni 2015. Letos je do zdaj dobil 11 od 19 dirk, manjka le še tista v Valencii, že zdaj pa je popravil rekord največjega števila doseženih točk v eni sezoni sploh. Pri motorjih je v bistvu bolj zanimiv boj, ki se odvija za hrbtom njegove Honde. Drugo mesto bo ob koncu prvenstva zasedel rutinirani Andrea Dovizioso z Ducatiem, karavana razreda MotoGP pa doživlja tudi neko generacijsko zamenjavo, saj so na sceni vse bolj prepričljivi nekateri mladi. Španec Maverick Vinales, zmagovalec v nedeljo v Maleziji in tretji na lestvici, je že uveljavljen, so pa tu še Rins, Quartararo, Petrucci, Morbidelli in drugi. Družinski uspeh pri

Marquezovih doma pa je v tej sezoni zaokrožil Marcov brat Alex, ki je osvojil naslov v razredu Moto2.

HC

S 13. strani

“Tutošomato, ta svet ...”

Na dnevnem redu so zvišjače, laži... Komični zapleti se začnejo prav z moškimi liki Petruchiom, Hortensiom, Traniom in Lucentiom. Mladi člani igralskega ansambla SNG Nova Gorica so se spet izkazali v vsej igralski izrazni spretnosti in izkoristili so vse komične nianse, ki jih je ponujal Mlakarjev tekst. Tri ženske vloge so z močno začetnimi značajskimi potezami upodobile čudovite mlade igralke. Katarino, borko za enakopravnost med spoloma, je Patrizia Jurinčič Finžgar še posebno energično in silovito vkovala v povsem moške poteze. Lepotico Bianco je kot zasanjano dekle, ki želi le, da bi k njej prišel “princ” iz sanj, orisala Tjaša Hrovat. Urška Taufer

je Chiari dala učinkovite poteze preračunljivega, zlobnega, ciničnega dekleta z morilskimi naklepmi in s hlinjeno, priljubljenostjo. Smeh vzbujajoče so moške figure, ki delujejo mnogo bolj krhko kot ženske. Matija Rupel je živo z zelo vedno mimiko in gestami prikazal Lucentia, ki najprej želi napraviti samomor, a se nato v brezpomen iskanju idealnega dekleta zaljubi v lasten obraz. Hortensia, ki se je iz ljubezni prelevil v služkinjo in skuša umoriti Minolo, a žal sam pade v njegove kremplje, je živo orisal Žiga Udri. Rok Matek se je v pravšnji podobi prelevil v Trania, nepopoljšljivega kvartopirca, ki vse zapravlja in se zaradi tega vedno znova vpleta v brezizhodne zanke neu-

smiljenih mafijskih oderuhov. Luka Cimprič nastopa v vlogi brezdelneža Petruchia, ki s preprostostjo ljudskega človeka preliči v svoje prepričanje trdno zakoreninjeno Katarino. Značaj nastopajočih likov na minimalistični sceni podobi Voranca Kumarja so poudarjali tudi kostumi Matica Hrovata v domiselno izbranih barvah.

Mlakarjevih komedij si ne moremo predstavljati brez songov, ki jih je Taufer premišljeno vpletel v dogajanje. Kot vselej je bil skoraj neopazno v ozadju odra prisoten trio izvrstnih glasbenikov, ki ga sestavljajo Matjaž Švagelj, David Šuligoj in Roman Kobal. V živo so spremljali odrsko uprizoritev, ki jo je režiser Taufer zvezil v uravnoteženo humorno-resnobno vezenino, katere vsebino v sočni povednosti povzemata začetni in sklepni Mlakarjev song v slogu okvirne “poučne pripovedi”.

V sredo, 30. oktobra 2019, je generalni konzul RS v Trstu Vojko Volk sprejel zmagovito ekipo jadrnice Way of Life, ki je zmagala letošnje 51. regato Barcolano. Ekipo jadrcev pod vodstvom Gašperja Vinčeca je na slovenskem konzulatu v Trstu ponosno razkazala pokal 51. Barcolane in pokramljala z gosti, med katerimi je bil predstavnik organizatorja regate jadrnega kluba SVBG in predstavniki slovenske manjšine v Italiji. Generalni konzul Volk je še enkrat čestital zmagovalni posadki jadrnice, ki s svojimi športnimi uspehi tke pomembne gospodarske, kulturne in osebnostne čezmejne povezave, zlasti pa potrjuje dejstvo, da smo Slovenci že od nekdaj pomorski narod.

POGOVOR Hans Kitzmüller

Letošnji Nobelov nagrajenec Peter Handke

Nobelovo nagrado za književnost 2019 je prejel znani nemški pisatelj Peter Handke, ki se je rodil leta 1942 v Grebinju (Griffen) na avstrijskem Koroškem. Leta 1961 se je vpisal na pravno fakulteto univerze v Gradcu in kmalu zapustil študij, da bi se posvetil pisanju. Handke je pisatelj, dramatik, pesnik in esejist. Leta 1966 ga je v Združene države Amerike povabila znana pisateljica iz Celovca Ingeborg Bachmann, da bi se vključil v Skupino 47, ki je bila najvplivnejše društvo nemških pisateljev. Handke se je takoj izkazal kot izreden, poseben. Sprožil je vrsto polemik, ki so očitno spremenile tudi mnenje in delo drugih pisateljev. V Evropo se je vrnil s slovesom zunanega sodelavca in začel je plodovito pisanje. Njegovi prvi romani so se takoj izkazali kot nekaj posebnega: *Sršeni* (*Die Hornissen*, 1966), *Krošnjak* (*Der Hausierer*, 1967), *Javno psovanje* (*Publikumsbeschimpfung*, 1966), *Samoobtožitev* (*Selbstbeziehung*, 1966) in *Kaspar* (1968), ki povzema klasično nemško literaturo o temi "umetnik v družbi". V pesniški zbirki *Notranji svet zunanjega notranjega sveta* (*Die Innenwelt der Außenwelt der Innenwelt*, 1969) želi Handke pokazati, kako jezikovne formule vplivajo na naše razume-

Hans Kitzmüller

vanje resničnosti. Z romanom *Skrb vratarja pred kazenskim strelom* (*Die Angst des Tormanns beim Elfmeter*, 1970) je Handke začel sodelovati z režiserjem Wimom Wendersom, s katerim sta postala velika prijatelja. Iz njunega sode-

naše kraje in obiskuje prijatelja Hansa Kitzmüllerja v Bračanu. Kitzmüller, germanist, ki je med drugim objavil prvo italijansko monografijo o Petru Handkeju, ima svojo založbo in se zelo rad pogloblja v zgodovino naših krajev. V četrtek, 24. oktobra, je bil glavni predavatelj na tridnevnem Srednjeevropskem kulturnem srečanju, ki ga je organiziral Inštitut za srednjeevropska kulturna srečanja. Ob tej priložnosti smo ga prosili za intervju.

Bi se lahko predstavili našim bralcem?

Moja mati je bila furlanska plemkinja, Eva Cecconi iz Montecceona. Moj oče je bil dunajski glasbenik, violinist, pa tudi skladatelj, na Dunaju je bil tudi glasbeni spremljevalec v kinematografiji in je nevarna leta nemške okupacije 1943–45 preživel v Furlaniji. Sam sem germanist, poučeval sem na raznih univerzah, zdaj sem upokojen. Živim v Bračanu pri Krminu v hiši, ki jo je mama podedovala od grofov Manzano. Veliko sem se poglobljal v zgodovino in dela nemških, predvsem avstrijskih pisateljev, zdaj pa v zgodovino Gorice in okolice. Preučujem predvsem nemško kulturo Gorice, saj je bila ta 400 let, do leta 1918, pod Avstrijo. Veliko Dunajčanov se je poročalo v Gorici in pustilo tu

lovanja so nastali znani filmi, kot na primer *Nebo nad Berlinom*. Napisal je še vrsto drugih romanov, zanimiv je roman *Levičarka* (*Die linkshändige Frau*, 1976), iz katerega je Handke posnel film, ki ga je režiral in opisuje življenje svoje matere, ki je napravila samomor. V svojih delih večkrat opisuje slovensko pokrajino okoli rojstne vasi. Malokdo ve, da Peter Handke prihaja tudi v

željami. Naučiti se morajo, da z odrekanjem trenutnim nakupom se pozneje lahko nagradijo z izpolnitvijo večjih želja. Kovačič je obravnaval tudi temo zaščite okolja. Zaradi tega so nagajenci prejeli, poleg denarne nagrade, tudi čutaro, ki naj bi spodbujala čim manjšo uporabo plastenk. Septembra je imel ZKB posvet o zaščiti okolja in etičnih izbirah za varovanje našega planeta; glavni gost večera je bil znan italijanski klimatolog Luca Mercalli. Sledil je kratek videoposnetek, v katerem je Mercalli orisal vse težave, ki jih ustvarja prekomerna uporaba plastike. Še en videoposnetek je bil torej nemanjen temi varčevanja z vodo.

pokazati stvari, kot jih nikoli nismo zaznali. V svojih delih je vedno raje postavljajal vprašanja in poskušal vse dojemati drugače. Zaznavanje in opis stvari sta posebna v njegovih delih. Njegovi spisi prikazujejo intenzivnost izkušnje.

Radi se poglobljate v zgodovino Goriške. Kaj mislite o kandidaturi Gorice in Nove

Gorice za skupno evropsko prestolnico in o skupni zgodovini?

Sem zelo vesel za kandidaturo. Istočasno lahko trdim, da se vsi premalo učijo zgodovine obeh mest. Večina poudarja le zgodovinsko obdobje prve svetovne vojne, kot da bi bila ta najpomembnejša in edina zgodovina Gorice. To je nepošteno. Zgodovina našega mesta je mnogo bogatejša. Morali bi se zgledovati po Trstu. Poglejte, kako v Trstu povečujejo večplastnost mesta in kako to prinaša tudi več turizma. Pri nas se zdi, da je zavedanje preteklosti izginilo. Goričani bi morali bolj ovrednotiti zgodovino Gorice. Prepričan sem, da bi bila Gorica zanimivejša za vso Evropo, če bi se bolj poglobili v zgodovino vseh treh narodnosti, italijanske, slovenske in nemške.

Karlo Nanut

Peter Handke

tudi sledi.

Ali je prišel vaš oče z Dunaja?

Ja, v moji družini sta bila vedno prisotna ta dva svetovalca, italijanski in nemški, in mi smo bili vedno dvojezični. Sam sem tudi predsednik majhne založbe Breitan, ki izdaja knjige nemških, italijanskih in slovenskih avtorjev. Italijanski prevod pesmi Alojza Gradnika smo prvi mi natisnili leta 1984. Dela pesnice Ljubke Šorli v italijanščini so izšla tudi pri nas. Izdali smo tudi raziskave o slovenski igralki Nori Gregor. Jaz sem napisal celo roman o Nori Gregor, ki je izšel tudi v nemškem prevodu. V Avstriji je imel precej uspeha.

Kdaj prihaja k vam pisatelj Peter Handke?

Naša založba je izdala več del Petra Handkeja. On prihaja večkrat v Bračano in po navadi večji del poti kar prepešači, iz Celovca čez Julijske Alpe skozi Soško dolino.

Govori Handke tudi slovensko?

Seveda, Peter Handke ni le Nemec, ampak je dvojezičen, saj je bila njegova mati, rojena Sivec, Slovenka iz Koroške in zato obvlada prav tako dobro nemščino kot slovensčino.

Kaj pa polemike okrog njegovega prejema Nobelove nagrade?

Marsikomu niso bila pogoda njegova stališča o vojni ZDA in Nata proti Miloševiću Srbiji. Handke je namenil tri poročila o razmerah v Jugoslaviji. Menil je, da je Slovenija napačno ukrepala, ko se je odločila, da bo samostojna, ker je s tem zrušila ravnotežje med narodi in povzročila razpad Jugoslavije. To je on že predvidel. Bil je tudi prepričan, da ni bila le Srbija odgovorna za vojne zločine, saj so tudi drugi narodi imeli kriminalce v vojni. Vse to so potem nekateri izrabili in hoteli prepričati podelitev Nobelove nagrade Handkeju.

Zakaj je po vaše dobil nagrado, v čem je njegova umetnost?

Handke je velik pisatelj in njegova dela so neke vrste raziskave oziroma odkrivanja. Je odličan mojster sloga, izviren pisatelj, umetnik, ki nam zna

V dvorani Zadržne kraške banke v Sovodnjah S štipendijo so mlade spodbudili k varčevanju

Lepo število učencev in dijakov osnovnih in srednjih šol iz Tržaške in Goriške je v četrtek, 31. oktobra 2019, prejelo štipendijo v dvorani Zadržne kraške banke v Sovodnjah. Prav na ta dan, pred 95 leti, je potekal prvi mednarodni kongres o varčevanju v Milanu; srečalo se je 700 hranilnic iz več kot 27 držav in 31. oktober so razglasili za svetovni dan varčevanja. Zaključili so z razgla-

nekega dne privoščil uresničitev svojih sanj. Priložnost je izkoristil, da bi spodbudil mlade, ki so prihodnost naše skupnosti, naj se preudarni v ravnanju z denarjem, saj kakovosti življenja ne zagotavljajo le materialne dobrine, ampak tudi okolje, nematerialna rast, izobraževanje in cela vrsta družbenih odnosov. Da bi pojem varčevanja bil bolj razumljiv tudi mlajšim, so predvajali kratek videoposnetek, pravljičico o mu-

reči, ki naj bi spodbujala čim manjšo uporabo plastenk. Septembra je imel ZKB posvet o zaščiti okolja in etičnih izbirah za varovanje našega planeta; glavni gost večera je bil znan italijanski klimatolog Luca Mercalli. Sledil je kratek videoposnetek, v katerem je Mercalli orisal vse težave, ki jih ustvarja prekomerna uporaba plastike. Še en videoposnetek je bil torej nemanjen temi varčevanja z vodo.

Kovačič je nazadnje izpostavil pomen trdnih vrednot, kot sta npr. solidarnost in ekipno delo, saj "v slogi je moč"; poleg tega izobrazevanje in učenost, ki sta največje bogastvo, ki si ga lahko otrok oz. mladenič prikrbi v teh letih, zato je otroke v občinstvu spodbu-

som, da sta delo in varčevanje najmočnejša dejavnika na poti k blaginji, napredu in dostojanstvu vsakega posameznika. Na podelitvi so vodili Adriano Kovačič, podpredsednik Gabriele Ferfoglia in podravatelj Ivo Cotič. V kratkem nagovoru pred podelitvijo štipendij je predsednik ZKB Adriano Kovačič večkrat poudaril pomen, ki ga ima varčevanje. Kdor namreč modro upravlja z denarjem, si bo lahko

renčku in mravlji; mravlja je predstavljala marljivo in premišljeno osebo, ki dela, da si nabavi dovolj sredstev za preživljanje, medtem ko je leni in lahkomišelni murenček lenaril in je mravljo zasmehoval, a je potem nastradal. Kovačič je povabil starše, naj vsaj enkrat letno peljejo otroke v banko položiti njihove prihranke, saj praksa ustvarja navade. Pomembno je, da mladi razumejo razliko med potrebami, hotenji in

dil, naj si prizadevajo za vse to. Končno je prišlo do podelitve nagrad, trenutka, ki so ga učenci in dijaki nestrpnost pričakovali. Nagrajeni so bili: Maja Corsi, Elisa Culot, Samantha Juretic, Erik Paulin, Cleo Riz, Caterina Roda, Emma Lodovica Zanier, Katarina Belich, Jacopo Trichies, Alice Mary Tomasini, Lapo Farolfi, Sarah Marras, Beatrice Devetak, Anastazija Marija Košuta in Catherine De Lorenzo.

SD

Predstavili so trojezični toponomastični zemljevid Gorice Z zemljevida na cestne table!

V Kulturnem domu v Gorici je bila 30. oktobra 2019 predstavitev toponomastičnega zemljevida Gorice. Za uvod je poskrbel pisatelj, pedagog in prevajalec Aldo Rupel, ki je leta 1995 izdal Krajevni leksikon Slovencev v Italiji, kar je nedvomno bil pomemben vir za topografske izraze naših krajev v slovenščini. Predstavitev so

Projekt je bil uresničen s finančno podporo, dodeljeno na osnovi zakona 482/1999, in s posegom goriške občine. Zemljevid vsebuje izraze ulic, trgov, parkov ipd. v italijanščini, slovenščini in furlanščini. Zamisel se je porodila 11. aprila 2018, ko je podžupan Ceretta predstavil projekt. Na seji občinske konzulte, 21. junija istega leta,

Felicianom Medeotom in občinskimi upravitelji, predvsem z dr. Erico Schirè. Medeot je podčrtal dejstvo, da karta mora postati skupna dediščina vseh jezikovnih skupnosti, ki že stoletja sobivajo v tem mestu. Septembra so toponomastično karto soglasno odobrili in letos, 22. marca, sta jo furlansko filološko društvo in goriška občina predstavili javnosti v Ločniku. Persoglia je povedal, da bi zemljevid moral biti izbošen v vsaki šoli na Goriškem, in se nato iskreno zahvalil ostalim članom komisije za vložen trud. Omembe vreden je bil poseg Julijana Čavdka, ki je povedal, da je sedaj izziv topografske večjezične izraze postaviti na vidne cestne table po mestu. Podobno si je zaželel Vlado Klemše, ki je bil prisoten na večerju, in sicer, da bi zemljevid postavili v nekatere kraje Gorice, kot npr. v ljudski vrt, na železniško postajo, Travniki, Transalpino itd. Nazadnje je podžupan Ceretta izjavil, da se je ta pobuda uspešno uresničila, ker sta obe nosilni skupnosti našega mesta učinkovito sodelovali. Poudaril je, da je za take in podobne prihodnje projekte ključno sodelovanje, še predvsem pa pogum.

Samuel Devetak

vodili Aldo Rupel, predsednik občinske konzulte za slovensko narodno skupnost Lovrenc Persoglia, predstavnik furlanske manjšine in direktor furlanskega filološkega društva Feliciano Medeot, ki je z društvom poskrbel za ves potreben material, in goriški podžupan Stefano Ceretta.

je bila imenovana skupina strokovnjakov, ki so jo sestavljali Vlado Klemše, Marija Češčut, Vili Princič, Aldo Rupel in Lovrenc Persoglia. Njihova naloga je bila karti dodati še slovenske toponomastične izraze. Zemljevid so pregledali, popravili in dopolnili. Komisija se je večkrat srečala s